

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1900

31 Ὀκτωβρίου 1909

ΕΤΟΣ Ι' ΤΕΥΧΟΣ 218

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΡΕΤΑ, Καίσαρ Λομπρόζο — Ἡ ζωὴ του — Τὰ ἔργα του — Αἱ θεωρίαι του.
ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΛΟΜΠΡΟΖΟ, Μεγαλοφρενὲς παράφρονες — Ὁ Σοπενάουερ.
ΑΙΜΥΛΙΑΣ ΚΟΥΡΤΕΛΗ, Ἀμαζόνα, ποίημα.
ΚΩΝ. Σ. ΓΟΥΝΑΡΗ, Λουλούδι τῆς Μονεμβασίας.
ΑΝΝΑΣ-ΚΑΤΣΙΓΡΑ-ΜΕΛΑ *Ιατροῦ*, Ποῖαι ἀρέσουν.
ΜΑΡΚ ΤΟΥΛΙΝ, Κεφάλαια ἀπὸ τὴν αὐτοβιογραφίαν μου, μετάφρ. Αὔ. Θ.
ΕΛΜΟΝΔΟΥ ΠΙΛΟΝ, Ἡ κυρία Γκρέξ ἢ ἡ Σπασμένη στάμνα, διήγημα, τέλος.
ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗ, Ἀπὸ τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ Σολωμοῦ, συνέχεια.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

Λόγοι καὶ Ἀντίλογοι ὑπὸ Παύλου Νιρβάνα.
Ἀρχαιολογικά: Ἡ κόρη τοῦ Ἀντισιο εἶναι ἡ Πράξιλλα
τοῦ Λυσίππου; ὑπὸ Α. Σ. Ἀρβανιτοπούλου. — Τὸ Μουσείον τῆς Ὀλυμπίας ὑπὸ Κ. Κουρουνιώτη.
Πολιτικὴ Σελὶς ὑπὸ Ἀγρίππα.
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝῆ ΕΠΙΣΤΗΜῆ. — Ὁ θάνατος καὶ οἱ ἀρχαῖοι. — Μία κρίσις διὰ τὰ «Δημοτικὰ Τραγούδια». —
Ἡ ἄρσις τῆς ἀναγκαστικῆς. — Διὰ μίαν εἰκόνα τοῦ Βελάσκειθ. — Ὀλιγόστιχα. — Τὰ Καθημερινὰ νέα. — Μικρὰ γράμματα. — Προτομὴ τοῦ Σολωμοῦ.

ΕΙΚΟΝΕΣ

Σχέδιον μνημείου ὑπὸ Π. Ρούμπου, ἐκτὸς τοῦ κειμένου χρωματιστή. — Καίσαρ Λομπρόζο. — Ὁ κόμης Ὀλιβιέρεθ ὑπὸ Βελάσκειθ, χρωματιστή. — Ἡ κόρη τοῦ Ἀντισιο, εἰς δύο ὄψεις. — Κεφαλὴ ὑπὸ Γκρέξ. — Τὸ Μουσείον τῆς Ὀλυμπίας, 3 εἰκόνες. — Κ. Τυπάλδος. — Γελοιογραφίαι τοῦ Δεκαπενθημέρου.

Ἀθῆναι, ὁδὸς Ἀριστοτέλους 36

Ἐκαστον Τεύχος Δραχ. 1

ΕΓΓΡΑΦΑΙ: Δι' ἑν ἔτος Δρ.-Φρ. 25. — Δι' ἑξ μῆνας Δρ.-Φρ. 12,50.

ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ: Δρ.-Φρ. 2 κατὰ μῆνα. Ἡ πρώτη δόσις Δρ.-Φρ. 3.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΙΔΙΚΗ | Δι' ἑν ἔτος Δρ.-Φρ. 10. — Δι' ἑξ μῆνας Δρ.-Φρ. 5.

διὰ τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς σπουδαστάς | ΚΑΤΑ ΔΟΣΕΙΣ Δρ.-Φρ. 1 κατὰ μῆνα.

Αἱ ΕΓΓΡΑΦΑΙ ΑΡΧΙΖΟΥΝ ΤΗΝ 15 ΕΚΑΣΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΟΝΟΝΤΑΙ

ΤΑ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ» ἐκδίδονται τὴν 15 καὶ 30 ἐκάστου μηνός.

Ἐκαστον ἔτος ἀποτελεῖται ἀπὸ 2 τόμους: ἀπὸ 15 Ὀκτωβρίου καὶ ἀπὸ 15 Ἀπριλίου.

Τὸ τίμημα τῆς ἐγγραφῆς ἀποστέλλεται διὰ ταχυδρομ. ἢ τραπεζικῆς ἐπιταγῆς πρὸς τὸν κ. Κίμωνα Μιχαηλίδην, διευθυντὴν τῶν «Παναθηναίων», Ἀθῆνας.

ΕΤΟΣ 1909

4 Δραχμαὶ ἑκαστον γραμματίον
ἰσχύον
διὰ τὰς 4 κληρώσεις

ΚΕΡΔΗ 900.000 ΔΡΑΧΜΑΙ

1 Δραχμὴ ἑκαστον γραμματίον
ἰσχύον
διὰ μίαν ἐκ τῶν 4 κληρώσεων

4	Κέρδη μεγάλα	ἔξ	100.000	ἔκ	400.000	Δραχμῶν
4		ἔξ	25.000	ἔξ	100.000	
4		ἔκ	10.000	ἔκ	40.000	
12		ἔκ	5.000	ἔξ	60.000	
20		ἔκ	1.000	ἔξ	20.000	
1644		ἔξ	100	ἔξ	164.400	
1812		ἔκ	50	ἔξ	115.600	
4000	ἐν ὅλῳ Κέρδη ἀξίας Δραχμῶν		900.000	Δραχμῶν		

Ἡ τετάρτη κλήρωση γενήσεται τῇ 31 Δεκεμβρίου 1909 (13 Ἰανουαρίου) 1910.

Γραμμάτια πωλοῦνται: Εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα καὶ λοιπὰς δημοσίας ἀρχάς, εἰς τὰς Τραπεζάς, εἰς τοὺς σταθμάς καὶ στασιόχους τῶν σιδηροδρόμων, τοὺς διαχειριστὰς τῶν μονοπωλίων καὶ τὰ πρακτορεῖα τῶν ἐφημερίδων πρὸς δραχμὰς τέσσαρας ἑκαστον ἰσχύον διὰ τὰς τέσσαρας κληρώσεις καὶ πρὸς δραχμὴν μίαν ἑκαστον γραμματίον ἰσχύον διὰ μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κληρώσεων.

Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυνέον εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων, Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν, Ἀθήνας.

Ὁ Διευθυνὴν Τμηματάρχης Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

ΦΑΝΕΛΛΕΣ ΣΩΒΡΑΚΑ
ΚΑΛΤΣΕΣ ΚΟΥΒΕΡΤΕΣ

ΜΑΛΛΙΝΑ ΑΓΓΛΙΚΑ

ΠΡΩΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΟΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

Δ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗ

ΠΡΩΗΝ ΚΑΡΥΟΦΥΛΛΗ

76—ΑΘΗΝΑΙ ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ—76

ΤΟ “ΕΜΠΟΡΙΟΝ,”

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Ἀνεγνωρισμένον ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας

ΕΤΟΣ Β'

ΑΡΧΟΜΕΝΟΝ ΑΠΟ ΤΟΥ ΙΟΥΝΙΟΥ 1909

Συνδρομὴ ἐτησίᾳ προπληρωτέα

Ἐσωτερικοῦ Δρ. 7 — Ἐξωτερικοῦ Φρ. χρ. 8

ΕΚΔΟΤΗΣ: Κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ ΕΝ ΠΕΙΡΑΕΙ

Διευθυντὴς τῆς Ἀνωτέρας Πρακτικῆς Ἑμπορικῆς Σχολῆς
Πειραιῶς, Συγγραφεὺς τῆς Ἑγκυκλοπαιδείας
Ἑμπορικῆς ΜορφώσεωςἘν τευχὸς τοῦ “ΕΜΠΟΡΙΟΥ,” πέμπεται
δωρεάν ὡς δῆγμα.Ἐπίσης καὶ ὁ νέος Κανονισμὸς τῆς Σχολῆς.
Ζητήσατε δι' ἐπιστολικὸν δελετήριον.

ΔΩΡΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΜΑΣ

Τόμοι ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ: Ὅλη ἡ σειρά, τόμοι 18, ἐλεύθεροι ταχυδρομικῶν τελῶν Δρ.—Φρ. 200

Ἡ ὅλη σειρά, τόμοι 18, πωλεῖται καὶ κατὰ δόσεις μηνιαίας ἐν Δρ.—Φρ. 25

Κατὰ τὴν πληρωμὴν ἑκάστης δόσεως ἀποστέλλονται δύο τόμοι. Ὅπως μὲ τὸν 18ον τόμον δὲ ἔχῃ ἀποπληρωθῇ ἡ ἀξία ὧν, ἦτοι Δρ.—Φρ. 225

Οἱ τόμοι 3^{ος} καὶ 14^{ος}, τῶν ὧν οὐκ ὀλίγοι ἀπομένουν ἀντίτυπα, ἀποστέλλονται εἰς τὸν κατὰ δόσεις ἀγοραστὴν κατὰ τὴν πληρωμὴν τῆς τελευταίας δόσεως.

Παύλου Νιρβάνα: Γλωσσικὴ αὐτοβιογραφία. — Ἐκδόσεις «Παναθηναίων» πρὸς Δρ.—Φρ. 0.50 ἀντὶ 1
Παύλ. Αἰλέουσα, ποιήματα. — Ἐκδόσεις «Παναθηναίων» 1 ἀντὶ 2
Ἀρχιτέκτων Μάρδας, δράμα. — Ἐκδόσεις «Παναθηναίων» 1 ἀντὶ 2
Τέχνη καὶ Φορολογία 0.50 ἀντὶ 1

Κίμωνος Μιχαηλίδου: Σάν Ζωὴ καὶ Σάν Παραμυθί, διηγήματα καὶ εἰκόνες. — Ἐκδόσεις «Παναθηναίων» 1 ἀντὶ 2

Σπύρου Μελά: Ὁ Γυῖος τοῦ Ἰσκιου, δράμα. — Ἐκδόσεις «Παναθηναίων» 1 ἀντὶ 2

Ὁσκαρ Οὐάιλντ: Σελώμη, δράμα. — Ἐκδόσεις «Παναθηναίων» 1 ἀντὶ 2

Μ. Μαλακάση: Περσικὰ ποιήματα 2 ἀντὶ 3

Α. Θέρου: Ἀ δημοτικὰ τραγοῦδια, εἰκονογραφημένα 3

Ι. Πολέμη: Κεμήλια, ποιήματα 1.50 ἀντὶ 3

Ἐξωτικά 1 ἀντὶ 2

Γ. Στρατήγγη: Τραγοῦδια τοῦ Σπυτιοῦ, ποιήματα. — Ἐκδ. «Παναθηναίων» 1 ἀντὶ 3

Ν. Ἐπισκοποπούλου: Ἑρμῆς ψυχῆς, δράμα. — Ἐκδόσεις «Παναθηναίων» 1 ἀντὶ 2

Δεῦκωμα τῶν «Παναθηναίων» 1 ἀντὶ 2

ΧΡ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Γενικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς ἐν Πάτραις Οἰνοποιτικῆς Ἑταιρίας

“Η Α Χ Α Ϊ Α,”

ΑΘΗΝΑΙ. — Ὁδὸς Νίκης 1 καὶ ὁδὸς Πανεπιστημίου 52.

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΗΣ
ΤΗΣ
ΑΥΛΗΣ ΤΗΣ Α.Β.Υ.
ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥΠΡΟΜΗΘΕΥΤΗΣ
ΤΗΣ Α.Β.Υ.
ΤΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΟΙΝΟΙ ΚΑΙ ΚΟΝΙΑΚ ΚΛΑΟΥΣ

Παρακαταθήκη οἴνων παλαιῶν ἄνω
τῶν 5 ἐτῶν ἐπιδορπίων καὶ ἱαματικῶν

Μανροδάφνη, Μαλβασία, Ἀχαιοὺς

ὡς καὶ ἐπιτραπέζιων οἴνων

Δεμέστιχα λευκὰ καὶ μέλας Μορέα
καὶ Καλάβρυτα.

ΚΟΝΙΑΚ «Royal» τοῦ 1887

«Des Princes» τοῦ 1890

«Τῶν 2 Στεμμάτων» τοῦ 1895

«Τοῦ Στέμματος» τοῦ 1900

Τιμολόγια ἀποστέλλονται παντὶ τῷ
αἰτοῦντι.

ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΝ ΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΗΛΙΑ Ι. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

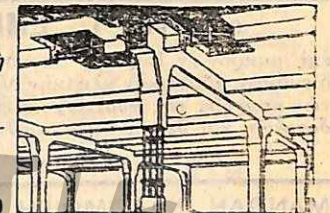
ΔΙΠΛΩΜΑΤΟΥΧΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΩΝ ΓΕΦΥΡΟΠΟΙΩΝ

5 — ΟΔΟΣ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ — 5

Μελέται καὶ ἐκτελέσεις μηχανικῶν καὶ οἰκοδομικῶν ἔργων. — Ἐφαρμογὴ
συστήματος Hennebique.Κατασκευὴ γεφυρῶν ἀφλέκτων οἰκῶν, δαπέδων, στηλῶν κ.τ.λ. διὰ σκυρ-
ροκονιάματος σιδηροπαγῶς (béton armé) συστήματος Hennebique.

ΜΕΓΑ ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΕΝ Τῇ ΠΑΓΚΟΣΜΙῳ ΕΚΘΕΣΕΙ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ 1900

Ἀντιπροσωπεῖα ἐν Ἑλλάδι τοῦ ἐν Παρίσι οἴκου Hennebique.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΒΑΡΕΚΙΝΑ

ΗΓΓΥΗΜΕΝΗ ΕΙΔΙΚΗ ΣΚΕΥΑΣΙΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΜΠΟΥΓΑΔΑ

ΚΑΘΑΡΙΖΕΙ, ΛΕΥΚΑΙΝΕΙ ΚΑΙ ΑΠΟΛΥΜΑΙΝΕΙ

ΑΝΔΡΕΟΥ Γ. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

Φαρμακοποιὸν - Χημικὸν

Διὰ τῆς χρήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Βαρεκίνης ἐπιτυγ-
χάνεται ὁ τέλειος καθαρισμὸς, λεύκανσις καὶ ἀπολύ-
μανσις τῶν ἀσπρόχρουν χωρὶς ταῦτα νὰ ὑπόκεινται
καὶ εἰς τὴν ἐλαχίστην βλάβην, καθότι ἡ ἐπίδρασις
αὐτῆς ἐπ' αὐτῶν γίνεται χημικῶς καὶ οὐχὶ διὰ τεχνικῶν
μέσων (τριψίματος, κοπανίσματος κλπ.) ἐπομένως
περιορίζεται εἰς τὸ νὰ καθαρίξῃ, λευκαίνῃ καὶ ἀπο-
λυμαίνῃ τὰ ἀσπρόχρυνα, διατηροῦσα τὴν στερεότητα
αὐτῶν, καθὼς καὶ τὰ εἰς χεῖρας ἡμῶν ἐπίσημα πιστο-
ποιητικὰ διαφόρων χημικῶν βεβαιούσι. Προκύπτει δὲ
καὶ οἰκονομία κόστου, χρόνου καὶ χεῖματος, κατὰ τὰ
2/3 ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παλαιὸν σύστημα τῆς μπουγάδας.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ

Φαρμακεῖον Ἀνδρέου Γ. Θεοδωροπούλου.

Διασταύρωσις Ἀριστοτέλους καὶ Ἡλείου. — Ἀρ. τηλ. 382

ΜΙΧΑΗΛ Β. ΜΑΝΟΥΣΟΣ

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΟΙΚΩΝ

ΕΝ ΣΜΥΡΝῇ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ ΠΑΝΤΟΣ ΕΙΔΟΥΣ

ΜΕΓΕΘΥΝΣΕΙΣ

ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ 10. Παρὰ τῇ πλατείᾳ Συντάγματος.

ΛΑΡΥΓΓΟ-ΩΤΟΛΟΓΟΣ ΙΑΤΡΟΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Πλατεῖα Ἁγίου Γεωργίου 4.

Ἀκριβῶς ἐμπροσθεν τοῦ Συλλόγου Παρνασσῶν.

Ὡραὶ ἐπισκέψεως 10—12 π. μ. 3—5 μ. μ.

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ ΙΔΡΥΘΕΙΣΗΣ ΤΩ 1886

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡΑΧ. 5.000.000

Τμήμα Τραπεζικόν. — Συνάλλαγμα. — Έκδοσις επιταγών (chèque). — Πιστωτικά έπιστολάι. — Είσπραξις. — Δάνεια επί ενεχύρω Χρεωγράφων. — Προεξοφλήσεις. — Καταθέσεις. — Φύλαξις τίτλων και τιμαλφών.

Τμήμα Ταμιευνηρίον. — Ταμιευτήριον 4 % — Μηνιαία καταθέσεις ανατοκιστικά.

Τμήμα Χρηματιστηρίον. — Αγοραπωλησία χρεωγράφων. — Χρηματιστικά έντολάι.

Τμήμα Έμπορίον. — Προμήθειαι έμπορευμάτων. — Αντιπροσωπείαι οίκων. — Πληροφορίαι έμπορικά. — Λέσματα κατειργασμένα βυρσοδεψείον Μοσχάτου.

Γενικόν Πρακτορείον εν Έλλάδι του Γαλλικού «Phenix» ασφαλείας κατά του πυρός και της ζωής.

ΤΟΚΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

3 1/2 %	απόδοσις εις πρώτην ζήτησιν.	4 1/2 %	απόδοσις μετά έν έτος.
4 %	» μετά τρεις μήνας.	5 %	» μετά δύο έτη.
4 1/4 %	» μετά έξι μήνας.	5 1/2 %	» μετά δύο έτη και πλέον.

Διά καταθέσεις εις χρυσόν κατά 1/2 % δλιγώτερον.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ ΜΑΝΤΙΚΑ ΕΝ ΑΜΙΣΩ

Α. Γ. ΜΑΥΡΟΥΚΑΚΗΣ

ΝΕΥΡΟΛΟΓΟΣ — ΨΥΧΙΑΤΡΟΣ

71 — Όδός 'Ακαδημίας — 71

Ο ΙΑΤΡΟΣ Γ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

επί μακρόν έν Εύρώπη σπουδάσας και έν Παρισίοις διευθύνας ιδιωτικήν κλινικήν δέχεται διά τά νοσήματα των νεφρών, της κύστεως και έν γένει τούς έν μεταδοτικών και δερματικών παθήσεων πάσχοντας.

Όδός 'Αγίου Κωνσταντίνου αριθ. 18.

ΜΑΝΩΛΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΩΝΗ ΜΕ ΠΙΑΝΟ (ΕΚΔΟΣΙΣ ΛΕΙΨΙΑΣ)

α') Ποίησις Μαλακάση :

Στήν άνέμη καρφωμένα	Δρ. 1.—
Τραγουδάκι	1.—
Στή νήσο πέρα ο πύργος της 'Αθώρητης	1.—

β') Ποίησις 'Αλεξ. Πάλλη :

Μολιβιάτισσα	Δρ. 1.—
Μισοριώτισσα	1.—
Ρουμελιώτισσα	1.50
'Αφροδίτη	1.50
Χάιντε Χοϋρδε	1.—
Μικρούλα	1.50

"Όλα μαζί ένας τόμος δρ. 5

ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΕΙΟΝ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

Η "ΝΕΑ ΑΦΘΟΝΙΑ,"

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Α. Γ. ΣΚΡΕΚΗ

ΟΔΟΣ ΣΟΛΩΝΟΣ 139 (ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΑΝΙΓΓΟΣ)

Γάλα άγνόν άγελαδινόν και πρόβειον ή δκά λεπτά 80.— Βού-
τυρον της ώρας.— Αύγά φρέσκα έν του κτηνοτροφείου του
Καταστήματος.— Δουκουμάδες έκτακτοι και άφράτοι.— Μέλι
Υμηττού γνήσιον και άγνόν.

ΒΟΥΣΤΑΣΙΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΙ ΚΟΛΟΚΥΘΟΥ

ΦΩΤΟΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Ε. ΚΑΖΑΝΗ
ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΕΝ ΤΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

ΒΡΑΒΕΥΘΕΝ
ΕΙΣ ΤΡΕΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ
ΜΕ ΤΑ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ

ΔΟΣ ΛΕΚΑ — ΣΤΟΑ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΟΝΟΝ
ΤΟ ΤΣΙΓΚΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
Ε. ΚΑΖΑΝΗ
ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΕΝ ΤΗ ΕΚΘΕΣΕΙ ΤΟΥ ΒΟΡΩ

ΜΕΓΑ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΝ, ΧΗΜΕΙΟΝ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΕΜΠΟΡΕΙΟΝ

Α. ΦΩΚΑ

Φαρμακοποιού Α' τάξεως της ανωτάτης Φαρμακευτικής
Σχολής των Παρισίων

'Ακριβεστάτη έκτέλεσις όλων των συνταγών
υπό προσωπικού άπαρτιζομένου υπό έπι-
στημόνων φαρμακοποιών. — Γαλλικά και
'Αγγλικά ειδικότητες (Spécialités). —
Πρόσφατα μεταλλικά ύδατα. — Άπολυμάνσεις
και άποστειρώσεις διά τελειοτάτων συσκευών
και κλιβάνων. — Τεχνητός όρρος.

"Όλα τά είδη των χημικών αναλύσεων. —
Αναλύσεις ύδάτων μετά μικροβιολογικής
έρευνης. — Μικροβιολογικόν εργαστήριον
τέλειον.

ΤΜΗΜΑ ΦΑΡΜΑΚΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

"Όλα τά φαρμακευτικά είδη εις τιμάς άκαταργονίστους

ΕΔΩΔΙΜΑ ΚΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΚΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΜΑΝΤΗ

ΑΘΗΝΑΙ — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 21Γ — ΑΘΗΝΑΙ

Τηλέφωνον αριθ. 137

"Όλα τά είδη των έδωδίων νωπότατα
από τά καλλίτερα εργοστάσια και ως έν
της μεγάλης καταναλώσεως ανακαινιζόμενα
καθ' έκάστην.

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΡΓΥΡΟΥΝ ΕΚΘΕΣΕΩΣ ΒΟΡΩ

ΔΙΑ ΜΕΛΙ ΚΑΙ ΕΛΗΕΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ THOMSON HOUSTON. — ΕΔΡΑ : ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΜΕΤΟΧΑΣ : ΔΡΑΧ. 10.000.000. * ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΕΙΣ ΟΜΟΛΟΓΙΑΣ : ΦΡ. ΧΡ. 10.000.000

Κεντρικόν Έργοστάσιον έν Νέφ Φαλήρω. Σταθμοί : Έν 'Αθήναις, Πειραιεί, Νέφ Φαλήρω
και Κηφισία. — Ηλεκτρική κίνησις του άπ' 'Αθηνών εις Πειραιά Σιδηροδρόμου και των
Τροχιοδρόμων 'Αθηνών, Πειραιώς και Περιχώρων. — Προνόμιον φωτισμού δι' ηλεκτρισμού και
αερίου των πόλεων Πειραιώς, Πατρών, Σύρου, Καλαμών, 'Αργοστολίου και Χαλκίδος. — Ηλε-
κτρικός Τροχιοδρόμος Πατρών.

"Η Έταιρία άναλαμβάνει εγκαταστάσεις φωτισμού και κινητηρίου δυνάμεως και έν γένει πάσαν
εργασίαν σχετιζομένην με τόν ηλεκτρισμόν υπό πάσας αυτού τας μορφάς. — Προμηθεύει παντός
είδους υλικά ηλεκτρισμού και ίδια όργανα και μηχανάς THOMSON HOUSTON των οποίων είναι

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ

'Αθήναι. — Όδός Έρμού

Πλούτος γραφικής ύλης. — Έν-
τυπα και έπισκεπτήρια καλλι-
τεχνικά. — Έργοστάσιον φανέλ-
λων τέλειον. — Χάρτης τυπογρα-
φικός λευκός και έξωφύλλων
παντός είδους και ποιότητος.

Εύθηρία, ταχύτης, ακρίβεια.

ΓΑΛΑΚΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΤΟ ΦΑΛΗΡΟΝ

ΙΩΑΝ. Κ. ΚΟΝΤΣΙΔΕΛΟΥ

Παράρτημα έν 'Αθήναις

Όδός Χαλκοκονδύλη 34α.

ΟΛΑ ΤΑ ΓΑΛΑΚΤΕΡΑ ΕΙΛΗ

ΓΑΛΑ ΑΓΝΟΤΑΤΟΝ

πρός 80 λεπτά ή δκά

ΜΙΑ ΔΟΚΙΜΗ ΑΡΚΕΙ

ΔΙΑ ΝΑ ΣΑΣ ΠΕΙΣΗ

Ι. Ι. ΜΙΝΕΤΤΑΣ. — ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. ΔΙΕΥΘ. ΜΙΝΕΤΤΑΣ

Τὸ παρὰ τὸ Χρηματιστήριον τραπεζικὸν γραφεῖον *Ι. Ι. Μινέττα* προμηθεύει οἰονδήποτε ποσὸν ὁμολογιῶν τῶν κάτωθι Ἑλληνικῶν Ἐθνικῶν Δανείων εἰς τὰς τρεχούσας τιμὰς τῶν Χρηματιστηρίων Ἀθηνῶν, Λονδίνου καὶ Παρισίων τὰς ὁποίας θεωρεῖ ὡς τὰς ἀσφαλεστάτας συμφερωτάτας καὶ εὐκολώτερον διαπραγματευσίμους.

Δάνειον τῶν 120 ἑκατομ. τοῦ 1881 ἀποδίδ.	τόκον 4 1/2 %
» 135 » (Μονοπωλείων) τοῦ 1887	» 4 1/2 %
» 125 » (Πάγιον) » 1889	» 4 1/2 %
» 76,350,000 (Ἡνοποιημένον) » 1898	» 5 %
» 11,750,000 (Σιδ. Π. Κ. Μελιγ.) » 1900	» 5 %

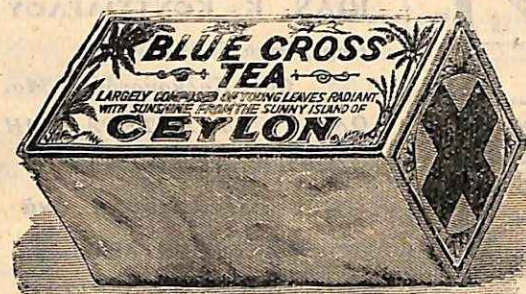
Ἀναλαμβάνει ἐπίσης τὴν προμήθειαν καὶ τῶν ἐξῆς ἀρίστων Ἑλληνικῶν ἀξιών :

Ὁμολογίαὶ Λαχειοφόροι τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς δίδουσαι τόκον 2 3/4 %

Μετοχ. Ἐθν. Τραπεζῆς	τόκος 5 1/4 %	Μετοχ. Σιδηροδρ. Ἀθην.-Πειρ.	τόκος 6 1/4 %
» Τραπεζῆς Ἀθηνῶν	7 %	» Θεσσαλίας.	» 6 1/4 %
» Τραπεζῆς Κρήτης	4 1/2 %	» Ἑταιρ. Διαχειρ. Δημ. Προσόδ. »	4 1/2 %
» Τραπεζῆς Ἀνατολῆς	6 1/4 %	» Σιδηροδρ. Π.-Α.-Π.	5 %

Καὶ προσφέρεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης Τραπεζικῆς καὶ χρηματιστικῆς ἐργασίας δεχόμενον ἐντολὰς ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

ΣΗΜ. Ὑπολογιζομένων τῶν τόκων πρὸς τὰς τρεχούσας τιμὰς καὶ τὰ μερίσματα τοῦ τελευταίου ἔτους.

ΤΕΪΑ ΚΥΑΝΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ BLUE CROSS TEA

Εἶναι τὰ ἀρίστα τῶν *Τεϊῶν*, συσκευάζονται εἰς πακέτα καὶ κυτία ἐν Λονδίῳ, ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐπίβλεψιν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως. Ζητεῖται ἐπὶ ἐκάστου πακέτου ἢ κυτίου τὸν *ΚΥΑΝΟΥΝ ΣΤΑΥΡΟΝ*.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ εἰς τὰ πρώτης τάξεως Ἐδωδιμοπωλεῖα Ἀθηνῶν, Πειραιῶς, Βόλου, Πατρῶν, Σύρου, Ἀργοστολίου, Λαμίας καὶ Κρήτης.

Ἀντιπρόσωπος διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Κρήτην

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΚΟΛΛΑΣ.—Ἐν Πειραιεῖ (Στοὰ Ριζάρη).

HOBBS, MART & CO L^D

ΜΟΝΟΚΟΜΜΑΤΑ

ΧΑΛΥΒΔΙΝΑ

ΧΡΗΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΠΥΡΟΣ

ΤΗΣ ΠΤΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΛΕΠΤΩΝ

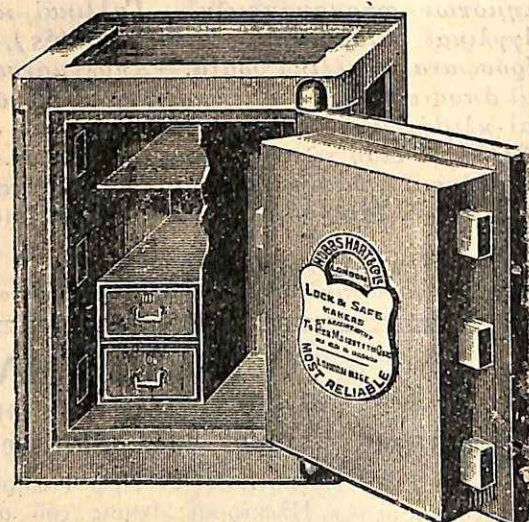
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΑΙ

ΤΩΝ ΘΗΣΑΥΡΟΦΥΛΑΚΙΩΝ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

ΔΙΑΡΚΗΣ ΕΚΘΕΣΙΣ: 76, Cheapside, London E. C.

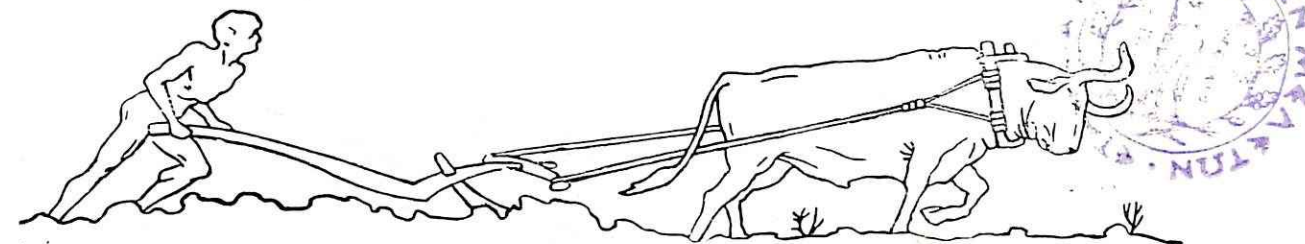
ΓΡΑΦΕΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ: Aalington Street, Islington, N.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ: ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΧΕΔΙΟΝ ΜΝΗΜΕΙΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
ΑΘΗΝΟΓΕΝΟΥΣ — ΥΠΟ ΠΕΤΡΟΥ ΡΟΥΜΠΟΥ
Φωτογραφία Ε. Ξανθοπούλου

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Ι' 31 Ο-
ΚΤΩΒΡΙΟΥ 1909

ΚΑΙΣΑΡ ΛΟΜΠΡΟΖΟ 1836-1909

Η ΖΩΗ ΤΟΥ

Απέθανεν εἰς τὸ Τουρίνον ὁ καθηγητὴς τῶν φρενικῶν παθήσεων καὶ συγγραφεὺς Καῖσαρ Λομπρόζο. Ἐγεννήθηκε τὸ 1836 εἰς τὴν Βενετίαν, Ἑβραῖος ἀπὸ καταγωγὴν καὶ ἀφοῦ κατέγινε μὲ τὴν φιλολογίαν καὶ ἰδιαιτέρως τὴν γλωσσολογίαν, ὅπως μᾶς φανερῶνει ἡ κόρη του Πάολα Λομπρόζο εἰς βιογραφίαν του, πού ἐδημοσιεύθη πρὸ τριῶν μηνῶν εἰς τὴν Παρισινὴν «Ἐπιθεώρησιν», ἐσπούδασεν ἔπειτα τὴν ἰατρικὴν. Ἦτο 23 ἐτῶν ὅταν κατετάχθη ὡς ἱατρός εἰς τὸν ἰταλικὸν στρατόν. Μερικὰ ἱατροφιλοσοφικὰ ἄρθρα του καὶ μονογραφίαι του ψυχιατρικὰ τὸν ἔκαμαν μετὰ τρία ἔτη καθηγητὴν τῶν φρενικῶν παθήσεων εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Παβίας, ὅπου καὶ ἵδρυσεν μουσεῖον ψυχιατρικῆς. Ἐπειτα διωρίσθηκε διευθυντὴς τοῦ φρενοκομείου τοῦ Πέζαρο καὶ τέλος καθηγητὴς τῆς φρενολογίας καὶ τῆς ἱατροδικαστικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Τουρίνου, ὅπου ἐξακολούθησεν ἕως τέλους διδάσκων.

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ

Τὸ πρῶτον ἀξιοσημεῖωτον βιβλίον του εἶναι «Ὁ λευκὸς καὶ ὁ ἐγχρωμὸς ἄνθρωπος», ἄγνωστον τώρα. Εἰς αὐτὸ ἠθέλησε νὰ δείξῃ τὰς ὁμοιότητας τοῦ πιθήκου, ἰδίως τοῦ χιμπατζῆ, μὲ τὸν ἄγριον ἄνθρωπον· συνάμα δὲ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν κοινὴν καταγωγὴν τῶν πολιτισμένων καὶ τῶν ἀγρίων φυλῶν, βασιζόμενος πρὸ πάντων εἰς τὴν γλωσσολογίαν καὶ ἀποδεικνύων ὅτι καὶ αἱ πλέον τέλει γλῶσσαι ἐσχηματίσθησαν καὶ αὐταὶ εἰς τὴν ἀρχὴν των μὲ τὸν τρόπον, πού σχηματίζονται τὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα τῶν ἀγρίων, ἡγουν πρῶτα μὲ τὴν προσθήκην φθόγγων ἐπάνω εἰς τοὺς ἀρχικοὺς τοιούτους, ἔπειτα μὲ τὴν συγκόλλησιν (πολυφθογγία) καὶ τέλος μὲ τὴν συνανάμειξιν καὶ τὴν διαρρύθμισιν καταλή-

ξως (λέξεις). Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἐτυπώθηκε τὸ 1869, ὅταν εἶχεν ἐκδοθῇ πλέον τὸ διάσημον σύγγραμμα τοῦ Λάσβιν «Περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν εἰδῶν» πού ἦτο τόσο γενικώτερον καὶ ἐπιστημονικώτερα συνταγμένον, ὥστε ν' ἀποτρέψῃ κάθε προσοχὴν ἀπὸ τὴν μονομερὴ μελέτην τοῦ Λομπρόζο.

Μία σειρά ψυχιατρικῶν ἁρθρῶν του, πού εἶχαν κυρίως ἀφετηρίαν τὰς παρατηρήσεις του εἰς τὸ φρενοκομεῖον τοῦ Πέζαρο, ἐδημοσιεύθησαν πρωτίτερα καὶ κατόπιν. Ἡ μονογραφία του «Ἡ τρέλλα τοῦ Cardan» πού ἔχει θέμα τὴν ζωὴν τοῦ μεγάλου κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα Ἰταλοῦ, δημοσιευθεῖσα τὸ 1856, καθὼς καὶ μία ἄλλη «Les trois tribuns» πού φανερῶνει εἰς αὐτὴν τὰς πρώτας τάσεις τῶν ψυχοφιλοσοφικῶν θεωριῶν του, εἶναι ἰδιαιτέρως ἀξιοσημεῖωτοι.

Τὸ πλῆθος τῶν φρενοβλαβῶν, πού εἶχεν ἐμπρὸς του καὶ ἐθεράπευεν εἰς τὸ φρενοκομεῖον τοῦ Πέζαρο, τοῦ ἔδωκε τὴν βάσιν ἐνὸς ἄλλου σπουδαιοτέρου βιβλίου, «Αἱ Φρενοπάθειαι», εἰς τὸ ὁποῖον θέτει βάσεις γενικώτερας διάστολης καὶ κατατάξως τῶν φρενικῶν νοσημάτων καὶ ἀνευρίσκει πρὸς τοῦτο μὲ πολλὴν παρατηρητικότητα καὶ κάποτε μὲ ἀναμφισβήτητον ἐπιστημονικότητα ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ εἰς τὰς ποικίλας ἐκδηλώσεις τῆς φρενοβλαβείας. Αἱ παραδόσεις του ἱατροδικαστικῆς καὶ διάφοροι εἰδικαὶ ἐκθέσεις αὐτοῦ ἐπὶ ἐγκλημάτων, πού ὡς ἱατροδικαστὴς τὰ ἐξέταζεν, ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς δύο ἄλλα ἔργα του «Αἱ ἱατροδικαστικαὶ διαγνώσεις» καὶ «Ἡ ἐγκληματικὴ παραφροσύνη». Ἐρχονται κατόπιν τ' ἄλλα συγγράμματά του «Μεγαλοφυΐα καὶ παραφροσύνη», «Ἡ μικροκεφαλία» πού μαζὶ μὲ πλῆθος ἁρθρῶν καὶ μονογραφιῶν καὶ κοντὰ εἰς τὰ σημαντικώτερα καὶ πλέον φημισμένα δύο ἔργα του, «Ὁ Ἐγκληματίας ἄνθρωπος» καὶ «Ὁ Μεγαλοφυὴς» ἀποτελοῦν τὸ σύνολον τῆς συγγραφικῆς ἐργασίας τοῦ Λομ-

πρόζο — μιᾶς ἐργασίας, πού ὄχι μόνον εἶναι εἰς πολλά σημεῖα ἐπιστημονική, ἀλλὰ καὶ ἔχει φιλολογικὴν ἀξίαν ἰδιαιτέραν, διότι ὁ συγγραφεὺς

Καίσαρ Λομπρόζο

αὐτῆς εἶχεν ἀληθινὰ εἰς μέγαλον βαθμὸν τὸ τάλαντον τῆς ἀφηγήσεως καθὼς καὶ τῆς καθαρᾶς διατυπώσεως τῶν ἰδεῶν του. Πολυμάθεια, ἐρευνητικότης, ἐπιτηδειότης ταξινόμησεως, ἱκανότης συζητητικῆ καὶ προσπάθεια γενικοποιήσεως χαρακτηρίζουν τὸν Λομπρόζο, πού ἡ σκέψις του, ἁρμοσμένη μὲ τὸ κοινὸν ἐπιστημονικὸν περιβάλλον, εἶχε καὶ ἔχει ἀκόμη δυνατὴν ἀπήχησιν εἰς τὰς κυκλοφοροῦσας μεταξὺ τῶν συνήθων ἀνεπτυγμένων ἀντιλήψεις.

Αἱ θεωρίαι τοῦ

Ἡ σκέψις του, ἀπορρέουσα ἀπὸ φυσιολογικὰς ἐν μέρει καὶ στατιστικὰς τὸ πλεῖστον παρατηρήσεις, βασιζέται ἐπάνω εἰς τὸ βιολογικὸν δεδομένον ὅτι εἶναι ἄμεσος ἡ σχέσις τῶν σωματικῶν λειτουργιῶν καὶ τῶν ψυχικῶν ἐκδηλώσεων. Κάθε τι, πού ἐκδηλώνεται εἴτε ὡς αἰσθηματῆς ψυχῆς εἴτε ὡς ἰδιότης τοῦ χαρακτήρος, εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς σωματικῆς καταστάσεως. Τὸ ἀξίωμα εἶναι κατ' ἀρχὴν ὁριθόν, ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον ὑπονοεῖται ὡς σωματικὴ κατάστασις τὸ σύνολον τῶν λειτουργιῶν τοῦ ὁργανισμοῦ, ἦτοι καὶ ἐκείνων πού ἔχομεν βιολογικῶς διευκρινήσῃ καὶ καθορίσῃ καθὼς καὶ ἐκείνων πού μένουν ἀπροσδιόριστοι ἀκόμη καὶ ἀνεξερευνήτοι. — Ὁ Λομπρόζο ἐν τούτοις θέτει τὸ ἀξίωμα, λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν μόνον τὰς γνωστὰς λειτουργίας τοῦ ἀνθρωπίνου ὁργανισμοῦ καὶ τὰς σχετικὰς βιολογικὰς παρατηρήσεις ἢ καὶ ὑποθέσεις. Δεχόμενος δὲ ὡς ἐντελῶς ἐξικριβωμένους καὶ ἐπαρκεῖς τοὺς λεγομένους νόμους τῆς κληρονομικότητος, φθάνει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι κάθε ἐξαιρετικὴ ἐκδήλωσις τῆς σκέψεως ἢ τῆς ἐνεργείας (δημιουργικὴ εὐφυΐα καθὼς καὶ ἐγκληματικότητα) εἶναι ἀποτέλεσμα διαστρεφῆς τοῦ ὁργανισμοῦ, πού τὴν ἔκαμεν ἡ κληρονομικότης. Αἱ ἠθικαί, ἰδιαίτερα αἱ ποινικαί, γενικῶς δὲ αἱ κοινωνιολογικαὶ ἀρχαί, πού προκύπτουν ἀπὸ τὴν θεωρίαν αὐτὴν εἶναι φανεραί. — Ὁ ἐγκληματίας εἶναι ἄρρωστος· καὶ μάλιστα εἶναι ἀθεράπευτος, διότι ἔχει διαστρεφῆς τὸν ὁργανισμὸν τοῦ ριζικᾶς, πού ἔγιναν ἀπὸ κληρονομικότητα. Ὡστε οὔτε εὐθύνῃν ἀπ' αὐτὸν προσωπικῶς πρέπει νὰ ζητήσωμεν διὰ τὸ ἐγκλημα, οὔτε εἰς τὴν θεραπείαν του πρέπει ν' ἀποβλέψωμεν διὰ τῆς ποινῆς. Τοιοῦτοτρόπως αἰτιολογία τῆς ποινῆς

ἀπομένει μόνον ἡ φροντίς, πῶς εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἐμποδίσωμεν τὸν ἐγκληματῆαν ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι βλαβερός. — Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀφετηρία τοῦ κυριωτέρου ἔργου τοῦ Λομπρόζο «Ὁ ἐγκληματίας ἀνθρώπος», ἀφετηρία πού ἡμπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ εἰς παραδοξότητες, ριζοσπαστικὰς τοῦ κοινωνικοῦ ὁργανισμοῦ. Διότι, ὅταν θέτωμεν ὡς κανόνα τῆς ποινῆς τὴν παρεμπόδισιν τοῦ ἐγκληματίου ἀπὸ τὸ νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ εἶναι βλαβερός καὶ ὅταν δεχώμεθα πῶς εἶναι ἀθεράπευτος, φθάνομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι διὰ καθέναν ἐγκληματῆαν πρέπει νὰ ἔχωμεν ὡς ποινὴν τὴν ἐξόντωσιν τοῦ ἐγκληματίου ἢ τ' ὀλιγώτερον τὴν ἐπὶ ζωῆς φυλάκισίν του. Καὶ ἀκόμη πρέπει νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν λεγομένην *προληπτικὴν* ἐπέμβασιν τοῦ νόμου, ἦτοι εἰς τὸν περιορισμὸν (τὴν ἐπιβολὴν ποινῆς) ἐκείνου πού ρέπει φανερὰ εἰς τὸ ἐγκλημα, πρὶν ἀκόμη ἐγκληματίσῃ. — Αἱ θεωρίαι αὗται τοῦ Λομπρόζο ἐπολεμήθησαν δυνατὰ ἀπὸ πολλοὺς καὶ βιολόγους ἐπιστήμονας καὶ πρακτικὸς ποινικολόγους, μάλιστα εἰς τὴν Γαλλίαν ὅταν ἐμεταφράσθηκε τὸ ἔργον του γαλλικὰ κ' ἐξεδόθη μὲ ὠραῖον πρόλογον τοῦ Λετουρνῶ (Lombroso: L'homme criminel [criminel né, fou moral-Epileptique] Etude anthropologique et médico-légale - préface Letourneau).

Μεγαλύτερον ὅμως πόλεμον εὗρεκε τὸ ἄλλο κύριον σύγγραμμά του «Ὁ Μεγαλοφυΐς» πού εἰς τὰς αὐτὰς θεωρίας στηρίζεται διὰ νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι οἱ μεγαλοφυεῖς εἶναι ὅλοι παθολογικοί, ἔχοντες ὁμοιότητας πολλὰς ἀν' ὅχι συναντήσεις μὲ τοὺς φρενοβλαβεῖς καὶ παρουσιάζοντες ὁμοίας πολὺν ψυχικὰς καὶ ἠθικὰς διαστρεφάς. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο, πού ἠθέλησε νὰ τὸ ὑποστηρίξῃ μὲ βιασμένας στατιστικὰς, εἶναι ὅσο τολμηρὸν τόσο καὶ αὐθαίρετον. Ἐπιστήμονες καὶ φιλοσοφοῦντες τὸ ἀπέκρουσαν πολυτρόπως, ἀπέδειξαν δὲ καὶ πολλὰς τῶν λεπτομερειῶν τοῦ ἔργου του σφαλέρας. Ὁ Tarde δικαίως ἀπεφάνθη ὅτι ὁ Λομπρόζο σχηματίζει θεωρίας βασιζόμενος εἰς ἐξαίρεσεις (construire des théories avec des exceptions) καὶ ὁ Βρυνητιέρ, ἔχων ὑπ' ὄψιν του τοὺς συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχνας, τοὺς ἀναφερομένους ἀπὸ τὸν Λομπρόζο εἰς τὸ βιβλίον του διὰ ν' ἀποδείξῃ τὴν φρενοπάθειαν τῶν μεγαλοφυῶν, πού πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι ἄγνωστοι καὶ μέτριοι ἅπλως ἄνθρωποι κάποιου ταλάντου, τοῦ ἐπαρτήρησε καλὰ ὅτι «ὑπάρχουν ἄνθρωποι μεγαλοφυεῖς στερημένοι ταλάντου καὶ ἄνθρωποι ταλάντου στερημένοι εὐφυΐας». Συμπεραίνων δὲ καὶ αὐτὸς μὲ ὁριθὴν πολεμικὴν, ἀλλὰ καὶ μὲ κάπως σφαλμένην καταφατικότητα ἔγραψε: «Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς εὐφυΐας εἶναι ἡ ἐξαιρετικότης τῶν ἱκανοτήτων, πού διακρίνει καὶ ἀπομονώνει τὴν εὐφυΐαν ἀπὸ κάθε ἄλλον ὁμοιοφανῆ νοῦν. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ ἀτομικοῦ, κάθε θεωρία περὶ τῆς μεγαλοφυΐας εἶναι προ-

ωρισμένη εἰς ἀποτυχίαν». (Revue des deux Mondes 1886).

Πολεμῶν τὰς θεωρίας τοῦ Λομπρόζο ἐπίσης ὁ Joly εἰς τὸ ἔργον του «Ψυχολογία τῆς εὐφυΐας» γράφει: «δὲν παρουσιάζεται κἂν ἀνάγκη ν' ἀντικρούσῃ κανεὶς τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ὑπάρχει φρενοβλάβεια εἰς τὴν εὐφυΐαν». — «Ἡ δύναμις ποτὲ δὲν εἶναι ἀδυναμία, οὐδὲ κἂν ἡ ὑγεία εἶναι ποτὲ ἀσθένεια». — «Τὰ παραδείγματα, πού ἀναφέρονται πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ὑποθέσεων αὐτῶν, εἶναι παραδείγματα ἐξαίρεσεων».

Τόση δὲ ἦτον ἡ ἐνάργεια τῶν ἀντικρούσεων, πού ὁ ἴδιος ὁ Λομπρόζο ἐφρόντισε νὰ τροποποιήσῃ κάπως τὸ βιβλίον του εἰς τὴν νεωτέραν ἔκδοσιν, πού μετεφράσθη γαλλικὰ κ' ἐδημοσιεύθη μ' ἓνα ἀπολογητικὸν πρόλογον τοῦ Ch. Richet. (Le Génie. par C. Lombroso, préface Ch. Richet).

Ἡ ἰδέα ὅτι ὁ ἐγκληματίας εἶναι ἄρρωστος καὶ ἀκόμη ὅτι ἡ ἀσθένειά του προκύπτει ἀπὸ κληρονομικότητα, δὲν εἶναι νέα. Τὴν ἀπαντήσαμεν εἰς ἠθικολογικὰς σκέψεις τῶν ἀρχαίων — ἀόριστον ὅπως τὰ περισσότερα κοινωνιολογικὰ συμπεράσματα τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων, μεγάλων ἐν τούτοις πάντοτε καὶ βαθυνγνώμων. Ὑπάρχει καὶ ἀκόμη παλαιότερα, συμφυῆς μὲ τὴν ἰδέαν τοῦ Πεπρωμένου καὶ μέσα εἰς τὴν ἰδέαν τῆς Ἀτῆς. Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν Ἀσσυριακὴν σκέψιν εὐρίσκεται καθὼς καὶ εἰς τὴν ἀπὸ τῆς τῆς Ἑβραϊκῆς, πού μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔχει τὸ γνωστὸν λόγιον «ἁμαρτία γονέων παιδεύουσι τέκνα». — Ἡ νεωτέρα φιλοσοφικὴ σκέψις, μολονότι ἕως εἰς τὰ μέσα τοῦ 19^{ου} αἰῶνος ἐδέχθη κατὰ τὸ πλεῖστον μὲ μεταφυσικὴν γενικότητα τὴν ἐλευθερίαν ἐνεργείας τοῦ ἀτόμου, ἔχει πολλάκις διατυπώσῃ τὴν ἀντίληψιν ὅτι ὁ ἐγκληματίας εἶναι ἀσθενὴς καὶ ὅτι ἡ ἀσθένεια εἶναι κληρονομική. Οἱ θεωρητικοὶ δὲ ποινικολόγοι καὶ ἰδίως οἱ Ἰταλοὶ ἔχουν συχνὰ μίαν τοιαύτην ἀφετηρίαν καὶ ὡς πρὸς τὴν δικαιολογίαν καὶ ὡς πρὸς τὸν καταλογισμὸν τῆς ποινῆς. Ὁ Λομπρόζο ὅμως ἐυστηματοποίησε κ' ἐπρακτικοποίησε τὰς ἀντιλήψεις αὐτὰς, ἔδωκεν ἓνα ἐπιστημονικοφανῆ χαρακτήρα εἰς αὐτὰς καὶ ἐφθασεν εἰς ὠρισμένα συμπεράσματα, ὥστε νὰ θεωρητῇ ἰδρυτὴς ἐγκληματολογικῆς θεωρίας.

Πλέον πιστευτὴ καὶ πλέον κυκλοφοροῦσα ὡς ἰδέα ἦτον ἀνέκαθεν ἡ ἄλλη τοῦ Λομπρόζο θεωρία περὶ φρενοβλαβείας τῶν εὐφυῶν, μάλιστα εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους. Διὰ τὸν Ἡράκλειτον, διὰ τὸν Δημόκριτον καὶ πολλοὺς ἄλλους φιλοσόφους οἱ ἀρχαῖοι ἔχουν κάποια ἀόριστην γνώμην ὅτι ἦσαν ἀνισόρροποι, ὁ Πλάτων δὲ τὴν ἐκδήλωσιν τῶν χρησικμῶν σκέψεων ἐξηγῶν διὰ τῆς φρενοβλαβείας γράφει περίπου, ἂν ἐνθυμούμεθα, εἰς τὸν Φαῖδρον, ὅτι ἡ φρενοβλάβεια τῶν πυχιδῶν διέκρινε μ' εὐφυΐαν τὰ ὁριθὰ.

Εἰς νεωτέραν ἐποχὴν διατυπώνων παλαιὰν γνώμην ὁ Boerhaave εἶπε τὸ γνωστὸν λόγιον «est aliquid delirio in omni magno ingenio», «ἔχει κάποιαν παραφροσύνην κάθε μεγαλοφυΐα», ὀλίγο δὲ παλαιότερα τοῦ Λομπρόζο ἄλλοι καὶ διετύπωσαν μὲ ἐπιστημονικὴν ἐπίφρασιν τὴν γνώμην αὐτήν. Ἰδίως ὅμως ὁ Moreau de Tours μετὰ τὸ βιβλίον του «sur la Psychologie morbide» ὅπου ὑποστηρίζει ὅτι «ἡ εὐφυΐα καὶ ἡ τρέλα ἐφάπτονται», ἡμπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς εἰσηγητὴς τῆς θεωρίας τοῦ Λομπρόζο.

Αἱ δύο θεωρίαι, ὅπως ἐδείχθη κάπως μὲ ὅσα παραπλάνω ἀναφέρθησαν, δὲν ἡμπορεῖ νὰ λογισθῶν ἐπιστημονικαί. Φθάνουν εἰς ἀπόλυτα συμπεράσματα μὲ τὴν βοήθειαν ἀνεπαρκῶν μερικότητων. Διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὰς ὑποθέσεις του ὁ Λομπρόζο δὲν εἰργάσθη μὲ τὴν πραγματικῶς ἐπιστημονικὴν μέθοδον «τοῦ μαθηματικοῦ συλλογισμοῦ» ὅπως ὁρθὰ τὸν ὠνόμασεν ὁ Laplace. Παρέλειπε πολλοὺς παράγοντας, πολλὰς συνιστώσας, πού θὰ ἔδιδαν ἄλλην διεύθυνσιν εἰς τὴν συνισταμένην ἦτοι εἰς τὰ συμπεράσματα. Ὀλίγα τῶν ἐλλείψεων τοῦ συλλογισμοῦ του ἡμπορεῖ νὰ σημειωθῶν ἐδῶ συνοπτικά: Τοιοῦτοτρόπως:

1^{ον}) Προκειμένου περὶ τῆς ἐγκληματικότητος δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ὅτι διὰ τὸ ἄτομον, καὶ συνεπῶς τὸ ἐγκληματικὸν ἄτομον, πρὸς σχηματισμὸν τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἐνεργείας του, πλὴν τῆς κληρονομικότητος χρησιμεύει ἄλλος παράγων: ὁ ἐμποτισμός· ὅτι ἐπίσης χρησιμεύει ὡς σημαντικὸς παράγων ἡ ἀνατροφή καθόλου, ἰδιαίτερα καὶ κοινωνικὴ, πρὸ τοῦ ἐγκλήματος καὶ μετὰ τὸ ἐγκλημα· καθὼς ἐξ ἄλλου διὰ τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ ἐγκλήματος χρησιμεύουν γεγονότα ὁλοσδιόλου ἕνα πρὸς τὸ ἄτομον. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ προδιατεθειμένος εἰς τὸ ἐγκλημα δυνατόν νὰ περάσῃ ὅλην τὴν ζοὴν χωρὶς νὰ ἐγκληματίσῃ ὅπως καὶ ὁ ὁρῶν πρὸς τὴν φρενοβλάβειαν δυνατόν κάποτε, ὅπως γράφει ὁ Charcot, νὰ μὴ περιπέσῃ διόλου εἰς ἐκδήλωσιν φρενοβλαβείας. Δι' αὐτὸ, καὶ κατ' ἀντίθετον λόγον, φανεροῦναι ἡ στατιστικὴ ὅτι κλέπται κυρίως γίνονται οἱ πτωχοί· κ' ἐπαναστάται ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ὅταν ἡ δυστυχία μαστιῇ ἀνηλεῶς ἓνα τόπον. Ἐπειτα πρὸς χαρακτηρισμὸν τοῦ ἐγκληματίου πρέπει πρῶτα νὰ καθορισθῇ τί εἶναι ἐγκλημα. Καὶ ὅπως σωστὰ γράφει κάποιος, «τὸ ἐγκλημα εἶναι πάντοτε ἀντίληψις σκοτισμένη καὶ κατὰ πολλὰ ἀνακριβής. Ὅτι ὀνομάζωμεν γενικῶς ἐγκλημα κάποτε εἶναι ἀνάγκη, συχνὰ εἶναι παραφροσύνη καὶ ὄχι σπανίως εἶναι ἄρετή...»

2^{ον}) Προκειμένου περὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν μεγαλοφυῶν ὡς ἀνισορρόπων, δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τὸν ὁ Λομπρόζο ὅτι αἱ ἐκδηλώσεις κάποιας ἀσυνειθίστου ἐνεργείας ἢ κάποιας ἀσυνε-

πείας εις μερικόν (τοὺς ὀλιγωτέρους μάλιστα) ἀπὸ τοὺς μεγαλοφυεῖς ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς δημιουργικότητος αὐτῶν καὶ ὄχι αἰτία, ἀφοῦ μάλιστα ἔχει παρατηρηθῇ ὅτι ἡ ἔντασις τῆς πνευματικῆς ἐργασίας φέρει κάποιαν νευρικήν ἀνωμαλίαν καὶ ὅτι ἀκόμη εἰς τὴν ἀσυνείθιστον ἐνέργειαν καὶ τὴν ἀσυνέπειαν δυνατὸν νὰ συντελοῦν αἱ κακὰ κοινωνικαὶ συνήθειαι εἰς τὰς ὁποίας, ἀκριβῶς ἕνεκα τῆς ὑπεροχῆς τῶν, οἱ μεγαλοφυεῖς συχνὰ εὐρίσκονται. Ἐπειτα δὲν πρέπει τάχα νὰ λογαριασθῇ ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τὰς ἰδιοτρόπους ἐνεργείας τῶν μεγαλοφυῶν εἶναι συνήθειαι (καὶ κατὰ συνέπειαν ἀνθρωπίνως φυσιολογικαί) μεταξὺ τῶν κοινῶν καὶ κανονικῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἡ ἀφάνειά τοὺς χρησιμεύει νὰ σκεπάζῃ κάθε κατὰ «τὰς παλαιὰς ἀξίας» ὑποτιθεμένην παραδρομὴν τοὺς;

Εἰς ἐπίμετρον, καὶ διὰ νὰ σταματήσῃ ὡς ἐδῶ ἡ ὑπόδειξις συνιστάσων, ποὺ ἀποδεικνύουν σφαλερδὸν τὸ ἐξεγόμενον τῶν θεωριῶν τοῦ Λομπρόζο, σημειωτέον ὅτι ὑποστηρίζων στατιστικῶς

τὴν ιδέαν τοῦ ὁ Λομπρόζο, παρεμβάλλει ἕνα σωρὸν μετριοτήτων — παροδικῶν ἀνθρώπων περιορισμένου ταλάντου — μεταξὺ τῶν μεγαλοφυῶν, διὰ νὰ δείξῃ τὴν πληθώραν ἀνισορροπῶν εἰς τὴν σφαίραν τῆς εὐφυΐας καὶ τοῦτο διότι αἱ μετριοτήτες αὐταὶ ἔτυχε νὰ εἶναι παθολογικαί. Ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸ στατιστικὸν ἀποτέλεσμα δὲν ἀλλάζει. Διότι ἀξιοσημείωτον τοιοντοτρόπως τοῦ ὁρίου τῆς εὐφυΐας, αὐξάνεται καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν εὐφυῶν καὶ ὁ λόγος τῶν ἀνισορροπῶν πρὸς τοὺς κανονικοὺς εὐφυεῖς ἀπομένει ὁ αὐτός, ἥτοι μένει λόγος κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ μεγάλη πλειονότης μένει φυσιολογικῶς κανονική, μία δὲ μόνον μικρὰ μερὶς παρουσιάζεται ἀνισόρροπος.

Ἡ ἐπιστημονικὴ προσπάθεια τοῦ Λομπρόζο, παρ' ὅλας τὰς ἀκροθιγῶς ὑποδεικνυομένας παραπάνω σφαλερὰς μεθόδους, γενικῶς ἀναγνωρίζεται ὡς ἀξιοσημείωτος καὶ εἶναι βέβαιον ὅτι οὐδεὶς γενικὸς ἐπιστήμων καὶ ἰδίως οὐδεὶς κοινωνιολόγος, τῆς ἐποχῆς μας τοῦλάχιστον, «ιδὼν αὐτὴν ἀντιπαρῆλθεν».

ΑΡΕΤΑΣ

ΜΕΓΑΛΟΦΥΕΙΣ ΠΑΡΑΦΡΟΝΕΣ *

Ο ΣΟΠΕΝΑΟΥΕΡ

Πολλὰς ἀναλογίας εὐρίσκομεν μεταξὺ τῆς μεγαλοφυΐας καὶ τῆς τρέλλας· ἀλλὰ, ἐνῶ δὲν ἀποδεικνύουν ὅλαι ὅτι συγγέονται τὰ δύο αὐτὰ πράγματα, μᾶς διδάσκουν ὅμως πῶς, καὶ διὰ ποῖον λόγον ἡ ὑπαρξὶς τῆς μεγαλοφυΐας δὲν ἀποκλείει πάντοτε τὴν παρουσίαν τῆς τρέλλας εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον.

Πράγματι, χωρὶς νὰ ἀναφέρωμεν τὰς τόσας διανοίας ποὺ, εἰς δεδομένην στιγμήν, παρεδόθησαν εἰς τὴν παράκρουσιν ἢ εἰς τὴν τρέλλαν, ἢ ἐκεῖνας ποὺ ἑτερομάτισαν τὸ ἔνδοξον στάδιον τῶν μὲ τὴν παράνοian, πόσοι μεγάλοι ἰδεολόγοι δὲν ἐφάνησαν μονομανεῖς καὶ δὲν ὑπέφεραν ἀπὸ παρακρούσεις καθ' ὅλην τὴν ζωὴν!

... Τὸν τελειότερον τύπον τρέλλας ἐνυπαρχούσης εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν, μᾶς παρουσιάζει ὁ Σοπενάουερ.

Ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ ὅτι ἐπῆρε τὸ πνεῦμα του ἀπὸ τὴν μητέρα του, γυναῖκα συγγραφέα, γεμάτην ἀπὸ ζωηρότητα, ἀκαρδὴν ὅμως, ἐνῶ ὁ χαρακτήρ τοῦ μετεδόθη ἀπὸ τὸν πατέρα του, τραπεζίτην, μισάνθρωπον καὶ παράξενον μέχρι λυπομανίας.

Ἀπὸ νέος, ἦτο πολὺ βαρὺκοος. Ἐπίστενε πῶς εἶχε κληρονομήσει ἀπὸ τὸν πατέρα του, καὶ εἶναι πιθανὸν αὐτό, τὴν ἐξαιρετικὴν εὐρύτητα τῆς

κεφαλῆς, τὴν κόφωσιν, τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημα καὶ τὴν φωσφορώδη λάμψιν τῶν ὀφθαλμῶν του.

Ὁ φιλόσοφός μας ἐπεσκέφθη τὴν Ἀγγλίαν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν ἑνὸς ἐκκλησιαστικοῦ. Ἐγνώρισεν ἐκεῖ τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν, ἔμαθε δὲ καὶ νὰ περιφρονῇ τὴν ψευτοευσέβειαν τῶν ἀνθρώπων ποὺ τὸν ἐφιλοξenoῦσαν. Μ' ὅλην τὴν ἀδιάκοπον ἀλλαγὴν τῆς σκηνογραφίας ποὺ εἶχε μὲ τὰ ταξίδια του, ἔμεινε ἄχαρος καὶ συχνὰ ἄφηνε νὰ ἐκχυθῇ ἐλεύθερα ἡ δυσανεξία του καὶ πρὸς τὸν ἑαυτὸν του καὶ πρὸς τὸ περιβάλλον του. «Ἀπὸ μικρὸς, λέγει, πάντοτε εἶμιον μελαγχολικός. Μίαν φορὰν — θὰ εἴμιον τότε 18 ἐτῶν — ἐσυλλογίσθην μέσα μου, μ' ὅλην τὴν μικράν μου ἡλικίαν, ὅτι αὐτὸς ὁ κόσμος δὲν ἡμποροῦσε νὰ εἶναι ἔργον θεοῦ· ὄχι, μάλλον ἔργον διαβόλου. Βεβαίως, τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκπαίδευσέως μου, παραπολὺ μοῦ συνέβη νὰ ὑποφέρω ἀπὸ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τοῦ πατρός μου».

Φανταστικὰ ἀσθενεῖαι τὸν ἐτρόμαζαν· ὅταν ἐπῆγε εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ὁ ὑπέρροχος κόσμος τῶν Ἀλπεων ἐξήγειρεν ἐντὸς του, ἀντὶ τοῦ θανιασμοῦ, βαθεῖαν λύπην.

Ἡ μητέρα τοῦ Σοπενάουερ ἠναγκάσθη καὶ αὐτὴ, ὅσον καὶ ἴσως περισσότερον ἀπὸ ὅλους ποὺ ἦλθαν εἰς ἐπαρὴν μιᾶς του, νὰ ὑποφέρῃ ἀπὸ τὰ θλιβερά τοῦ χαρακτήρος του ἀποτελέσματα· διότι, ὅταν ἠθέλησε, εἰς τὰ 19 τοῦ χρόνια, πρὸς τὰ τέλη τοῦ 1807, νὰ μεταβῇ πλησίον τῆς εἰς Βαϊμάρην, αὐτὴ τοῦ ἔγραψε:

«Πάντοτε σοῦ εἶχα εἰπῇ ὅτι θὰ μοῦ ἦτο πολὺ δύσκολον νὰ ζήσω μαζί σου· ὅσον σὲ προσέχω ἀπὸ κοντά, τόσον ἡ δυσκολία αὐτὴ, τοῦλάχιστον εἰς ὅ,τι μὲ ἀφορᾷ, μοῦ φαίνεται πῶς αὐξάνει. Δὲν σοῦ τὸ κρύβω, ὅσον μένεις ὁποῖος εἶσαι, θὰ ὑποφέρω κάθε θυσίαν καλλίτερα, παρὰ νὰ τὸ ἀποφασίσω. Δὲν παραγνωρίζω τὸ βάθος τῆς καλωσύνης ποὺ ὑπάρχει σὲ σένα, καί, ἀληθινά, αὐτὸ ποὺ μὲ ἀπομακρύνει ἀπὸ ἐσὲ δὲν ἐδρεύει εἰς τὴν ψυχὴν σου, εἰς τὰ ἐντὸς σου· ἀλλὰ εἰς τὰ ἐκτὸς σου, εἰς τὰς βλέψεις σου, εἰς τὰς κρίσεις σου, εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐξωτερικῆς σου υπάρξεως· μὲ δυὸ λόγια, δὲν εἰμπορῶ νὰ ταυρίξω μαζί σου εἰς τίποτε ἀπὸ ὅσα σχετίζονται μὲ τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον. Ἡ κακὴ σου διάθεσις μάλιστα, αἱ θρηνηολογίαι σου διὰ τὰναπόφρευκα πράγματα, τὸ ζοφερόν σου πρόσωπον, αἱ παραδοξολογίαι γινώμαι σου, ποὺ τὰς ἐκστομίζεις σὰν χρησίμους καὶ δίχως νὰ νῆχεσαι τὴν ἐλαχίστην ἀντίρρησην, μὲ βαραίνουν, εἶναι παράγονοι πρὸς τὴν γαλήνην τῆς ἰδικῆς μου διαθέσεως καὶ διὰ σὲ τὸν ἴδιον δὲν ἔχουν καμίαν χρησιμότητα. Αἱ δυσάρεστοι συζητήσεις σου, αἱ θρηνηολογίαι σου διὰ τὴν μοῖραν τοῦ κόσμου καὶ τὰς ἐλλειπότητας τῶν ἀνθρώπων μοῦ φέρουν κακονυχίσματα καὶ ἄσχημα ὄνειρα».

Ἀργότερα, ὁ Σοπενάουερ ἐχωρίσθη ὁλοένα περισσότερον ἀπὸ τὴν μητέρα του καὶ ἐπρόβαλεν, ὡς λόγον, ὅτι αὐτὴ δὲν εἶχε σεβασθῇ τὴν μνήμην τοῦ πατρός του, ὅτι εἶχε σπαταλήσει τὴν κοινὴν περιουσίαν μὲ τὰ πολλά της ἔξοδα, καὶ τὸν εἶχεν οὕτω καταντήσῃ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐργάζεται διὰ νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὴν συντήρησίν του. Ἡ τοιαύτη προσπάθεια ἦτο ἐντελῶς ἀπεχθὴς διὰ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του καὶ εἰς αὐτὸ ἀκόμη, ὑπέκλυπεν εἰς τὸ αἰσθηματικὸν ἐκεῖνο τῆς ψυχικῆς ἀγωνίας, ἢ ὁποία, κατὰ τὴν ἰδίαν του ὁμολογίαν, τόσον συχνὰ ἐσυνόρευε μὲ τὴν τρέλλαν.

«Καὶ ἂν τίποτε δὲν μὲ ἀνησυχῇ, βασανίζομαι ἀπὸ τὴν σκέψιν ὅτι κατὰ δι' ἐμὲ θὰ ὑπάρχῃ τὸ κριμμένον. Misera conditio nostra».

Κατὰ τὸ 1814 ὁ Σοπενάουερ φεύγει ἀπὸ τὴν Βαϊμάρην διὰ ν' ἀποτελειώσῃ τὸ μέγα του σύγγραμμα. Ἐχει τὴν πεποίθησιν ὅτι δύναται καὶ χρεωστῇ νὰ νοήσῃ, αὐτὸς πρῶτος, τὸν μόνον δρόμον τὸν ἱκανὸν νὰ ὀδηγήσῃ πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοὺς ἀνθρώπους τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιάς· αἰσθάνεται ποὺ σκιρτᾷ μέσα του κατὰ παραπάνω παρὰ ἡ καθαρὰ ἐπιστήμην· ἔχει τὴν συναίσθησιν τοῦ δαιμονίου τρόπον τινά. Ἦδη, ἀπὸ τὰ 1813, εἶχε γράψῃ:

«Κάτω ἀπὸ τὸ χέρι μου καὶ περισσότερον ἀκόμη εἰς τὴν σκέψιν μου μέσα, ὀριμιάζει μία ἐργασία, μία φιλοσοφία ποὺ θὰ εἶναι ἡ ἡθικὴ ὁμοῦ καὶ ἡ μεταφυσικὴ, αἱ χωρισμέναι ἕως τώρα τόσον ἀντιλογικά, ὅπως ὁ ἄνθρωπος εἶχε χωρισθῇ εἰς ψυχὴν καὶ εἰς σῶμα. Τὸ ἔργον

μεγαλώνει καὶ λαμβάνει σάρκα βαθμηδὸν καὶ ἄργα σὰν τὸ ἔμβρυον εἰς τὸν μητρικὸν κόλπον· δὲν ἡξεύρω τί πρῶτον καὶ τί ὕστερον θὰ βγῇ ἀπὸ ἐκεῖ.

Ἀναγνωρίζω ἕνα μέρος, ἕνα ὄργανον, ἕνα μέρος, τὸ ἐν κατόπιν τοῦ ἄλλου. Γράφω χωρὶς νὰ ἐξετάζω τί δύναται νὰ προκύψῃ ἀπὸ ὅσα γράφω, διότι γνωρίζω ὅτι ὅλα προέχονται ἀπὸ ἕν καὶ τὸ αὐτὸ χῶμα· καὶ οὕτω πραγματοποιεῖται σύστημα ὁργανωμένον καὶ ζωντανόν.

Δὲν βλέπω ἐναργῶς τὸ σύνολον τοῦ ἔργου, καθὼς ἡ μητέρα ἀγνοεῖ τὸ ἔμβρυον ποὺ ἀναπτύσσεται μέσα εἰς τὰ σπλάχνα της, ἀλλὰ τὸ αἰσθάνεται ποὺ σκιρτᾷ ἐντὸς της. Τὸ πνεῦμα μου παίρνει τὴν τροφήν του ἀπὸ τὸν κόσμον, διὰ τῆς διανοίας καὶ τῆς σκέψεως· ἡ τροφή αὐτὴ δίδει σῶμα εἰς τὸ ἔργον μου· καὶ ὅμως δὲν ἡξεύρω διατί αὐτὸ νὰ γίνεται εἰς ἐμὲ καὶ ὄχι εἰς ἄλλα ὄντα ποὺ λαμβάνουν τὴν ἰδίαν τροφήν.

«Ὡ τύχη! δέσποινα τοῦ κόσμου τούτου τῆς σκέψεως, ἄφες με νὰ ζήσω καὶ νὰ μείνω ἡσυχος μερικὰ χρόνια ἀκόμη, διότι ἀγαπῶ τὸ ἔργον μου ὅπως ἡ μητέρα τὸ παιδί της. Ὅταν τὸ ἔργον μου ὀριμιάσῃ καὶ ἐξέλθῃ εἰς τὸ φῶς, κάμε τότε χρῆσιν τοῦ δικαιώματός σου καὶ ζήτησε τὸν τόκον τῆς προθεσμίας ποὺ ἔδωκες. Ἀλλ' ἂν, εἰς τὸν σιδηροῦν αὐτὸν αἰῶνα, ὑποκύψω ἐγὼ πρὸς τῆς ὥρας ἐκείνης, ὦ! εἶθε αἱ ἀρχαὶ αὐταὶ ποὺ δὲν ἔχουν ὀριμιάσει, εἶθε αἱ μελέται αὐταὶ νὰ γείνουν εἰς τὸν κόσμον δεκταὶ ἀκριβῶς ὅποια εἶναι· εἰς αὐτὰς θὰ φανῇ ἴσως τὸ πνεῦμα τῆς ὁμογενείας, τὸ ὁποῖον θὰ δείξῃ πῶς πρέπει νὰ διαταχθοῦν καὶ συνενωθοῦν τὰ μέλη τῶν».

Τὸ χαρακτηριστικὸν σύμπτωμα τὸ κοινὸν εἰς πάντας τοὺς διατρέχοντας τὰς βαθμίδας ποὺ ὀδηγοῦν εἰς τὴν λυπομανίαν, ἡ ταχεία μετάβασις ἀπὸ τὴν βαθεῖαν λύπην εἰς τὴν ὑπερβολικὴν χαρὰν, εὐρίσκεται καὶ εἰς τὸν Σοπενάουερ.

Κατὰ τὰς στιγμὰς τῆς ἡρεμίας σκέψεως, τὸ 1814, ἀφοῦ εὐρῆκεν ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶναι «ψωμύσουπα μουνσκεμένη στὸ νερὸ μὲ ὀλίγον ἄρσενικόν» καὶ διεκήρυξεν ὅτι «εἰς αὐτοὺς κυριαρχεῖ ἐγώϊσμος ὁμοῖος μὲ τὸν συνδέοντα τὸν σκύλον μὲ τὸν ἀφέντην του» — γράφει: «καὶ τώρα μὴν ἐξαίρῃς διόλου τὸν ἑαυτὸν σου, ἐξέτασε τοὺς ἑρωτάς σου, τὰς φιλίας σου· θεώρησε ἂν αἱ ἀντικειμενικαὶ σου κρίσεις δὲν εἶναι κατὰ μέγα μέρος ὑποκειμενικαί, μολυσμέναι». Καὶ εἰς ἄλλην σελίδα: «Ὅπως τὸ ὠραιότερον σῶμα περιέχει μοῖρραν καὶ δυσώδεις ἀτμούς, οὕτω καὶ ὁ εὐγενέστερος χαρακτήρ παρέχει δείγματα μοχθηρίας, τὸ μεγαλύτερον πνεῦμα παρουσιάζει ἴχνη μικροπρεπείας καὶ ὑπερβολικῆς ἀλαζονείας».

Τὰς ἰδίας μεταλλαγὰς συναντῶμεν εἰς ὅλον τοῦ τὸν βίον: πότε ὡς δητικῶς, περιφρονητικῶς ἐπι-

* Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ Λομπρόζο «Ὁ Μεγαλοφυής».

κριτής υψώνεται εις την υπεραλαζόνα οΐσιν· τότε κατεβαίνει εις την χαμερπεστέραν των φιλολογικῶν κοινοτοπιῶν· ἄλλοτε βυθισμένος εις τὸν ἀποθανυμῶν τῆς φύσεως περιπλανᾶται εις τὰ τερπνὰ περὶ τῆς Δρέσδης, καὶ ἄλλοτε κυλίσταται εις πεζὰς ἐρωτικὰς περιπετείας, ἀπὸ τὰς ὁποίας φίλοι του ἐξέχοντες ὑποχρεώνονται νὰ τὸν ἀποσπάσουν, αὐτὸ δὲ ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμήν ἐκπονεῖ τὸ μέγα του σύγγραμμα: «Ο Κόσμος ὡς Θέλησις καὶ Παράστασις, τὸ ὅποιον ἐμελλε νὰ καταπλήξῃ τὸ σύμπαν. «Ἐδίδεν οὕτω τὸ παράδειγμα μανίας πνευματικοῦ τοκετοῦ, ὁμοίον πρὸς τὸν καταλαμβάνοντα ἐνίοτε τὰς κιοφορούσας γυναῖκας» — γράφει ὁ Κ. φὸν Σέδλιτς εις τὴν ἱατρικὴν περὶ Σοπενάνουερ μελέτην του.

Ὁ Σοπενάνουερ ὁ ἴδιος διηγεῖτο εἰς τὸν Ἰούλιον Φρώβενστεντ ὅτι, καθ' ὃν χρόνον ἐσύνθετε τὸ μέγα ἔργον του, βεβαίως θὰ εἶχε δεῖξει εἰς ὅλον του τὸ εἶναι καὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς συμπεριφορᾶς του κατὰ τὸ παράδοξον, διότι τὸν ἐπαίρναν διὰ τρελλόν.

Μίαν ἡμέραν, ἐνῶ ἐπεριπατοῦσε μέσα εἰς ἓνα κήπον τῆς Δρέσδης, ἀφωσιωμένος εἰς τὴν σύντονον παρατήρησιν τῶν φυτῶν, ἀνεκαλύφθη ἀπὸ ἓνα φύλακα μονολογῶν ὑψηλοφώνως καὶ χειρονομῶν. Ἐρωτηθεὶς ποῖος ἦτο: «Ἄν δύνασαι νὰ μὲ πληροφωρήσῃς ποῖος εἰμαι, ἀπῆντησεν ὁ Σοπενάνουερ, θὰ σοῦ χρεωστῶ μεγάλην χάριν» — καὶ ἀπεμακρύνθη ἀφήσας τὸν φύλακα ἐκθαμβὸν καὶ πεπεισμένον ὅτι εἶχε νὰ κάμῃ μὲ τρελλόν.

Δὲν πρέπει λοιπὸν διόλου νὰ ποροῦμεν ἄν, μὲ τοιαύτην ψυχικὴν προδιάθεσιν, ὁ Σοπενάνουερ ἐπίστευεν, ὡς τόσοι προφητῆται, ὅτι ἐκινεῖτο ἀπὸ δαίμονα ἐσωτερικόν, ἀπὸ πνεῦμα ὑπέρτερον.

«Ὅταν ἡ διάνοιά μου ἐφθασεν εἰς τὸ ἀπὸ γαιῶν τῆς, ἄν, δι' εὐνοϊκῶν περιστάσεων, ἐφέρετο εἰς τὴν ἰσχυροτέραν τῆς ἔντασιν, ἡδύνατο νὰ ἐνστερνισθῇ τότε οἰονδήποτε ἀντικείμενον: ἐπαιδοποιεῖ τότε ἀποκαλύψεις καὶ ἔτικτεν εἰρμὸν σκέψεων ἀξίων, καὶ πολὺ μάλιστα, νὰ διατηρηθοῦν»¹.

Κατὰ τὸ 1816 ἔγραφε: «Μοῦ συμβαίνει μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ὅτι συνέβη εἰς τὸν Ἰησοῦν τὸν ἐκ Ναζαρέτ, ὅταν ἠναγκάσθη νὰ ἐξυπνᾷ τοὺς πάντοτε κοιμωμένους μαθητάς του».

Εἰς τὸ βαθύ του ἀκόμη γῆρας, ὠμιλοῦσε διὰ τὸ κεφαλαῖωδες ἔργον του «Ο Κόσμος ὡς Θέλησις καὶ Παράστασις», κατὰ τρόπον ἀποκλείοντα πᾶσαν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἐμπνεύσεως ἥτις τὸ εἶχε γεννήσει, καθ' ὅσον ἀνθρώπος δὲν ἡδύνατο νὰ γράψῃ τοιοῦτο βιβλίον παρὰ ἐξ ἐμπνεύσεως. Καὶ εἰς ἐκείνην τὴν ἡλικίαν ἔμενεν ἐκπληκτος διὰ τὸ ἔργον του καὶ ἰδιαίτερος διὰ τὸ τέταρτον βιβλίον, ὡς νὰ ἦτο ἐργασία

καμωμένη ἀπὸ ἀνθρώπον ὅλως διαφορετικόν. Ἀρμόζει ἐνταῦθα νὰ ὑπομνήσωμεν τὸν διπλάσιον τῆς προσωπικότητος, τὸν συχνότατα παρουσιαζόμενον εἰς τοὺς μεγαλοφύτους.

Ἀφοῦ ἐνεχείρισε τὸ βιβλίον του εἰς τὸν ἐκδότην του, ἔσπευσε νὰ πέλθῃ εἰς Ἰταλίαν, χωρὶς νὰ περιμεῖνῃ καὶ τὴν δημοσίευσίν του, μὲ τὴν ἀλαζόνα πίστιν ὅτι παρέδωκεν εἰς τὸν κόσμον μίαν ἀποκάλυψιν.

Ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἀνεπτύχθη μέσα του τὸ παραλήρημα τῶν μεγαλειῶν. Αἱ διαταράξεις τὰς ὁποίας ὑπέστη τότε τὸ πνεῦμα του ἀπεκαλύφθησαν βραδύτερον. Ἐγραφεν ὅτι «εἰς τὴν σαγηνευτικὴν Βενετίαν, αἱ μαγικαὶ τοῦ ἔρωτος ἀγκάλαι μ' ἐκράτησαν πολὺν καιρὸν ἀλυσοδεμένον, ἔως ὅτου μία ἐσωτερικὴ φωνὴ μ' ἐπρόσταξε νὰ ποτινᾶζω τὰ δεσμὰ καὶ νὰ φέρω ἄλλοι τὰ βήματά μου». — «Ἄν ἡδυνάμην μόνον νὰ ἱκανοποιήσω τὸν πόθον ποὺ ἔχω νὰ θεωρήσω τὸ γένος τῶν φρύνων καὶ τῶν ἐχιδνῶν ὡς ὁμοίους μου, θὰ εὕρισκα παρηγορίαν».

Ἐνῶ ἐταλαντεύετο οὕτω μεταξὺ τῆς φυσικῆς διεγέρσεως καὶ καταπτώσεως, ἔμαθε τὴν πτώχευσιν τοῦ τραπεζιτικοῦ του οἴκου. Εὐνόητον εἶναι πόσον βαθεῖαν θλίψιν τοῦ ἐπροξένησεν ἡ εἶδησις αὐτῇ· εὕρισκετο πλέον εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζῇ διὰ τῆς φιλοσοφίας, αὐτὸς ποὺ εἶχε τὴν φιλοδοξίαν νὰ ζῇ διὰ τὴν φιλοσοφίαν. — Δύο φορὰς ἐδοκίμασε νὰ διδάξῃ ὡς ὑφηγητὴς εἰς τὸ Βερολῖνον· ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τὸ σχέδιον αὐτό· ἡ ἐπιτυχία δὲν ἀνταπεκρίνετο εἰς τὴν προσδοκίαν του. Αἱ σφοδραὶ κατὰ τῶν συγχρόνων του ἐπιθέσεις τοῦ ἀπεμάκρυναν τοὺς ἀκροατάς. Αἱ ἐμπαθεῖς του συζητήσεις, ἡ ἐπιμονὴ του εἰς τὸ νὰ ὑποστηρίξῃ ἄλλοκότους κρίσεις, ποὺ ἔβγαζεν ὡς χρησίμους, κατέστησαν ἐπισφαλεῖς τὰς προσωπικὰς του σχέσεις μὲ τοὺς φίλους του καὶ μὲ ὅλους τοὺς σοφοὺς.

Ἡ ἐπιδρομὴ τῆς χολέρας, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1831, ἀπετελείωσε τὴν διατάραξιν του.

Ὁ Σοπενάνουερ ἤδη, τὴν νύκτα ποὺ ἐχώριζε τὸ ἔτος 1830 ἀπὸ τὸ 1831, εἶχεν ἰδῆ ἓνα ὄνειρον, τὸ ὅποιον ἐθεώρησεν ὡς προφητεῖαν καὶ κατὰ τὸ ὅποιον ἐμελλε νὰ ποθᾷ ἐντὸς τοῦ ἀρχομένου ἔτους.

«Τὸ ὄνειρον αὐτοῦ, γράφει εἰς τὰ *Διανοήματά* του, συνετέλεσε πολὺ νὰ πεισθῶ νὰ φύγω ἀπὸ τὸ Βερολῖνον, ἅμα ἦλθεν ἡ χολέρα κατὰ τὸ 1831. Μόλις ἐφθασα εἰς τὴν Φραγκφούρτην παρὰ τὸν Μοῖνον, εἶδα καθαρῶτα μίαν ἐμφάνισιν πνευμάτων. Ἦσαν, ὡς φρονῶ, οἱ πρόγονοί μου· μοῦ ἀνήγγειλαν ὅτι θὰ ἐπιζήσω τῆς μητρὸς μου, ποὺ ἦτο ζωντανὴ ἀκόμη. Ὁ πατέρας μου, πεθαιμένος τότε, ἐκρατοῦσε στὸ χέρι τοῦ ἓνα φῶς». — Ἡ παράκρουσις αὐτὴ συνώδευε πραγματικὴν ψυχικὴν πάθησιν, πράγματι δὲ ὁ Σοπενάνουερ περιέπεσε, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀκριβῶς τῆς ζωῆς

του, «εἰς βαθεῖαν θλίψιν· ἔκαμνε μάλιστα ὁλοκλήρους ἐβδομάδας δίχως νὰ ὀμλήσῃ εἰς ψυχὴν ζῶσαν».

Οἱ ἱατροὶ ἐφοβήθησαν σοβαρὰ καὶ τόσον ἐπέμειναν ὥστε τὸν ὑπεχρέωσαν νὰλλάξῃ κλῖμα καὶ νὰ μεταβῇ εἰς Μαγχάιμ. Μετὰ ἐν καὶ πλεόν ἔτος ἐπιστρέφει εἰς τὴν Φραγκφούρτην καὶ ἡ ὀξεία περίοδος τῆς ἀσθενείας του φαίνεται ὅτι παίρνει τέλος. Ἐν τούτοις διετήρησε τὰ ὑπολείμματά της, ὡς τὴν ιδιόρρυθμον στάσιν του, τὴν συνήθειάν του νὰ χειρονομῇ καὶ νὰ μονολογῇ μεγαλοφώνως εἰς τοὺς δρόμους τῆς πόλεως ἢ καὶ εἰς τὴν κοινὴν τράπεζαν τοῦ ξενοδοχείου, τὸ φθονερὸν μῖσος του πρὸς τοὺς «ψευτοφιλοσόφους» Ἐγγέλ, Σλαϊερμάχερ καὶ τοὺς τέτοιους τσαχπίνιδες, ποὺ ἔλαμπαν σὰν ἄστρα εἰς τὸ στερέωμα τῆς φιλοσοφίας καὶ ἦγον κ' ἔφερον τὴν φιλοσοφικὴν ἀγοράν. — Τοὺς κατηγοροῦσε ὅτι τὸν ἐστέρησαν ἀπὸ τὰ ὀφειλόμενα εἰς αὐτὸν ἐγκώμια καὶ τὴν ὀφειλομένην δόξαν, τηρήσαντες, ἐκ προμελέτης, σιγὴν ἐπὶ τοῦ ἔργου του. Αὐτὴ ἦτο ἡ ἔμμονος ιδέα του, ἡ ὁποία, ἐξ ἴσου μὲ τὴν ιδέαν περὶ τοῦ ἰδικοῦ του ἀλαθιῶν, ἐκοχλιώθη εἰς τὸ πνεῦμα του, μέινασα καὶ ὅταν ἀκόμη ἐφάνη ἐπανερχόμενος εἰς σχετικῶς κανονικὴν κατάστασιν, χάρις εἰς τὴν φήμην, ἥτις, μετ' ἀναμονὴν τριάντα ἐτῶν, ἔσπευεν ἐπὶ τέλους τὸ ὄνομα καὶ τὰ ἔργα του.

Ἀληθινά, ἡ μεγαλομανία καὶ ἡ μελαγχολία, συνοδευόμεναι ἀπὸ τὴν νοσηρὰν λύσσαν τὴν γεννωμένην ἐκ τῆς ιδέας τῶν καταδιώξεων, ἐξεδηλώθησαν εἰς τὸν Σοπενάνουερ ἀπὸ τὰ παιδικὰ του χρόνια.

Εἰς ἡλικίαν 6 ἐτῶν νομίζει ὅτι οἱ γονεῖς του θέλουν νὰ τὸν ἐγκαταλείψουν.

Ὡς φοιτητής, εἶναι διαρκῶς δύσθυμος.

Ἀπὸ τὰ πράγματα ποὺ τὸν πειράζουν περισσότερον εἶναι καὶ ὁ κρότος, ἰδίως ὁ παραγόμενος ἀπὸ κτυπήματα τοῦ μαστιγίου τῶν ἀμαξῶδων. «Τὸ νὰ εἶναι κανεὶς εὐαίσθητος εἰς τὸν κρότον, γράφει ὁ ἴδιος, ἀποτελεῖ ἐν ἀπὸ τὰ πολλὰ δυστυχήματα ποὺ προεξοφλοῦν τὸ προτέθημα τῆς μεγαλοφυΐας».

«Ὅστις δὲν ἔχει τὴν ἀγανάκτησιν, ἔλεγε λατινιστί, δὲν ἔχει πνεῦμα». Εἶχεν ὅμως προσωπικῶς ὁ ἴδιος πάρα πολλὴν «ἀγανάκτησιν», καὶ μάλιστα ἀσθενικὸν θυμόν.

Μίαν ἡμέραν, εἰς τὸ Βερολῖνον, ἀκούει τὴν σπιτονοικοκυράν του ποὺ ἐφλυαροῦσε εἰς τὸν ἀντιθάλαμον. Βγαίνει ἀπὸ τὸ οἰκημῖόν του καὶ τὴν τραντάζει τόσον δυνατὰ, ὥστε τῆς σπάζει τὸν βραχίονα. Καταδικάζεται δι' αὐτὸ νὰ τῆς χορηγῇ τὰ ἔξοδα τῆς συντηρήσεώς της.

Τόσον ὑποχονδριακὸς ἦτο, ὥστε ἀπὸ τὴν Νεάπολιν τὸν ἐδίωξεν ὁ φόβος τῆς βλογίᾶς ἀπὸ τὴν Βερώναν, ὁ τρόμος ὅτι ἐπῆρεν ἐκεῖ πρὸς τὸ ἀπὸ ταμπάκων φαρμακωμένον (1818) ἀπὸ τὸ

Βερολῖνον, ὁ πανικὸς τῆς χολέρας καὶ τὴν πρώτην φορὰν, τῆς στρατολογίας.

Κατὰ τὸ 1831 κυριεύεται ἀπὸ νέαν ἔξαιψιν ἀνησυχίας· μὲ τὸν παραμικρὸν θόρυβον τοῦ δρόμου, ἤρπαζε τὸ ξίφος· ὁ φόβος εἶχε γίνει δ' αὐτὸν ἀληθινὸ μαρτύριον: γράμματα δὲν ἤνοιγε δίχως νὰ τρέμῃ μήπως μάθῃ κανὲν δυστύχημα· δὲν ἔβαζε νὰ τοῦ ξυρίσουν τὰ γένεια, τὰ ἔκαιε μισῶν τὰς γυναῖκας, τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς φιλοσόφους, τοὺς τελευταίους πρὸ πάντων, ἀγαποῦσε... τοὺς σκύλους, τόσον ὥστε νὰ μὴ τοὺς λησιμονῇ οὔτε εἰς τὴν διαθήκην του.

Ἐπιανε τὴν συζήτησιν διὰ τὸ καθεῖ, καὶ διὰ τὰ πλέον ἀσήμαντα πράγματα· διὰ τὴν ἔκτακτον ὄρεξίν του (ἦτο πολὺ φραγᾶς), διὰ τὸ φέγγος τῆς σελήνης, τὸ ὅποιον τοῦ ἐνέπνεε συσχετισμοὺς ἐντελῶς παραλόγους, κτλ. Ἐπίστευεν εἰς τὰ τραπέζια ποὺ περιστρέφονται μόνον τῶν, ἦτο πεπεισμένος ὅτι μὲ τὸν μαγνητισμὸν ἠμποροῦσαν νὰ στυλωθοῦν τὰ παράλυτα πόδια τοῦ σκύλου του καὶ νὰ ἀνακτήσῃ ὁ ἴδιος τὴν ἀκοήν του. Μίαν νύκτα, ἡ ὑπηρετρία του ὀνειρεῖται ὅτι σκουπίζει μουντζούρες ἀπὸ μελάνι· τὸ πρῶτόν του χύνεται τὸ μελάνι, καὶ ὁ μέγας φιλόσοφος ἐξάγει τὸ πόρισμα ὅτι, «πᾶν τὸ τὸ συμβαῖνον, συμβαίνει κατ' ἀνάγκην» καὶ συνάγει ὁλόκληρον βαθὺ σύστημα ἀπὸ μίαν λογικὴν πλάνην.

Ἦτο ἡ ἀντίφασις προσωποποιημένη. Προτείνει ὡς τελικὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς τὴν ἐκμηδένισιν, τὴν *νιοβάναν*· καὶ ὅμως προλέγει διὰ τὸν ἑαυτὸν του (ὅπερ δηλοῖ ὅτι τὸ εὔχεται) ἑκατὸ χρόνια ζωῆς! — Κηρύττει τὴν ἐγκράτειαν τῆς σαρκὸς ὡς καθήκον, καὶ παραδίδεται ὁ ἴδιος εἰς τὴν ἀκολασίαν. — Αφοῦ τόσον εἶχεν ὑποφέρει ἀπὸ τὴν ἐναντίον του καταφορὰν τῶν ἄλλων, ὀβριζέ, μὲ ἀδικον παράφορον, τὸν Μολεσχόττ καὶ τὸν Μπύνχερ, κ' ἐπιχαίρει ὅταν αἱ κυβερνήσεις τοὺς ἐμποδίζουσιν νὰ διδάσκουν ἀπὸ τῆς καθηγητικῆς ἑδρας.

Κατοικεῖ εἰς τὰ πρῶτα πατώματα διὰ νὰ γλυτῶνῃ εὐκόλα ἀπὸ τὰς πυρκαϊάς, δὲν ἐμπιστεύεται εἰς τὸν κουρέα του, κρύβει χρυσὸν εἰς τὰ καλαμᾶρι του καὶ τὰ συναλλάγματα εἰς τὰ παπλώματα. «Ὅσάκις δὲν ἔχω καμίαν ἀνησυχίαν, τότε, λέγει, τότε πρὸ πάντων ἔχω τοὺς μεγαλότερους φόβους». (Τὸ ἴδιον ἔλεγε καὶ ὁ Ρουσσώ).

Τὸ ξυράφι τὸν φοβίζει, τὸ ποτήρι ποὺ δὲν εἶναι δικό του ἠμπορεῖ νὰ μεταδώσῃ εἰς τὸ σῶμα του μολυσματικὴν νόσον· συντάσσει τὰς συμφεροντολογικὰς σημειώσεις του ἐλληνικά, λατινικά, σανσκριτικά, καὶ τὰς ἐγκατασπεῖρει εἰς τὰ βιβλία του, διὰ νὰ προλάβῃ τὴν περιέργειαν τὴν μὴ δυναμένην νὰ πραγματοποιηθῇ ἄλλ' οὔτε νὰ προβλεφθῇ, ἐνῶ θὰ ἦσαν ἀσφαλέστερα εἰς ἐν ἀπλοῦν σεντούκι μὲ κλειδί. Νομίζει πὼς εἶναι τὸ θῦμα εὐρείας συνωμοσίας ἀπὸ καθηγητὰς τῆς φιλοσοφίας, οἱ ὅποιοι ἔκαμαν τάχα συμφωνίαν

¹ «Πάρεργα», II, σ. 38.

εἰς τὴν Γόθαν νὰ τηρήσουν σιγὴν διὰ τὰ ἔργα του· καὶ ὁμως, μὲ περιέργον ἀντίφρασιν, φοβεῖται μήπως κάμουν λόγον δι' αὐτά: «Προτιμῶ νὰ φάγουν τὰ σκουλήκια τὸ κορμὶ μου, παρὰ νὰ ἰδῶ τοὺς καθηγητὰς νὰ περιτρώγουν τὴν φιλοσοφίαν μου».

Ἄμοιρος παντὸς στοργικοῦ χαρίσματος, φθάνει μέχρι τοῦ νὰ ὑβρίξῃ τὴν μητέρα του καὶ νὰ ἐξάγῃ ἀπὸ τὸ παράδειγμά της συμπεράσματα ἐναντίον ὅλων τῶν γυναικῶν ποὺ «ἔχουν παραπολὺ μακρὰ μαλλιά καὶ παραπολὺ κοντὲς ἰδέες». Καὶ μὲ τὸ ἀντίθεμα αὐτό, ἀποκρούει τὴν μονογαμίαν καὶ ὑπερυψώνει τὴν τετραγαμίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἓνα καὶ μόνον βλέπει ἐλάττωμα: ὅτι... σύρει ἐξοπίσω της τέσσερες πεθερές.

Ἡ αὐτὴ ἔλλειψις τῆς στοργικῆς ιδιότητος τὸν κάμνει νὰ περιφρονῇ τὴν φιλοπατρίαν, «παῖδος τῶν ἀνοήτων καὶ ἀνοητότατον τῶν παιθῶν», — καὶ φαιριάζει ὑπὲρ τῶν στρατιωτῶν κατὰ τοῦ ἐπαναστατημένου λαοῦ, καταλείπει δὲ εἰς τούτους καὶ εἰς τὸν σκύλον του... τὴν κληρονομίαν του!!

Ἐν μόνον τὸν ἀπασχολεῖ, πάντοτε: τὸ ἐγὼ του· καὶ δὲν εἶναι μόνον τὸ ἐγὼ, τὸ δημιουργὸν νέου συστήματος· ὄχι: εἰς ἑκατοντάδα ἐπιστολῶν του ὁμιλεῖ, μὲ ἀλλόκοτον αὐταρέσκειαν, διὰ τὴν φωτογραφίαν του, διὰ τὸ ἐλαιογραφημένον πορτραῖτο του, καὶ δι' ἓν πρόσωπον ποὺ «τὸ ἠγόρασε διὰ νὰ τὸ βάλῃ εἰς ἓν εἶδος παρεκκλησίον, ὡς εἰκόνα ἁγίου!!».

Κανεῖς, ἄλλωστε, δὲν ἔχει, ὅσον ὁ Σοπενάουερ, ἀναφανδὸν ὑποστηρίζει τὸ θέμα τῆς συγγενείας τῆς μεγαλοφυΐας μὲ τὴν τρέλλαν. «Οἱ μεγαλοφυεῖς, γράφει, δὲν εἶναι μόνον δυσάρεστοι εἰς τὸν πρακτικὸν βίον, ἀλλὰ καὶ ἀσθενεῖς ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἠθικῆς ἐννοίας καὶ κακοί». Λέγει δὲ ἄλλοι: «Οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι δὲν δύνανται νὰ ἔχουν παρὰ ὀλίγους φίλους· εἰς τὰ ὑψηλὰ κορυφὰς βασιλεύει ἡ μόνωσις. — Ἡ μεγαλοφυΐα γειτονεύει μᾶλλον μὲ τὴν τρέλλαν παρὰ μὲ τὴν μετρίαν διάνοιαν. — Ἡ ζωὴ τῶν μεγαλοφυῶν μᾶς δεικνύει ὅτι συχνὰ εἶναι σὰν τρελλοὶ περιελθόντες εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀδιακόπου διαταράξεως».

[Μετάφρασις Π.]

ΚΑΙΣΑΡ ΛΟΜΠΡΟΖΟ

Α Μ Α Ζ Ο Ν Α

Ὡρα καλή,
Πολεμιστὴ Διαβάτη,
Ποὺ ἀνίκητον σὲ σύντυχα
Στὸ φιδωτὸ τὸ μονοπάτι.

Ἐλα νὰ δῆς,
Ποὺ ἡ Λήθη καὶ ὁ Καιρὸς
Ἐστῆσαν πόλεμο
Σὲ μέ, τὴν ξωτικὴ Ἀμαζόνα,
Ποὺ κυματίζει ἡ κόμη μου
Στὴν ἄγρια θύελλα τοῦ χειμῶνα.

Ὡρα καλή,
Πολεμιστὴ Διαβάτη,
Ποὺ ἀνίκητον σὲ σύντυχα
Στὸ φιδωτὸ τὸ μονοπάτι.

Ἐλα νὰ σὲ στολίσω μὲ τὰ λούλουδα,
Ποὺ ἀνάστησε τὸ εὐλογητό μου χέρι,
Καὶ στὸ πλατὺ σου μέτωπο νὰ βάλω
Τὸ μυστικὸ μου ἀστέρι, [σου]
Κι' ἔτσι σῶρε νὰ πῆς

— Ὡρα καλή —
Στὴ Λήθη καὶ στὸν Πόλεμο,

Εἶναι μακρὰ μου οἱ κάμποι,
Ποὺ τὸ ἀσφοδὶλι ἀνθεῖ
Κυματωμένο, γαῦρο
Καὶ πὼς ἡ ὄψις μου
Ἀκόμα δὲν ἐλούστηκε
Στὸν Ποταμὸ τὸ σιωπηλό, τὸ μαῦρο,

Καὶ σῶρε πίσω...

Ὡρα καλή,
Εἰσηγικὴ Διαβάτη,
Ποὺ νικητὴν σὲ σύντυχα
Στὸ ξωτικὸ μου μονοπάτι,

Ποὺ ἡ Λήθη καὶ ὁ Καιρὸς
Νὰ μὲ νικήσουν θέλησαν
Ἐμὲ τὴν Ἀμαζόνα,
Ποὺ κυματίζει ἡ κόμη μου
Στὴν ἄγρια θύελλα τοῦ χειμῶνα.

ΑΙΜΥΛΙΑ ΚΟΥΡΤΕΛΗ

Ο ΚΟΜΗΣ ΟΛΙΒΑΡΕΣ

ΥΠΟ ΒΕΛΑΣΚΕΣ

ΛΟΥΛΟΥΔΙ ΤΗΣ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ *

Εἰς τὸν Ἑλενθ. Ῥίτσον

Εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἀπὸ τὴν Μῆλο γραμμὴ πουνέντε. . .

Ἡ «Βασιλική», τὸ τρεχαντήρι τοῦ καπετὰν Μικέ, θαρρεῖ δὲν ἔσχιζε τὰ κύματα, ἀλλ' ἔπλαντο ἐπάνω των. . . Συννεφιά ᾗ τὸν οὐρανόν, ἀεράκι εἰς τὸν αἰθέρα, ὀλίγο ἀλλὰ διαρκές, κἀπὼς ψυχρὸ ἀλλὰ ζωογόνον.

Σὰν ὄνειρο μισοκλεισμένα τὰ μάτια μου· ὁ ναύτης, τὸ ναυτόπαιδο ἀμύλητοι ᾗ τὴν κουπαστή, ὁ καπετάνιος ναρκωμένος ᾗ τὸ τιμόνι. . . Καὶ ὅμως κἀποῖος μοῦ μιλεῖ, μιλήματα γοητευτικά, ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν συννεφιά, μέσα ᾗ τὴν γαλανὴ ὀπτασία πού με περιβάλλει εὐφρόσυνα, μέσα ᾗ κἀποία προσδοκία πού μοῦ γεμίζει τὸ στήθος καὶ με κάνει νὰ βγάξω βαθειὰς ἐκπνοάς.

Τὸ βραδινὸν καίτι θαρρεῖ μᾶς φέρει πρὸς τέλεσιν μυστηρίων, οὔτε τριγμὸς ξύλου, οὔτε σχοινοῦ ἀνατριχιαστικὸ σύρσιμο, οὔτε πλαδαρὸ κτύπημα τοῦ πανιοῦ, ὅταν τὸ διπλώνει ἀκατάστατος ὁ καιρὸς, οὔτε σπιλιάδες ἐνεδρεύουν τριγύρω μας, οὔτε τὸ μελτέμι ἐπιβουλεύεται τὴν γαλήνην. . . Ἡμερὰ καὶ ἀργὰ ὀλισθαίνουμεν, ἀμύλητοι. . .

Καὶ ὅμως κἀποῖος μοῦ μιλεῖ. . . Τὸ ἀεράκι τάχα πού μοιάζει κόρης γλυκείας ριπίδι; ἢ τὸ δαντελωτὸ κῦμα πὺν θαρρεῖ θὰ πλαισιώσῃ ἀβρὰ στήθη; ἢ μία ἀπὸ τῆς φωνῆς τῆς ψυχῆς μου πὺν ἔχει τὸν ἀπλὸ καὶ μονότονο ὄνυμό τοῦ αὐλοῦ;

Κἀτι λόγια σὰν τονισμένα εἶναι αὐτὰ πὺν πλήττουν τὴν αἴσθησίν μου, μιλήματα σὰν τραγοῦδι μισοσβησμένο, βγαλμένο ἀπὸ τὰ βιάθη τῆς θαλάσσης, ἢ τὰ δυοδιάκριτα τοῦ αἰθέρος, ἢ τὰ μύχια τῆς ψυχῆς. . . μιλήματα ὅμως πὺν λένε γιὰ τὴν γαλανὴν θάλασσα, ἢ ὁποία μοῦ ἐφανερώνατο ὡς αἰθέριον καὶ ὀνειρώδες βασίλειον, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον διὰ νὰ πλανηθῶ μοῦ ἐχορηγεῖτο ὁ πλέον ἰδανικὸς πιλότος. . .

Νὰ ᾄδῃς τὸν πόθο σου πιλότο
κ' ἔτσι γλυκὰ νὰ ταξιδεύῃς
ξένους καὶ γνώριμους ῥυαλούς,
νὰ πνέῃς τοῦ κύματος τὸ χῶτο
κι' ἀπ' τὰ ρησιὰ φιλιὰ νὰ κλέβῃς
καὶ κάβους νὰ περνᾷς τρελλοὺς. . .
Νὰ χαιρετᾷς θαλασσοπούλια,
φαρόβαρκες ᾗ τὸ πυροφάνι,
μὲ τὸν Μαῖστρο νὰ μιλάς,
καὶ σὰν φανῇ με γλύκα ἢ Πούλια,
ᾗ τ' ἀγαπητὸ μικρὸ λιμάνι
πόθου τραγοῦδια νὰ σκορπᾷς.

* Ἀπὸ τὸ ἔργον «Ταξίδια ᾗ τὸν Μοριά».

Πᾶμε γιὰ τὸν κόλπο τῆς Ἐπιδάουρου Λιμηρᾶς· ἀριστερὰ του πυργώνεται ὁ Βράχος τῆς Μονεμβασίας.

Εἰς τὸ δειλινὸν ἐχύθηκε θλίψις πὺν στενοχωρεῖ, τὰ σύννεφα ἐξέσπασαν ᾗ βροχὴ με χονδρὲς σταλαγματιές, ὁ δὲ ἄνεμος ὁ ὁποῖος ἐνόμιζες ὅτι παρεφύλαττε πίσω ἀπὸ τὸν βράχον μᾶς ἐπιτίθεται ἔξαφνα καὶ μᾶς ἀλλάζει δρόμιον. Ἡ τρικυμία, ὡς ἂν θηρίον πὺν ξυπνᾷ, σηκώνει τὸ κεφάλι. Πρέπει νὰ κάνωμε βόλτες πολλές, ἔως ὅτου ἀράξουμε εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐπίδαυρον Λιμηρᾶν, ἢ ὁποία σήμερον κακῶς λέγεται ὑπὸ τοῦ κόσμου παλαιὰ Μονεμβασία.

Ἡ Βασιλική, τὸ ξαφνισμένο τρεχαντήρι μας, καὶ ἡ θαλασσινὴ τέχνη τοῦ καπετάνιου τῆς ἀγωνίζονται νὰ κάμψουν τὸν βράχον τῆς Μονεμβασίας. . . τὸν βράχον τὸν ἀπότομον καὶ ἄγριον, με τὰς τραχείας καίθετους γραμμὰς του, με τῆς τετραγωνισμένες πλάτες του, τὸν βράχον τὸν ἰσχυρόν, τὸν κατάφρακτον, ὁ ὁποῖος προβαίνει ἀμείλικτος πρὸς τὸ πέλαγος, σὰν στοιχειὸ θαλασσογέννητο, ὁ ὁποῖος μένει πάντα, χωρὶς νὰ κλονισθῇ ποτέ, ἐκτεθειμένος εἰς τὴν μανίαν τοῦ Μυρτώου πελάγους καὶ εἰς τὰ ραπίσματα τοῦ ἀνατροπέως Βορριά, καὶ ἰδίως εἰς τὰ τολμήματα τοῦ Σορόκου, πὺν θρασὺς μαστιγώνει τὰ κύματα διὰ νὰ ἱππεύσουν ἀφρισμένα τὰ τεῖχη τῆς πολίχνης του.

Εἰς τὸ ἀνατολικὸ πλευρὸ τοῦ βράχου αὐτοῦ συσπειρώνεται ἡ πολίχνη, ὡς ἂν νὰ ζητῇ νὰ συγκρατηθῇ ἐπάνω του, φοβισμένη μὴπως παρασυρθῇ ἀπὸ τὰ στοιχεῖα, μὴπως ἀρπαγῇ ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς, καὶ θαρρεῖ πὺς αἰσθάνεται τὴν ἀγωνίαν τῆς παλαιᾶς Ἀνδρομέδας, ἢ ὁποία προσηλωμένη εἰς τὸν βράχον, ἔβλεπε με τρόπον τὸν πόντον, ὁπότεν θ' ἀνεδύετο τὸ τέρας.

Καὶ τεῖχη πελώρια καὶ προμαχώνες ἔχουν προταθῇ διὰ νὰ σώζουν τὴν πολίχνην, εἰς τὴν ὁποίαν μόλις ἀπὸ μικρὰς πόρτες ἐμβαίνει, τὴν ἐρημικὴν καὶ ἐγκαταλελειμμένην πολίχνην, πὺν πότε τὴν παρομοιάζεις με κλεισμένην πυργόδεσποιναν, πότε με τὴν βασιλοπούλαν τοῦ παραμυθιοῦ πὺν ἦτο θαμένη ὡς τὸν λαμὸν ζωντανή.

Δὲν εἶχε λόγον ὑπάρξεως ἡ πολίχνη ἄνευ τοῦ σωτήρος τῆς βράχου. Ἀποτελοῦν μαζὶ ἓνα κάστρο δυνατό, τὸ Λουλοῦδι τῆς Μονεμβασίας, πὺν ἦτο ἄλλοτε τὸ ἐλληνικώτερον κάστρο τῆς Πελοποννήσου. Ἡδὴ ἡ ἀνάμνησις τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος μᾶς θερμαίνει τὸ αἷμα καὶ ζωογονεῖ τὴν φαντασίαν. . . Καὶ φαντάζεσαι κἀποῖον Βενετσάνον ἐκεῖ ἐπάνω νὰ περιπολῇ παρὰ τὸ τηλεβόλον, κἀποῖον Φράγκον ἱππότην νὰ κιθαρίζῃ, ἄφ' οὗ ἔπαιε ποτήρια Μαλβαζίας,

τοῦ ἐπιχωρίου ἀνθοσμίου. Φαντάζεσαι κἀποῖον Τοῦρκον νὰ καπνίζῃ ξαπλωμένος εἰς τὰ τεῖχη, κἀποῖαν ἑλληνοπούλαν νὰ προσεύχεται πρὸ τῆς παλαιᾶς εἰκόνας τοῦ Ἑλκομένου Χριστοῦ, ἢ νὰ θυμιατίζῃ τὴν Παναγίαν τὴν Χρυσοφτίτισσαν, κἀποῖον Παλαιολόγον νὰ ὀνειρεύεται ἐκεῖ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος του. . .

Ἄλλ' ἔξαφνα τὸ φᾶσμα τοῦ χρόνου μᾶς παραλύει τὴν ἀνάμνησιν. Τὰ ἐρεῖπια τῆς σήμερον ὕστερα ἀπὸ τὴν ἰσχύν, ἢ ἐρημία ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀκμὴν καὶ τὸ πολυάνθρωπον. Αὐτὰ προσέθεσεν ὁ χρόνος εἰς τὸν ἄγριον καὶ ἄξενον βράχον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἦδη ἀπομακρυνόμεθα.

Μίαν ὥραν μακράν, εἰς Παλαιὰν Μονεμβασίαν, μελαγχολικοὶ ἀράζομεν, καὶ μόνο τὸ ναυτόπαιδο εὐθυμο, διότι ἐτελείωσε τὸ ταξίδι μας, τραγουδεῖ:

Λουλοῦδι τῆς Μονεμβασίας
καὶ κάστρο τῆς Ἀθήνας
καὶ Παλαμῆδι τ' Ἀναπλιῶ
ἀνοῖξε νὰ ᾄδω μέσα. . .

Μὲ τὸ ξημέρωμα βαδίζομεν πρὸς τὴν Μονεμβασίαν διὰ ξηρᾶς. Ἀκολουθοῦμεν τὸν ἀμυγδαλὸν τοῦ κόλπου.

Ὁ βράχος τῆς Μονεμβασίας, ὁ ὁποῖος περιέχει πλεῖστα πυριγενῇ πετρώματα καὶ φαίνεται ὅτι πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐτινάχθη ἀπὸ καμίαν ἔκρηξιν ἡφαιστείου, ἐκ τοῦ μέρους μας ἔχει ὄψιν τεραστίου καπέλλου, κάσκας γίγαντος, ἢ καβουκιοῦ χελώνης ἐνθυμιζούσης τὰ ταξίδια τοῦ Σεβὰχ θαλασσινοῦ.

Τὰ μέρη γύρω μας ὑπερβολικῶς πετρώδη. Δεξιὰ μας τὸ Σαμαράκι, ἀνάβας πρὸς τὰ βουνά, εἰς τὰ ὁποῖα συνηθροίσθησαν τὸ 21 οἱ πολιορκηταὶ τῆς Μονεμβασίας Ἑλληνες. Ἀπὸ τὸ Σαμαράκι ἡ θεὰ τοῦ Βράχου παρέχει καί τι τὸ ἐξαιρετικόν. Εὐρίσκεσαι πρὸ τοῦ Γιβλαττάρ τῆς Πελοποννήσου. Ἡ καταπληκτικὴ ὁμοιότης του με τὸ Γιβλαττάρ ἔκαμε τοὺς ξένους νὰ τὸ ὀνομάσουν ἔτσι.

Διὰ στερεᾶς νεωτέρας γεφύρας συνδέεται μόνον ἡ ξηρὰ μετὰ τοῦ Βράχου· ἐκ τῆς Μόνης - Ἐμβασίας αὐτῆς ἐκλήθη ἡ Μονεμβασία. Δυστυχῶς κατ' ἀνάγκην ὁ πρὸ τῆς γεφύρας πύργος ἐκρημνίσθη.

Μετὰ εἴκοσι λεπτὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν πολίχνην διὰ σκοτεινῆς πύλης. Ἡ πρώτη ἐντύπωσις εἶναι χειρίστη· νομίζεις ὅτι ἐμβαίνει νὰ κλεισθῇ εἰς φυλακὴν. Παλαιὰ σίτια ἐπὶ ἀνωμάλου ἐδάφους, καλντιρίμια, καμάρες, στενωποὶ ὡς σήραγγες, δρομικὲς καλούμεναι, δύο τρεῖς πλατεῖαι, τάπιες τὸ ὄνομα, πρῶην πυροβολεῖα, πολεμίστρες εἰς τὰ τεῖχη, σκοπιὲς εἰς τὰς ἀκρας, καραβούλια κοινῶς, στέγες ἐδῶ κ' ἐκεῖ πρὸς συλλογὴν βροχίνου ὕδατος, διότι δὲν ὑπάρχει πηγὴ ἢ φρέαρ, δύο

τρεῖς βυζαντινὲς ἐκκλησίαι καὶ ἀρκετὰ ἐκκλησίαι διὰ ἐντειχισμένα εἰς τὰ πλευρὰ τῶν οἰκιῶν, καὶ τέλος καμία σφαῖρα κανονιοῦ μέσα εἰς ἐρεῖπιον — αὐτὰ θὰ ἰδῇ κανεὶς ἀποβιβαζόμενος εἰς Μονεμβασίαν, ἥτις μόλις ἀριθμεῖ ἤδη περὶ τὰς 550 ψυχάς.

Διὰ δρόμον ἀνηφορικοῦ εἰς ὀλίγα λεπτὰ ἀναβαίνεις εἰς τὸν Βράχον, τὸν Γουλᾶν κοινῶς, καὶ ἀνοίγεις με τὸ κοντόχονδρο κλειδὶ τὴν πόρταν τοῦ δυνατοῦ κάστρου. Δὲν συγκρίνεται ἡ ἀνάβας αὕτη με τὴν κοπιαστικὴν τοῦ Παλαμῆδιον· ἐδῶ καὶ ἔριππος μπορεῖ ν' ἀναβῇ.

Πέλαγος ἐρεῖπιων, καί τι στενόμακρο οἰκοδομήματα ξέσκεπα, τῶν ὁποίων κρέμονται οἱ τοῖχοι, σωρεῖαι πετρῶν, πὺν καλύπτονται ἀπὸ ἄγρια χαμόκλαδα, εἰς τὰ ὁποῖα φωλιάζουν πέρδικες, ἐδῶ κ' ἐκεῖ καμιά συκιά ἢ κανὲν κυπαρίσσι, στέγες διὰ τὸ νερὸ καὶ τὸ λάδι, πέρα ἡ Ἁγία Σοφία, βυζαντινοῦ θυμιοῦ, κτισμένη κατὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, με ἐξαιρετον ἐσωτερικὴν ἀρχιτεκτονικὴν οἰκονομίαν, μακρύτερα πύργους τις καὶ τεχνύδρια συμπληρωτικά καὶ πυροβολεῖα. . .

— Ἐδῶ, μοῦ λέγει ὁ ὁδηγός μου, ἦτο τὸ Φρουραρχεῖον, ὅταν ἔμενεν ἐπάνω ὁ λόχος τῶν Ἀπομάχων. Ἐδῶ εἰς τὸ χεῖλος, διὰ νὰ βλέπουν τὴν θάλασσαν, κατοικοῦσαν οἱ Ἀγάδες, πὺν ἤξευραν νὰ ζοῦν· οἱ Χριστιανοὶ κατοικοῦσαν κάτω, σὰν ὁγαυίδες πὺν ἦσαν.

Καὶ πράγματι ὁποῖον πανόραμα ἀπὸ ἐκεῖ ἐπάνω! ὁποῖα ἀνακούφισις ψυχῆς πὺν ἐντρυφᾷ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν βυθισμένη εἰς τὸ ἄπειρον πέλαγος μέχρι τῆς Κρήτης καὶ τῆς Μήλου, τῶν ὁποίων διακρίνεις τὰς σιὰς, ὅταν εἶναι καθαρός ὁ ὁρίζων!

Ὅλαι αἱ ἀποχρώσεις τοῦ κυανοῦ ἐμπρὸς σου καὶ εἰς τὸν οὐρανόν· ὀλογοῦρά σου καλλιτεχνικαὶ κορυφογραμμαὶ ὁρέων, τὰ ὁποῖα καταλήγουν εἰς τὸν γηραιὸν Κάβο-Μαλιᾶν. Θεῖα ἐντρύφισις τὸ σύνολον πὺν ἀποτελοῦν αἱ ἡδοναὶ τοῦ ὕψους, τοῦ ἀνοικτοῦ ὁρίζοντος, τοῦ καθαροῦ ἀέρος, τοῦ αἰσθητικῶς ὡραίου εἰς χρώματα καὶ σχήματα. Ἰδίως ἐκτακτον εἶναι τὸ μέρος τὸ ἄνωθεν τοῦ Λειψανᾶ, θέσεως παρὰ τὸν φανόν, ὁπότεν ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν τρεῖς Μονεμβασίται ἵνα ἀναγγέλουν εἰς τὰ πολιορκουμένα σπετισωτικά πλοῖα τοῦ Γεωργίου Πάνου, πρωτοεργάτου τῆς ἀλώσεως καὶ φρουράρχου κατόπιν τῆς Μονεμβασίας, νὰ μείνωσι διότι οἱ Τοῦρκοι θὰ παραδοθῶσι.

Εἴτε διὰ τὸν εὐχάριστον βίον, τὸν ὁποῖον ἐπέρνων οἱ Τοῦρκοι ἐκεῖ, εἴτε διότι ἦσαν ἀσφαλεῖς καὶ ἀπρόσβλητοι καὶ ἔζων ἐν ὁμοιοῖα μετὰ τῶν Χριστιανῶν, ἐκάλεσαν τὸ κάστρο τοῦτο κολακευτικῶς *Μερεξέ-Καλεσί*. Καὶ τὸ κοσμητικὸν τοῦτο ὄνομα διασώζεται εἰς τὸ τραγοῦδι τοῦ χοροῦ, τὸ ὁποῖον λέγει διὰ τὸ Λουλοῦδι τῆς Μονεμβασίας.

Κατεβαίνουμεν ἀπὸ τὸ ἐλληνικώτερο κάστρο τῆς Πελοποννήσου, τὸ ὁποῖον ἔμεινε περισσότερον χρόνον εἰς τὰς χεῖρας τῶν πατέρων μας καὶ τὸ ὁποῖον ἦτο ἐπίνειον τοῦ Μυστρά, τοῦ κράτους τῶν Παλαιολόγων, τῶν ἐκδιωχάντων τοὺς Φράγκους.

Ὁ τελευταῖος Παλαιολόγος ὁ ὁποῖος εἶχεν ὡς πρωθυπουργόν του καὶ ὑπασπιστὴν τὸν γενναῖον Μονεμβασίτην Γ. Φραντζῆν, ἐσκέπτετο τὸ Κάστρο αὐτὸ νὰ κάμῃ πρωτεύουσάν τοῦ δεσποτάτου του, τῆς τελευταίας ἀναλαμπῆς τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας.

Τὸ ἑσπέρας εἴμεθα εἰς τὴν Τάπιν, περίπατον τῆς πολίχνης, ἕνα ἐξώστην ὑπὲρ τὴν θάλασσαν. Κἀπὼς μελαγχολικοὶ ἐβλέπομεν ἐναλλάξ τὴν γαλανὴν θάλασσαν καὶ τὸν ἱστορικὸν βράχον

ΠΟΙΛΑ ΑΡΕΣΟΥΝ

Ἄν ἡ γυναῖκα θέλῃ νὰ εἶνε ὡραία — ἡ πρὸ πάντων νὰ φαίνεται — ἂν ἐπιθυμῇ, μὲ φυσικὰ ἢ ἀποκτητὰ θέλγητρα, νὰ καταλαμβάνῃ τὸν ἄνδρα, τοῦτο χρεωστεῖται εἰς τὸ ἔνστικτον, τὸ ὁποῖον εἶνε ὁ ἀνώτερος νόμος.

«Τὰ δύο γένη, λέγει ὁ Ἑρβιέ, ἔρχονται εἰς τὸν κόσμον, μόνον ἐπειδὴ ἔχουν ἕνα ἔρωτα νὰ τελειώσουν».

«Εἶνε τὸσον βαθειὰ εἰς τὴν φύσιν τοποθετημένον τὸ ἔνστικτον τῆς ἀναπαραγωγῆς, ὅσον τοῦ ποτοῦ καὶ τοῦ φαγητοῦ. Ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὸ σῶμα μας τὰ μέλη, τὰς ἀρτηρίας, καὶ τὰ λοιπὰ ὄργανα διὰ νὰ ἐξυπηρετοῦν τὸν σκοπὸν αὐτόν. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ἐπεθύμῃ ν' ἀντισταθῇ, ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ νὰ ἐμποδίσῃ τὰ πράγματα νὰ προχωροῦν ὅπως τὰ θέλει ἡ φύσις, ζητεῖ τίποτε ὀλιγώτερον παρὰ ν' ἀπαγορεύσῃ εἰς τὴν φύσιν νὰ εἶνε ἡ φύσις. Ἐπιχειρεῖ ν' ἀπαγορεύσῃ εἰς τὴν φωτιάν νὰ καίῃ, εἰς τὸ νερὸ νὰ βρέχῃ, εἰς τὸν ἀνθρώπον νὰ τρώγῃ, νὰ πίνῃ καὶ νὰ κοιμᾶται». Εἶνε οἱ σοφοὶ λόγοι τοῦ Λουθήρου.

Μὲ πολὺ ὀλιγώτερα λόγια τὸ θέτει ὁ Σοπενάουερ :

«Τὸ ἔνστικτον τῆς ἀναπαραγωγῆς, λέγει, εἶνε ἡ τελειότερα ἐκδήλωσις τῆς πρὸς ζωὴν θελήσεώς μας· εἶνε συνελπὼς ἡ συγκέντρωσις πάσης θελήσεως».

Πολὺ πρὸ αὐτοῦ, ἡ θρησκεία τοῦ Βούδδα μὲ χρώματα ἐντελῶς ποιητικὰ μᾶς ἐξηγγεῖλε :

«Τὸ ἔνστικτον τῆς διακονίσεως τοῦ εἵδους εἶνε ὀξύτερον ἀπὸ τὰ ἀγκίστρα μὲ τὰ ὁποῖα ἡμερόνουν τοὺς ἐλέφαντας καὶ φλογερότερον

ὅπου ἐφώλιαζαν ἄπειρα πετρογελίδονα, ἀφήνοντα κραυγὰς. Πάρα πέρα κάποιος φιλόμουσος κιθαρῳδὸς ἐτραγουδοῦσε τὸ ὠραῖον ποιηματάκι τοῦ Βίζυηνου.

*Ἕνας βράχος εἴ τὸ βουνὸ
συλλογιέται μοναχὸς του.*

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ Βασιλική, τὸ τρεχαντῆρι τοῦ καπετὰν - Μικέ, ἔφρευγε πλησίον πρὸς τὴν Μῆλον. Μᾶς ἔχαιρέτα πολὺ. Ἐνῶ ὁ τραγουδιστὴς ἔλεγε τὸν τελευταῖον στίχον :

Διατί, ἄχ διατί ν' ἀγαπήσῃ ἕνα διαβάτη...

Καὶ ἔτσι ἐτελείωσεν ἡ θλιβερά ἱστορία ἐνὸς λουλουδιοῦ τῆς Ἀνεμώνης, ποῦ ἦτο εἰς τὸν Βράχον βλαστημένη καὶ τὴν ἐπῆρε τὸ Ῥυάκι... Ἐδάκρυσεν χωρὶς νὰ ξέρω γιατί.

ΚΩΝ. Σ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ

ἀπὸ τὴν φλόγα· εἶνε καθὼς ἀγκάθι καρφωμένον εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου».

Ὁ ἔρως ποσάκις δὲν ἐπανελήφθη ὅτι δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ δίκτυ, τὸ ὁποῖον ἡ φύσις ἀπλόνει πρὸ τοῦ ὄντος πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ της, ὅπως τὸ καταστήσῃ πλέον πευθῆνιον πρὸς τὸν ὑπέρτατον νόμον της. Ἐὰν τοῦτο εἶνε εὐτύχημα ἢ δυστύχημα, δύναται νὰ πληροφορηθῇ κανεὶς ἀναγόμενος εἰς μίαν γενικωτέραν ἀρχήν. Ἐὰν δέχεται τὴν ζωὴν καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς, θὰ τὸ ἀναγνωρίσῃ ὡς εὐτύχημα. Ἐὰν τὴν ἀρνῆται καθ' ὅλοκληρίαν, τότε δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ συζητῇ. Ἀλλ' ὅταν κανεὶς ἀποβλέψῃ εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ περισσότερον εἰς τὴν ἀλλόκοτον σημερινήν, θὰ διακρίνῃ ὅτι, παρ' ὅλα τὰ ψεύδη, τὰ ὁποῖα μετὰ κόπου πολλοῦ συνεσσωρεύθησαν, ὅλοι δουλεύουν εἰς τὸ ἔνστικτον, τοῦ ὁποῖου ἡ δύναμις συνανξάνει μετὰ τῶν ἀντιστάσεων.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι αἱ γυναῖκες χάνουν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὸ αἶσθημα τῆς μητρότητος· δὲν ἀκολουθοῦν εἰμὴ τὰ μαθήματα τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι καθημερινῶς τὰς διδάσκουν ὅτι ὁ ἔρως δὲν ἔχει αἷτιον σοβαρὸν οὔτε σκοπὸν ἱερὸν. Οἱ ἄνδρες διέστρεψαν πρὸς ἴδιόν των ὄφελος τὸν νόμον τῆς ἑξέως τῶν γενῶν, καὶ τὴν ἀγνὴν καὶ ὑψηλὴν λειτουργίαν τῆς ἀναπαραγωγῆς διεδέχθησαν βάνανσοι ἀκολασίαι· αἱ γυναῖκες ἐπίστευσαν καὶ ἠκολούθησαν.

Ὅταν οἱ ἄνδρες περιεφρόνησαν τὴν μητέρα διὰ ν' ἀναβιβάσουν εἰς τὸν θρόνον της τὴν

ἐρωμένην, τὴν ἀποθεωθεῖσαν ἀπὸ τοὺς ποιητὰς καὶ κυριαρχήσαν διὰ τῶν ἐπιθυμιῶν τὰς ὁποίας ἐσκόρπιζε, θὰ ἐνόμιζε τις ὅτι αἱ γυναῖκες διὰ μικρὰς καταχρήσεως τῆς ἐπιρροῆς των, ἔμελλον μετ' οὐ πολὺ νὰ ὑποδουλώσουν τοὺς ἄνδρας.

Ἐν τούτοις εἶνε πλέον ἢ φανερόν ὅτι ἡ βασίλισσα τοῦ πατριαρχικοῦ βίου, ἡ ἀληθὴς ἱερεία, ἡ θανμαστὴ σύζυγος ἐξηναγκάσθη νὰ πωλήσῃ τὸ στέμμα της ἀντὶ ἐνὸς ζεύγους ἐνωτίων.

Οἱ ἄνδρες σήμερον φαίνονται δοῦλοι τῆς Καλλονῆς καὶ ἱκέται τῆς Ἀφροδίτης, ἀλλὰ κανεὶς δὲν ὑπάρχει, ὁ ὁποῖος νὰ μὴ βλέπῃ πλέον ἢ καθαρά ὅτι ἡ γυναῖκα, ἀπογυμνωθεῖσα τῶν βαθυτέρων ἐλατηρίων τῆς ἐπιρροῆς της, δὲν εἶνε σήμερον διὰ τὸν ἄνδρα ἢ τὸ ταπεινὸν ἐργαλεῖον τῶν ἡδονῶν, περιπόθητον διὰ μίαν στιγμὴν καὶ ἀξιοπεριφρόνητον δι' ἕνα αἰῶνα.

Ὑπὸ τὰς συνθήκας, αἱ ὁποῖαι κυβερνοῦν τὰς σχέσεις τῶν ἀνδρῶν πρὸς τὰς γυναῖκας σήμερον, τὸ ἐρώτημα «ποῖαι γυναῖκες ἀρέσουν» ἀπετέλεσε θέμα διασκεδαστικῆς συζητήσεως.

Πρῶτος ἐπρόβαλε τὸ ἐρώτημα ὁ Ἀμερικανὸς φιλόσοφος καὶ κοινωνιολόγος Πάικ.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἴδωμεν τὴν ἀπάντησιν, τὴν ὁποῖαν ἔδωκεν ὁ ἴδιος, εἰμποροῦμεν νὰ ἐρωτήσωμεν ἂν ἐπιτρέπεται τοιαύτη ἐρώτησις. Διότι κατὰ τὸν Σοπενάουερ, κάθε ἄνθρωπος — ἄνδρας ἢ γυναῖκα — ζητεῖ διὰ τοῦ ἔρωτος ν' ἀντισταθῇ, νὰ ἰσορροπηθῇ, νὰ συμπληρωθῇ. Ἡ φύσις φροντίζει διὰ τὴν διαιώνισιν καὶ ὄχι διὰ τὴν ἐκφύλισιν τῶν ὄντων· ὠθεῖ ἐπομένως τὸν ἄνθρωπον εἰς ζήτησιν ἐνὸς συμπληρώματος μὲ τὰς ἰδιότητας — προτερήματα ἢ ἐλαττώματα — αἱ ὁποῖαι τοῦ λείπουν.

Ἐὰν ἡ θεωρία αὕτη εἶνε ἀληθὴς — καὶ περιέχει βέβαια ποσὸν ἀληθείας — τότε ἡ μεγαλόσωμος τρελλαίνεται διὰ τὸν νάνον, ἐκεῖνος δὲ ἀντιστρόφως. Ἡ δειλὴ ἀναμφιβόλως ἔλκεται ἀπὸ τὸν γενναῖον· ὁ δὲ συνεσταλμένος κατακτάται ἀπὸ τὴν δεσποτικήν.

Ἐν τούτοις ὁ Φαγκέ κατῳρίθησε νὰ συμβιβάζῃ τὸ δυνατόν τῆς ἐρωτήσεως τοῦ Πάικ πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Σοπενάουερ. Ἀρκεῖ, λέγει, νὰ ζητήσωμεν τὰς συνηθετέρας ἀτελείας καὶ ἐλλείψεις τῶν ἀνδρῶν διὰ νὰ εὕρωμεν κατ' ἀντιστοιχίαν ποῖα εἶνε τὰ συνηθετέρα θέλγητρα ποὺ στολίζουν τὸν γενικὸν τύπον τῆς γυναικὸς, ἢ ὁποῖα εἶνε ἀρεστὴ εἰς τὸν ἄνδρα. Κατὰ τὴν ἐξέτασίν του ὁ Πάικ ἔφθασεν εἰς τὸ ἑξῆς συμπέρασμα :

«Ἡ καλλονὴ δὲν εἶνε ὅ,τι ἀγαπᾷ ὁ σημερινὸς ἄνδρας».

Ἀλλ' εἶνε τάχα τόσον εὐκολὸς ὁ ἀπορισμὸς αὐτός; Ἡ καλλονὴ δὲν εἶνε ἡ συχνότερα ἐκδή-

λωσις τῆς δημιουργίας, ἀφοῦ δὲν εἶνε οὐδὲ καὶ τῆς τέχνης, τῆς ὁποίας ἐπὶ τέλους εἶνε καὶ ὁ μόνος προορισμὸς.

Ἐὰν λοιπὸν ἀποβλέψωμεν πέραν τῶν ἐξαιρέσεων τούτων, πρὸς τὰς ὁποίας ἀποδίδεται ἡ δικαιοτέρα λατρεία, τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον συμπίπτουν αἱ περισσότεραι γνῶμαι εἶνε :

«Ἡ γυναῖκα ποὺ ἀρέσει εἶνε ἀναμφιβόλως ἡ χαριτωμένη».

Τοῦτο συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ Σοπενάουερ. Οἱ ἄνδρες ὑπερτεροῦντες εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς καλλονῆς, ὑστεροῦν ὡς πρὸς τὴν χάριν.

Χάρις, κατὰ τὸν Λέσσιγγ, εἶνε καλλονὴ ἐν κινήσει. Ὁ εἰδικὸς ὅμως ὁρισμὸς τῆς χάριτος ὡς πρὸς τὸ σῶμα τὸ ἀνθρώπινον δίδεται κατὰ τὴν γνώμην μου, ὑπὸ τοῦ Διδερό :

«Αὐστηρὰ καὶ ἀκριβὴς συμφωνία τῆς κινήσεως πρὸς τὴν φύσιν τῆς ἐνεργείας».

Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ, αἱ κινήσεις τοῦ ἀνδρικοῦ σώματος εἶνε βαρεῖαι, ὄχι τόσον ἐκ φύσεως ὅσον ἐξ αἰτίας τῆς μικρᾶς φροντίδος, τὴν ὁποῖαν οἱ ἄνδρες φαίνονται καταβάλλοντες εἰς τὸ νὰ μελετοῦν τοὺς ὁρους τῆς συμφωνίας τῆς κινήσεως πρὸς τὴν φύσιν τῆς ἐνεργείας. Ἡ ἀργία, ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τῶν βανασοτήτων τῆς καθημερινῆς ζωῆς, δὲν εἶνε ἀγαθὰ προσιτὰ σήμερον εἰς τὴν πλειονότητα τῶν ἀνδρῶν. Καθ' ὃν χρόνον ὁ δουλοπάροικος καταγίνεται εἰς τὰ σκληρὰ ἔργα τῆς γεωργίας, ὁ χωροδεσπότης ἔχει τὸν καιρὸν ν' ἀναπτύξῃ τὴν ἀρμονίαν τῶν κινήσεων τοῦ πρὸς τὴν φύσιν τῆς ἐνεργείας, νὰ τελειοποιήσῃ τὴν χάριν, τὴν ὁποῖαν ἐκληρονομῆσε παρὰ τῶν ἐπίσης ἀργῶν γονέων του· ὁ χορὸς καὶ τὰ συναρπῆ παιχνίδια, ἡ ἱππασία, τὰ κινήγια καὶ αἱ ἀσκήσεις ἐν γένει, αἱ μεθοδικαὶ καὶ ἐλεύθεραι, ὑπεχώρισαν πρὸ τοῦ σκληροῦ ἀγῶνος τῆς ὑπάρξεως πρὸς τὸν ὁποῖον ἐρρίφθη ἡ πλειονότης τῶν ἀνδρῶν σήμερον. Ἦτο ἐπόμενον νὰ σκληρυνθῶσι, νὰ τραχυνθῶσι, νὰ ἀπογυμνωθῶσι πάσης χάριτος. Ἐξ ἀντιθέτου αἱ γυναῖκες ἐξελεπτύνθησαν διὰ τῆς ἀργίας. Εὕρον τὸν καιρὸν νὰ καλλιεργήσουν τὴν χάριν, τῆς ὁποίας τὸ κορύφωμα ἀνευρίσκειται εἰς τὸ φυτόριον τῆς ἀργίας, τὸ τουρκικὸν χαρέμιον.

Ἐσθηματοποιήσαν τὴν σπουδὴν τῶν κινήσεων, καὶ ἀσυναίσθητως πρὸς ἡ πείρα τοῦ παρελθόντος παραδίδεται ὡς κληρονομία εἰς τὴν μέλλουσαν γενεάν.

Ὁ χορὸς, ὡς ἀναπτύσσων καὶ ἀναδεικνύων ὅλην τὴν χάριν τοῦ σώματος, ἦτο ἀνέκαθεν εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς ἡ εἰσαγωγὴ εἰς τὸν ἔρωτα. Ἡ χάρις ἐδημιούργησε τὸν χορὸν ὡς ἐκφράσιν της, ὡς ἴδιόν της ὄργανον.

Ἐὰν τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων ἔχουν ἀνάγκην τοῦ χοροῦ πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῆς χάριτος, οἱ ἄνθρωποι ὅμως τῶν λεπτῶν αἰσθήσεων τὴν

βλέπουν και εις τὸ ἀπλοῦν βῆμα. Ὁ Βιργίλιος λέγει διὰ τὴν Ἀφροδίτην:

«Ἀπὸ τὸ βάδισμά της ἐφάνη ὅτι ἦτο θεά».

Εἰς τὸν αἰῶνα ὅμως τοῦτον τοῦ λεγομένου πολιτισμοῦ ὀφείλουν ὅλων αἱ γυνῶμαι νὰ συμπέσουν εἰς τὸ ὅτι:

«Ἡ γυναῖκα ποὺ ἀρέσει εἶναι πρὸ παντὸς ἡ κομψή».

Μὲ ἄλλους λόγους, εἰς τὸν αἰῶνα αὐτὸν τοῦ ψεύδους καὶ τῆς σπανίας καλλονῆς, ἡ γυναῖκα ἀσυνειδήτως ἐνόησεν ὅτι ἡ ἀσφαλεστέρα ἐξυπηρέτησις τῶν ἐνστικτων ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῆς ραπτρίας καὶ τῆς τέχνης ἐν γένει.

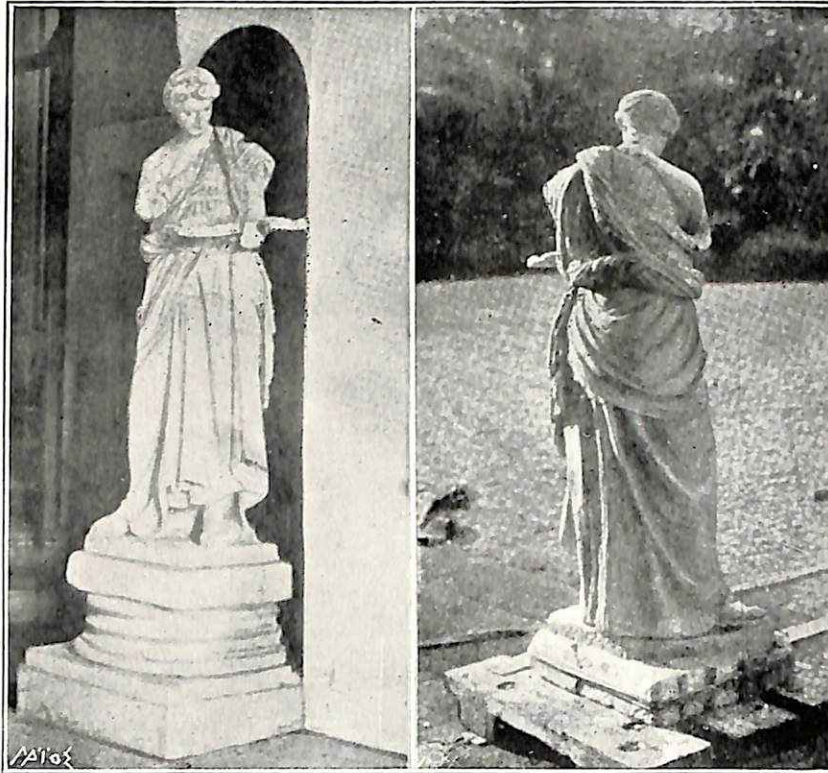
Δὲν πρόκειται μόνον νὰ ἀναδειχθῶν τὰ ὑπάρχοντα θέλγητρα. Πρόκειται νὰ δημιουργηθῶν τοιαῦτα ψευδῆ. Πρόκειται ν' ἀποκρυφθῶν ἐλαττώματα νὰ συμπληρωθῶν ἐλλείψεις.

Πρόκειται περὶ ἐφευρέσεων αἱ ὁποῖαι ἀποβλέπουν πρὸς ἐπιτυχίαν ἐντυπώσεως ἀπατηλῆς.

Πρόκειται ἀκόμη νὰ διαψευσθῇ αὐτὴ ἡ φύσις, νὰ ἐπουλωθῶσιν αἱ πληγαί, τὰς ὁποίας ὁ χρόνος μὲ τὴν συνήθη του σκληρότητα καταφέρει.

Πρόκειται ἐν τέλει περὶ τοῦ τερατώδους γεγονότος ὅτι διὰ τῆς τέχνης τονοῦνται αἱ γνωσταὶ καμπύλαι τοῦ σώματος. Ὁ ταῦρος πρέπει νὰ ἐρεθισθῇ μέχρι μανίας· ὁ ταυρομάχος μεταχειρίζεται τὸ κόκκινο ἐκεῖνο ὕφασμα.

Ἡδὴ ὁ καθεὶς ἐννοεῖ διατὶ ὁ στηθοδέσμος, ὁ μέγας αὐτὸς ἀπατεῶν, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τοῦ οἰκοδομήματος, ὁποῖον εἶναι ἡ ἐνδυμασία μιᾶς κομψῆς γυναικός, ἀνθίσταται ἀκόμη κατὰ τῶν ἀναθεμάτων τῶν φιλοσόφων καὶ ἡθικολόγων, κατὰ τῶν συμβουλῶν καὶ κραυγῶν ἱατρῶν καὶ ὑγιεινολόγων. Διὰ τὴν κομψὴν γυναῖκα δὲν ὑπάρχει ζήτημα ὑγιεινῆς ἢ ἡθικῆς. Ἐν μόνον τὴν ἐνδιαφέρει: ν' ἀρέσῃ, ν' ἀρέσῃ πολὺ καὶ ἐπὶ πολὺ.

Ἡ ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΑΝΤΣΙΟ — Βλέπε σχετικὸν ἄρθρον εἰς τὸ «Δεκαπενθήμερον»

Μόνον ὁ ἐραστὴς καὶ ὁ σύζυγος εἰμποροῦν νὰ πατάξουν τὸν ἀλιτῆριον ψεύστην. Καὶ ὅταν αὐτοὶ δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ θέλουν νὰ τὸ κάμουν, δὲν ἔχομεν νὰ περιμένωμεν ἀπὸ κανένα.

Ἀγγλικὸς νόμος ἐπὶ Καρόλου τοῦ Β' ἔλεγε:

«Κάθε γυναῖκα, ἡ ὁποία ἤθελε ἀπατήσῃ τινὰ καὶ τὸν λάβει ὡς σύζυγον μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ στηθοδέσμου, θὰ δικάζεται σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους περὶ μαγγανειῶν καὶ ὁ γάμος θὰ θεωρεῖται ἄκυρος».

Ἰδετε τὸν ἐγωῖσμόν τῶν ἀνδρῶν!

Ὁ νόμος ἔπρεπε μᾶλλον νὰ εἶναι:

«Ἐάν τις ἡλίθιος ἤθελε ἀπατηθῇ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ στηθοδέσμου καὶ ἤθελε λάβει ὡς σύζυγον κακοσχηματισμένην γυναῖκα, ὁ γάμος του θεωρεῖται ἔγκυρος καὶ τοῦτο ἀκριβῶς ἀποτελεῖ τὴν ποινὴν του».

Καί, ἂν ὁ πρῶτος νόμος ἀπέτυχε, ἴσως ὁ δεῦτερος θὰ ἦτο ἀποτελεσματικὸν φάρμακον κατὰ τοῦ στηθοδέσμου... τοιυλάχιστον ἐπὶ Καρόλου τοῦ Β'.

ANNA ΚΑΤΣΙΓΡΑ-ΜΕΛΑ

ἱατρὸς

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑΝ ΜΟΥ

[Ἡ ζωὴ τοῦ μεγάλου ἀμερικανοῦ οὐμοριστοῦ Μάρκ Τουαίν, τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ἐχάρισεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὴν ἡδονὴν τοῦ ἐξυπνοῦ γέλωτος, εἶναι μία συνέχεια τραγωδιῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ εἶχαν καταβάλῃ κάθε ἄλλον, ἔχοντα τὸν συνηθισμένον νοῦν καὶ τὸ συνηθισμένον ψυχικὸν σθένος. Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ὅσοι ἐγνώρισαν ἐκ τοῦ πλησίον τὸν Σαμουήλ Κλέμενς, τὸν ὁποῖον ὁ κόσμος ὅλος γνωρίζει μὲ τὸ ὄνομα Μάρκ Τουαίν, ὁμολογοῦν ὅτι ἐπέρασεν ἀπὸ περιόδους μεγάλης ἀπαισιοδοξίας, πικρίας καὶ ἀπογοητεύσεως, μέσα του ὅμως ἐκρυπτε μίαν ἀκατάβλητον ψυχικὴν δύναμιν, ἡ ὁποία πάντοτε ἐθριάμβευεν εἰς τὸ τέλος, ἐνικουῦσεν ὅλας τὰς θλίψεις, καὶ τώρα ἀκόμη ἐξακολουθεῖ νὰ σκορπίζῃ τὴν χαρὰν καὶ τὴν φαιδρότητα εἰς τὸν κόσμον ὅλον.]

Καὶ ὅμως μέσα εἰς τὸ δροσερό του γέλιο, εἰς τὴν καλοκάγαθον εἰρωνείαν, εἰς τὴν ἀπαράμιλλον ἐξυπνάδα τῆς φράσεώς του, ἡμπορεῖ κανεὶς πολὺ συχνὰ νὰ εὑρῇ τὰ ἴχνη τοῦ πόνου, ὁ ὁποῖος ἔχει πληγώσῃ τόσο βαθειὰ τὴν εὐαίσθητη καρδιὰ τοῦ ἀμερικανοῦ συγγραφέως. Μέσα εἰς τὴν αὐτοβιογραφίαν του διαγράφεται θαυμάσια ὁ χαρακτήρ τοῦ Μάρκ Τουαίν. Κατ' ἀρχὰς τὴν προώριζε νὰ ἐκδοθῇ μετὰ τὸν θάνατόν του, κατόπιν ὅμως ἐπεισθὴ εἰς τὰς παρακλήσεις τῶν θαυμαστῶν του νὰ δώσῃ εἰς τὸ κοινὸν ὅσα μέρη δὲν θίγουν πρόσωπα ζῶντα ἀκόμη, ἢ ὁποσδήποτε εἰμποροῦν νὰ πειράξουν κανένα.

Διὰ τοὺς ἀναγνώστας τῶν «Παναθηναίων» παραθέτομεν μερικὰς σελίδας γενικοῦ ἐνδιαφέροντος, ὅπου θὰ ἐκτιμήσουν τὴν λεπτότητα τοῦ πνεύματος, τὴν ἀπλότητα τοῦ ὕφους, καθὼς καὶ τὸ βάθος καὶ τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ Μάρκ Τουαίν.]

Επιθυμῶ ἡ αὐτοβιογραφία μου αὐτὴ νὰ γίνῃ τὸ πρότυπον ὅλων τῶν αὐτοβιογραφιῶν ποὺ θὰ γραφοῦν εἰς τὸ μέλλον, ὅταν, μετὰ τὸν θάνατόν μου, δημοσιευθῇ, καὶ ἐπιθυμῶ ἀκόμη νὰ διαβάξεται καὶ νὰ θαυμάζεται ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας διὰ τὴν μέθοδον καὶ τὴν μορφήν της, — μέθοδον καὶ μορφήν διὰ τῶν ὁποίων φέρονται διαρκῶς εἰς ἀντιπαράστασιν τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρόν, κρατῶντας τοιοῦτοτρόπως διαρκῶς ἀναμμένον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου μὲ τὰς ἀντιθέσεις ποὺ παρουσιάζουν, ὅπως ἡ ἐπαφὴ τοῦ χάλυβος μὲ τὸν πυρόλιθον γεννᾷ τὴν σπῖθαν. Ἐκτὸς τούτου δὲν ἐκλέγω διὰ τὴν αὐτοβιογραφίαν μου τὰ ἐπιδεικτικὰ ἐπεισόδια τῆς ζωῆς μου, ἀλλὰ κυρίως ἀναφέρω τὰς συνήθειας περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι, ὅλαι μαζί, ἀποτελοῦν τὴν ζωὴν κάθε ἀνθρωπίνου πλάσματος, διότι μὲ αὐτὰς ὁ καθεὶς εἶναι οἰκεῖος καὶ τοῦ φαίνεται, ὅτι βλέπει μέσα εἰς αὐτὰς καθρεπτισμένην τὴν ἰδικήν του ζωὴν, καὶ ὅτι διαβάξῃ τὴν ἰδικήν του αὐτοβιογραφίαν. Ὁ συνήθης τυπικὸς αὐτοβιογράφος ψάχνει μέσα εἰς τὴν ζωὴν του νὰ ἀνακαλύψῃ τὰς περιστάσεις κατὰ τὰς ὁποίας ἦλθεν εἰς συνάφειαν μὲ πρόσωπα ἐπιφανῆ, ἐνῶ ἡ ἐπικοινωνία του μὲ τοὺς ἀφανεῖς εἶχε δι' αὐτὸν τὸ ἴδιον ἐνδιαφέρον, καὶ θὰ εἶχεν ἐπίσης τὸ ἴδιον ἐνδιαφέρον διὰ τὸν ἀναγνώστην.

Ὁ Χάουελς ἦτο ἐδῶ προχθές, καὶ τοῦ ἐξέθεσα ὁλόκληρον τὸ σχέδιον τῆς αὐτοβιογραφίας αὐτῆς καὶ τὸ σύστημά μου, τὸ φαινομενικῶς ἄνευ συστήματος — φαινομενικῶς μόνον. Ὁ κανὼν ὁ ὁποῖος διέπει τὸ σύστημά μου εἶναι νὰ ὁμιλῶ διὰ κάθε πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον τὴν στιγμὴν ἐκείνην μ' ἐνδιαφέρει, καὶ μόλις παύσῃ νὰ μ' ἐνδιαφέρῃ θὰ τὸ ἀφίνω διὰ νὰ ὁμιλήσω διὰ κάτι ἄλλο. Τὸ σύστημά μου αὐτὸ εἶναι τέλειον καὶ προαποφασισμένον ἀνακάτωμα — εἶναι πορεία ποὺ δὲν ἀρχίζει ἀπὸ πονθενά, δὲν ἀκολουθεῖ καμίαν γραμμὴν, καὶ δὲν εἰμπορεῖ νὰ φθάσῃ εἰς κανὲν τέλος, ἐνόσω ζῶ, διὰ τὸν λόγον ὅτι, ἐὰν ἐπὶ ἑκατὸν ἔτη ὁμιλοῦσα δύο ὥρας τὴν ἡμέραν μ' ἓνα στενογράφων, πάλιν δὲν θὰ κατῴρθωνα νὰ καταγράψω τὸ δέκατον τῶν πραγμάτων ποὺ μοῦ ἐκίνησαν τὸ ἐνδιαφέρον κατὰ τὸ διάστημα τῆς ζωῆς μου. Εἶπα εἰς τὸν Χάουελς, ὅτι αὐτὴ ἡ αὐτοβιογραφία θὰ ἐξοῦσε χωρὶς δυσκολίαν ἓνα-δύο χιλιάδες χρόνια, καὶ ἔπειτα πάλι, θὰ ξαναέκανε ἀρχή, καὶ θὰ ἐξοῦσε ὅλον τὸν ἐπίλοιπον χρόνον.

Αὐτὸς εἶπε, πὼς τὸ πιστεύει καὶ μ' ἐρώτησεν ἂν εἶχα σκοπὸν νὰ γράψω ὁλόκληρη βιβλιοθήκη.

Τοῦ εἶπα, πὼς αὐτὸς ἦτον ὁ σκοπός μου· ἀλλ' ὅτι, ἂν ἐξοῦσα ἀρκετὰ χρόνια, δὲν θὰ ἐχωροῦσεν ἡ σειρὰ τῶν τόμων μέσα εἰς μίαν πόλιν, ὅτι θὰ ἐχρειάζετο ὁλόκληρη πολιτεία, καὶ ὅτι δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἴσως κανεὶς πολλάκις-ἐκατομμυριοῦχος ὁ ὁποῖος θὰ εἰμποροῦσε νὰ ἀγοράσῃ ὁλόκληρον τὴν σειράν, ἐκτὸς πλεόν, ἂν τὴν ἠγόραζε χρεωλυτικῶς.

Ὁ Χάουελς ἐπεκρότησε, καὶ μοῦ ἔκαμεν ἓνα σωρὸν ἐπαίνους. Αὐτὸ ἦτο πολὺ φρόνιμον ἐκ μέρους του, διότι ἐὰν ἔκανε τὸ ἐναντίον, θὰ τὸν ἐπετοῦσα ἀπὸ τὸ παράθυρον. Μοῦ ἀρέσει ἡ κριτικὴ, ὅταν ὅμως κλίνει πρὸς τὸ μέρος μου.

Αὔριον εἶναι ἡ τριακοστὴ ἔκτῃ ἐπέτειος τοῦ γάμου μου. Ἡ γυναῖκα μου ἐχάθηκε ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον πρὸ ἐνὸς ἔτους καὶ ὀκτὼ μηνῶν, εἰς τὴν Φλωρεντίαν τῆς Ἰταλίας, κατόπιν μακρᾶς ἀσθενείας, ἡ ὁποία διήρκεσεν ἑικοσι δύο μῆνας.

Τὴν ἐπρωτογνώρισα ὑπὸ μορφὴν μικρογραφίας ἀπὸ ἐλεφαντοστοῦν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ ἀδελφοῦ της Καρόλου, εἰς τὸ ἀτμόπλοιο «ἡ πόλις τῶν Κουάκερ» εἰς τὸν κόλπον τῆς Σιμόνης, τὸ καλοκαίρι τοῦ 1867, εἰς ἡλικίαν ἐικοσιδύο ἐτῶν. Τὴν ζωντανὴν μορφήν της συνήνησα διὰ πρώτην φορὰν τὸν ἐπόμενον Δεκέμβριον εἰς τὴν Νέαν Ὑόρκην. Ἦτο λεπτὴ καὶ ὠραία καὶ παρθενικὴ — κόρη μαζί καὶ γυναῖκα. Ἐμείνε κόρη καὶ γυναῖκα, ἕως τὴν τελευταίαν στιγμὴν

της ζωής της. Όπισω από σοβαρόν και ήρεμον έξωτερικόν εκαιεν άσβυστη φωτιά συμπαθείας, ένεργητικότητος, άφοσιώσεως, ένθουσιασμού και αγάπης, άπεριορίστου αγάπης. Τό σώμα της ήτο πάντοτε εύθραστον, έξοϋσε με τό πνεύμα της, τοϋ όποιου ή αίσιοδοξία και τό θάρρος ήσαν ακατάβλητα. Άπόλυτος αλήθεια, απόλυτος τιμότης, απόλυτος ειλικρίνεια ήσαν τά κύρια χαρακτηριστικά της. Ποτέ δέν την άπατοϋσαν αϊ διαισθήσεις της. Την έχω συγκρίνει με έκαιοντάδας ανθρώπων, και ή πεποιθήσις μου μένει ακλόνητος, ότι ό χαρακτήρ της είνε ό τελειότερος τόν όποιον έχω ποτέ συναντήσσει. Ήτον από τας φύσεις εκείνας πού όχι μόνον προκαλοϋν την λατρείαν τών άλλων, αλλά την επιβάλλουν. Ήτο πάντοτε εύθυμος, και κατώρθωνε πάντοτε νά μεταδίδη την εύθυμίαν της και εις τούς άλλους. Κατά τό διάστημα τών έννέα έτών πού έπέρασαν με στερήσεις και χρέη, είχε την ικανότητα με την λογικήν της νά διώχνη την άπελπισίαν μου, νά ανακαλύπτη μίαν φωτεινήν ακτίνα μέσα εις τά σύννεφα και νά με κάμνη νά την βλέπω. Καθ' όλον αυτό τό διάστημα δέν την άκουσα μίαν φορά νά παραπονεθί διὰ τας δεινάς περιστάσεις όπου εύρισκόμεθα, ούτε αυτήν, ούτε τά παιδιά της. Διότι έτσι τά είχε μορφώσει, και άντλοϋσαν από αυτήν τό ψυχικόν των σθένος. Ή αγάπη της πρός όλους γύρω της όμοιάζε με λατρείαν, και ως λατρεία της ανταπεδίδετο από συγγενείς, φίλους, και τούς ύπηρέτας ακόμη τοϋ σπιτιού. Είχε τοϋ κοριτσιού τό γέλιο τό ανοικτόκαρδο. Τό ήκουε κανείς σπανίως, όταν όμως ήκουετο τό ήλιο αυτό άντιχοϋσε εις τό αυτό σάν μουσική έμπνευσμένη. Τό ήκουσα διὰ τελευταίαν φοράν, όταν ήτον έξαπλωμένη εις τό κρεβάτι όπου είχε μείνη άρρωστη, περισσότερο από ένα χρόνον. Και τόν έσημείωσα τόν φθόγγον αυτόν πού δέν θ' άκουσθί ποτέ πλέον.

Τό πρώτον μας παιδί έγεννήθη εις τας 7 Νοεμβρίου 1870, και έζησεν είκοσι δύο μήνας. Ή Σούζη έγεννήθη εις τας 19 Μαρτίου 1872 και έφυγεν από τόν κόσμον αυτόν εις τας 18 Αυγούστου 1896 εις τό σπίτι μας, στο Χάρτφορντ. Πλησίον της, όταν έφθασε τό τέλος, ήσαν δύο φίλοι μας, ό περιβολάρης με την γυναίκα του. Ή Κλάρα, ή μητέρα της και εγώ έφθάσαμεν εις την Άγγλίαν τας 31 Ίουλίου, αφού είχαμεν κάμη τόν γύρον της γης. Ένοικιάσαμεν ένα σπίτι εις τό Γήλφορντ, και έπεριμέναμεν νά έλθουν από την Άμερικην μίαν εβδομάδα άργότερα, ή Σούζη με τούς δύο φίλους μας. Άντι αυτών έλάβαμεν ένα γράμμα.

Μας έ πληροφοροϋσαν ότι ή Σούζη ήτο άρρωστη έλαιφρά — τίποτε σπουδαίον. Άνησυχήσαμεν όμως, και άρχισαμεν νά τηλεγραφοϋμεν. Αυτό έγινε την Παρασκευήν. Όλημέρα καμία

άπάντησις — και τό άτιμόπλοιον άναχωροϋσε την έπομένην από τό Σαουθάμπτον, τό μεσημέρι. Ή Κλάρα και ή μητέρα της ήρχισαν νά έτοιμάζουν τά πράγματα, διὰ νά φύγωμεν, εάν έλαμβάναμεν δυσαρέστους ειδήσεις. Τέλος πάντων έφθασεν ένα τηλεγράφημα τό όποιον έλεγε. «Άναμείνατε ειδήσεις την πρωΐαν». Αυτό δέν ήτο διόλου καθησυχαστικόν. Έτηλεγράφησα άμέσως νά μου στείλουν την άπάντησιν εις τό Σαουθάμπτον, διότι είχεν ήδη νυκτώση. Έκείνην την νύκτα έπερίμενα εις τό ταχυδρομείον, έως τά μεσάνυκτα με την έλπίδα, ότι είμποροϋσε νά έλθη καμία καλή είδησις, αλλά καμία είδησις δέν ήλθε. Έκαθήσαμεν σιωπηλοί εις τό σπίτι έως την μίαν μετά τά μεσάνυκτα, περιμένοντας κ' έμεις δέν ήξεύρουμε τί. Έπήραμεν τό πρώτον τραίνο, και όταν έφθάσαμεν εις τό Σαουθάμπτον, τό τηλεγράφημα μας έπερίμενεν. Έλεγεν, ότι ή άνάγκη ήτο βεβαία, αλλά ότι θά διήρκει πολύν χρόνον. Αυτή ή είδησις με άνακούφισεν, όχι όμως και την γυναίκα μου. Αυτή και ή Κλάρα άνεχώρησαν άμέσως διὰ την Άμερικην, διὰ νά νοσηλεύσουν την Σούζην. Έγώ έμεινα νά ένοικιάσω ένα σπίτι μεγαλειότερο εις τό Γήλφορντ. Αυτά έγιναν εις τας 15 Αυγούστου 1896. Μετά τρεις ήμέρας, ένω ή γυναίκα μου με την Κλάραν έταξείδευαν ακόμη εις τόν όκεανόν, εκαθήμην εις την τραπεζαρίαν χωρίς νά σκέπτωμαι τίποτε ιδιαίτερος, όταν ήλθαν και μου έβαλαν στο χέρι ένα τηλεγράφημα — Έλεγε: «Σήμερον ή Σούζη ανεπαύθη έν ειρήνη».

Ένα από τά μεγαλειότερα μυστήρια της φύσεώς μας είνε, ότι είμπορεί νά μας κτυπήσιν ένας τέτοιος κεραυνός, δίχως νά τόν περιμένωμεν, και νά έξακολουθώμεν νά ζώμεν. Μας έδόθη εύσπλαχνικά μία έλλειψις ικανότητος νά κατανοήσωμεν την αληθινήν σημασίαν του. Τό πνεύμα έχει τό άόριστον συναισθημα μιας μεγάλης άπώλειας — τίποτε άλλο. Πρέπει νά περάσουν μήνες, ίσως και χρόνια, διὰ νά συνάξουν ό νοϋς και ή μνήμη λεπτομερείας, και έτσι νά μάθουν και νά έννοήσουν όλον τό μέγεθος της καταστροφής.

Καίεται κάποιον τό σπίτι. Τά καπνίζοντα έρείπια τοϋ παρουσιάζουν την εικόνα της καταστροφής ενός οίκου ό όποιος τοϋ έγινεν αγαπητός από την μακροχρόνιον χρήσιν και τά ευχάριστα γεγονότα πού συνέβησαν μέσα του. Άργότερον, όσον περνούν αϊ ήμέραι και αϊ εβδομάδες, αισθάνεται ότι τοϋ λείπει πότε τοϋτο, πότε εκείνο, πότε τό άλλο. Και όταν θά τό ζητήσιν, ανακαλύπτει, ότι έχάθη μαζί με τό σπίτι πού εκάηκεν. Πάντοτε συμβαίνει νά είνε κάτι ούσιώδες — κάτι μοναδικόν εις τό είδος του. Δέν είμπορεί ν' αναπληρωθί. Εύρίσκετο μέσα εις εκείνο τό σπίτι. Έχάθη άμετακλήτως. Δέν τό ήξευρεν, ότι ήτο ούσιώδες, όταν τό είχε τώρα

μόνον τό έννοεί, όπου ή στέρησις του τόν στενοχωρεί, τόν βασανίζει.

Όταν ή Σούζη ήτον επτά έτών, πολλές φορές της έλεγεν ή μητέρα της: «Έλα, Σούζη, δέν πρέπει νά κλαίς γιά μικρά πράγματα».

Αυτό έγινε άφορητή συλλογής διὰ την Σούζην. Είχε ραγίση ή καρδούλα της, διὰ πράγματα, πού της έφαινοντο τρομερά δυστυχήματα — διὰ τό σπάσιμον ενός παιχνιδιού, διὰ την ματαίωσιν μιας εκδρομής έξ αιτίας τοϋ καιροϋ, διὰ τό ποντίκι πού είχεν ήμερώσει και έπαιζε μαζί του και τό είχε σκοτώσιν ή γάτα — και τώρα ήρχετο αυτή ή παράξενη άποκάλυψις. Γιατί; Πώς μετράται τό μέγεθος τών καταστροφών; Ποιος είνε ό κανών; Πρέπει νά υπάρχη κάποιος τρόπος νά ξεχωρίσιν κανείς τά μεγάλα από τά μικρά. Ποιος νόμος διέπει αυτές τας αναλογίας; Έξήτασε διὰ πολύν καιρόν τό πρόβλημα σοβαρά. Έβαλε τά δυνατά της νά τό λύσιν, δύο, τρεις ήμέρας έσκέπτετο — αλλά τό πρόβλημα άνδρίστατο — την ένίκησε. Έπ'ι τέλους κατέθεσε τά όπλα και έζήτησε βοήθειαν από την μητέρα της.

«Μαμά, ποιά είνε τά μικρά πράγματα;»

Ή έρώτησις έφαινετο απλή — κατ' άρχάς. Και όμως, πριν έλθη ή άπάντησις, άπρόβλεπτοι δυσκολίαι παρουσιάσθησαν. Ηύξανον — έπολλα-

πλασιάζοντο — προετοιμάζαν και άλλην ήτταν. Ή προσπάθεια της διαφωτίσεως έσταμάτησεν άποτόμως. Τότε ή Σούζη έδοκίμασε νά διευκολύνη την μητέρα της με κάποιο παράδειγμα. Ή μητέρα έτοιμάζετο νά υπάγη στα έμπορικά και, μεταξύ άλλων, έπρόκειτο ν' αγοράσιν της Σούζης ένα ψεύτικο ώρολόγι πού της είχε προ καιροϋ υποσχεθί.

— «Εάν έξεχνούσες τό ρολόγι, μαμά, αυτό θά ήταν μικρό πράγμα;»

Δέν την έμελλε διὰ τό ώρολόγι, διότι ήξευρε πολύν καλά, ότι δέν θά τό έλθισμονούσεν. Εκείνο πού ήλπιζεν ήτον ότι ή άπάντησις θά έλκε τό αίνιγμα πού έβασάνιζε τό μικρό της κεφαλάκι.

Ή έλπίς έματαιώθη φυσικά, διὰ τόν λόγον, ότι ένα δυστύχημα δέν είμπορεί νά μετρηθί από τούς άπ' έξω, αλλά μόνον με τό μέτρον εκείνον τόν όποιον κυρίως άποβλέπει. Τό χαμένο στέμμα ενός βασιλέως είνε σπουδαίον ζήτημα διὰ τόν βασιλέα, δέν έχει όμως καμίαν σημασίαν δι' ένα παιδί. Τό χαμένο παιχνίδι είνε διὰ τό παιδί μεγάλο ζήτημα, αλλά εις τά μάτια τοϋ βασιλέως δέν είνε πράγμα διὰ νά χαλάσιν κανείς την καρδιά του. Έπ'ι τέλους έφθασαν εις ένα συμπέρασμα, τό όποιον όμως έβασίζετο εις τόν άνωτέρω συλλογισμόν και έτσι έπετράπη εις την Σούζην νά ζυγίση τά δυστυχήματά της με τό ιδικόν της μέτρον.

[Απο τό άγγλικόν υπό Α. Θ. Θ.]

MARK TOYAIN

Η ΚΥΡΙΑ ΓΚΡΕΖ Ή Η ΣΠΑΣΜΕΝΗ ΣΤΑΜΝΑ *

Η άσωτη τοϋ Φραγκονάρ — στην εικόνα του «Σύρτης» — ριχμένη στην άγκάλη τοϋ αγαπημένου με άντίστασι και με ένδοτικότητα, όπου τά μάτια της είνε άπλανή και προσφέρει τά χείλη της, είνε ή κυρία Γκρεζ στις στιγμές αυτές. Ή νέα αυτή γυναίκα τοϋ Φραγκονάρ, με τά κόκκινα χείλη, με τό παλλόμενον στήθος, με τά έμορφα μάτια πού τά πλαισιώνει μαύρη γραμμή πάθους, είνε άπαράλλακτη ή κυρία Γκρεζ! Οί άνδρες όμως τοϋ Φραγκονάρ, — δυνατοί, έμορφοι, νικηταί — έχουν και κάποιο φόβο, και κάποια αιδημοσύνη τραβούν τό σύρτη της θύρας γιά προφύλαξι θέτουν έμπόδιο γιά τούς αδιάκριτους.

Ή κυρία Γκρεζ και ό κύριος Άζεγκούρ, αυτοί δέν φυλάγονται καθόλου άφίνουν όλα στην τύχη. Ο κ. Άζεγκούρ έπήγαγε στο Λούβρον όπως στο σπίτι του. Όλοι οί καλλιτέχναι τόν εγγώριζαν καλά. Από τό εργαστήρι τοϋ ενός στο εργαστήρι τοϋ άλλου, πάντα νόστιμος, χαρι-

τωμένος, μυρωδάτος, με τρόπους προσποιημένους. Όμως εις τοϋ Ντεπόρ, στοϋ Λαγκρενέ, στοϋ Παζού και προ πάντων στοϋ Σαρντέν άπαντοϋσε καλές νοικοκυρές, γυναίκες αϋστηρές και πιστές πού τόν έξαπόστελλαν με την κατάλληλη άπάντησι στοϋ Γκρεζ, ή ίδια ή γυναίκα του έρχεται πρώτη νά τόν δεχθί. Τό πράγμα έγινε τόσο πολύν γνωστόν, όπου στο τέλος ό Γκρεζ τούς έπιασε. Αυτό δέν έτάραξε καθόλου τόν κ. Άζεγκούρ, ό όποιος έφυγε κρατώντας τό μέτωπο ψηλά. Στόν θλιμμένο σύζυγο ή κυρία Γκρεζ είχε τό θάρρος νά είπη ότι τό αίσθημά της ήταν άγνό, και ότι, και αν δέν ήταν, πάλι αυτός έφταιγε, πού ζωγράφιζε σε κάθε στιγμή τη γυναίκα του και έτσι άσυλλόγιστα προκαλοϋσε εκείνους πού είχαν τό γούστο και την καλαισθησία τοϋ κ. Μπλοντέλ νάρθουν νά ιδούν τό μοντέλο της εικόνας, τό πρόσωπο τό πραγματικό άντι τό πρόσωπο τό ζωγραφισμένο. Ο Γκρεζ δέν έγραψε στα απομνημονεύματά του αν έπίστεψε ή δέν έπίστεψε τό έμορφο αυτό ψέμα, είπε όμως πραγματικώς τά λόγια

* Τέλος: «Παναθήναια» 15 Οκτωβρίου.

αυτά: ότι «στο τέλος της βασιλείας του κ. Ἀζεγκούρ, η κυρία Γκρέζ — για πείσμα ή για παρηγοριά — συμπάθησε έναν νέο που του έδινε μαθήματα».

Ο νέος αυτός είχε μεγάλα καστανά μάτια, αμυγδαλωτά, χρώμα λευκό, λαιμόν Ἀντίνοου, μύτη μικρή και κανονική, και πολύ έμορφα δόντια ήταν έως δεκαεπτά χρόνων. «Μια μέρα, λέγει ο Γκρέζ, έπηγα στο σπίτι κατά τας έννέα. Είδα το πρόσωπο της γυναίκας μου πολύ ταραγμένο και τον μαθητή μου που στεκόταν εμπρός στο τζάκι σαστισμένος σκέφθηκα πώς έπρεπε να τον διώξω τον νέον αυτόν και το έκανα τότε, απελπισία στο σπίτι μου. Η γυναίκα μου πάντα κρατώντας ένα σιλέτο για να σκοτωθώ, χωρίς ν' αποφασίσει και τίποτε και ήμουν άμείλικτος». Την ημέρα εκείνη και τις άλλες ημέρες, έγιναν πάλι σκηνές που δεν ήταν λιγώτερο παιητικές απ' εκείνες που συνείδησε ο Γκρέζ να ζωγραφίσει. Μή τολμώντας να της μιλήσει για τη διαγωγή της, γιατί ακολουθούσαν φρονές, θυμοί, νευρικοί σπασμοί, κατέφευγε στο ζήτημα των εξόδων. Μά, και τότε, το τέλος δεν ήταν καλλίτερο. Η κυρία Γκρέζ κοκκινίζει σαν παπαρούνα το έμορφο κεφάλι της έδειχνε την όρμη μαζί και τον πόνο. Γινόταν μανιακή, και μέσα στο θυμό της έπιασε τα βιβλία και τους λογαριασμούς και τ'άσχιζε, να μη μείνει καιμιά απόδειξίς της ψευτιάς της. Τότε, αν ο Γκρέζ της έκανε παρατηρήσεις, αυτή έφώναζε, ύβριζε και χτυπούσε τα πόδια.

Τέλος έγινε ανυπόφορη: «Είναι ένας έχθρος που είμαι αναγκασμένος να ζω μαζί του» έλεγε ο δυστυχισμένος άνθρωπος¹.

Κ' ενφ' μπορούσε επιτέλους να είναι έκλεκτική, προτιμούσε να τρέχει έδω κ' εκεί με ανθρώπους τυποτένιους. Μετά τον κ. Μπλοντέλ ο μαθητής έπειτα, ακόμη πειό χαμηλά. «Γλήγορα, γράφει ο δυστυχισμένος Γκρέζ με ειλικρίνεια που κρύβει μέσα της περισσότερη θλίψη παρά κυνισμό, ή γυναίκα μου άλλαξε γούστο».

Και μολονότι αισθάνετο απέχθεια για τη γυναίκα αυτή, που όχι μόνον επρόδιδε τη συζυγική πίστι μά ήταν και κλέφτρα, ο Γκρέζ με θανμαστή ύπομονή, με ανήκουστη ύποταγή όλου του είναι του, έχριζε τις νύχτες του στη μητρική των παιδιών του και στην άπιστη σύζυγο. Η άσωτεία και ή ασέλγεια που έπεδείκνυε με τόσον κυνισμό, ήταν μήπως διεγερτικά της αγάπης του δυστυχισμένου αυτού; Πρέπει να δεχθούμε ότι ο Γκρέζ αισθάνετο κάποια μαύρη ευτυχία κοντά σε μια τέτοια γυναίκα δοσμένη στην άμαρτία και, αντίθετα προς την τέχνη που του ένέπνεε, τη λεπτή και την άφελή, ζητούσε από τα φιλιά της τη λησμοσύνη της δυστυχίας του.

¹ Ἀρχαία της γαλλικής τέχνης.

Όμως οι νύχτες αυτές, που ήταν γλυκές κάποτε, είχαν βέβαια και τις τρικυμίες τους. Έτσι διηγείται ο Γκρέζ: — Κοιμώμαστε, γράφει, πάντα στην ίδια κάμαρα μια νύχτα ξυπνώ ξαφνικά και βλέπω τη γυναίκα μου που είχε ανάψει τη λάμπα και ήταν έτοιμη να μου φέρη στο κεφάλι το κανάτι του νερού και τότε, καταλαβαίνετε πολύ καλά, της είπα λόγια πικρά. Εκείνη μου απήντησε: «Αν μιλήσης ακόμα, φωνάζω από το παράθυρο πώς θες να με σκοτώσης¹». Και λέγοντας αυτό, άρπαξε πάλι το καταραμένο κανάτι! Τη στιγμή αυτή δεν ήταν πειά, και γι' αυτόν ακόμα τον καλλιτέχνη, ή γλυκειά κόρη με τη στάμνα, ή Μπαμπουτή του παλαιού καιροῦ, αλλά μια στρίγγλα, που την άσχήμιζε ο θυμός της, έτοιμη να χτυπήσει τον Γκρέζ, εκείνον που την ζωγράφιζε, με το καταραμένο χωματένιο κανάτι. Μ' ένα πήδημα βρέθηκε ο Γκρέζ όρθός, με το πονκάμισο, στη μέση του κρεβατιού, άρπαξε το δολοφονικό κανάτι και το έρριξε καταγής όπου έγινε κοιμάτια. Έτσι έτελείωσε, μ' ένα μορφασμόν ειρωνείας, μια από τις πειό συγκινητικές εικόνες που ένεπνεύσθη ο μεγάλος αυτός ζωγράφος, και όπου ή άδολη άθωότης, το ήρεμο και λατρευτό και γλυκό ύφος της την έκαμαν άριστούργημα χάριτος!

Από την ημέραν αυτή, όπου ή στάμνα έσπασε αληθινά, γκρεμίσθηκε και ή οικογενειακή στέγη. Δεν ήτο δυνατόν πειά στον Γκρέζ, έπειτα από το πήγαινε έλα τόσων ανθρώπων που ερχόνταν, άλλοι να ζητήσουν το μπαστούνι τους με το χρυσό χέρι που είχαν ξεχάσει, άλλοι να το λησμονήσουν στο ίδιο μέρος, να μείνη περισσότερο στο Λουβρον. Το σκάνδαλον αυτό έφώναζε παραπολύ δυνατά μέσα στο σοβαρό κτίριο και στα καλλιτεχνικά εργαστήρια, όπου ή γνωστή άρετή των Σαρντέν, ή φιλεργία των Βερνέ πατέρα και υιού, ή ιδιοφυία του Ὑμπέρ Ρομπέρ, ή εργασία του Μενιέ, του Ρομπέν, του Γκουνό — του ώρολογοποιού, του κοσμηματοπώλου, του στιλβωτού — ή σμίλη του Παζόν σκορπούσαν τόση χαρά και τόση ζωή, χαρά τόσο άνεπιτήδευτη, μιάν άτμοσφαιρα φιλίας, τιμής, υγείας όπου ποτέ ο Γκρέζ ο δυστυχισμένος δεν ήμύόρεσε να τ' άτενίσει, παρά στις εικόνες του μονάχα. Η κατοικία του αυτή, αριθ. 11, που την είχε λάβει από τον βασιλέα στα 1769, και που έβλεπε σ' ένα δρόμο που τον έλεγαν όδον της Τσουκνίδας, και όπου το όνομα αυτό δεν ήταν το λιγώτερο τσουχτερό σε όλην αυτή την ιστορία, είχε ιδή αληθινά, πολλές φορές, τους Γκρέζ νάρχωνται στα χέρια και να βρίζονται. Παραπολλά κομμάτια από κανάτια και από σπασμένες στάμνες όπου πετούσαν από τα παράθυρα, παρ'

¹ Ἀρχαία της γαλλικής τέχνης.

ΚΕΦΑΛΗ

ΓΚΡΕΖ

δλίγον νὰ πληγώσουν τοὺς σκύλους καὶ τὰ παι-
διὰ τῆς γειτονιάς· παραπολλοὶ μπάτσοι, καὶ
παραπολλὲς βλαστήμιες εἶχαν ἀκουσθῇ. Ἐπρεπε
νὰ φύγουν. Τὸ ἐννόησε ἐπιτέλους ὁ ζωγράφος
τῆς «Οἰκογενειακῆς Εἰρήνης», τῆς «Πιστῆς
Γυναίκας», τῆς «Μάννας Ἀγαπημένης», τῶν
ἀφελῶν αὐτῶν ἔργων ἐνὸς ἀπὸ τοὺς ζωγράφους
ποὺ ἔζησεν ὅπως λίγοι ἔζησαν μέσα στὴν ἀπάτη
τοῦ δνειροῦ. Στὰ 1780 τὸ σχέδιο πραγμα-
τοποιεῖται· ὁ καλλιτέχνης τὸ εἶπε στὸν Μερσιέ,
ὁ ὁποῖος ἔγραψε στὸ σημειωματάριόν του αὐτά:
«Ὁ Γκρέζ καὶ ἐγὼ εἴμεθα μεγάλοι ζωγράφοι...
Ὁ Γκρέζ, ποὺ μ' ἀγαποῦσε, μοῦ ἔδωσε τὴν
κατοικία του στὴ στοὰ τοῦ Λούβρου, στὴν ὁδὸν
τῆς Τσουκνίδας, ἐπειδὴ δὲν εἶχε καθόλου ἥλιο,
καὶ ἐγὼ δὲν χρειάζομαι ἥλιο γιὰ νὰ γράφω».

Ἀπὸ τὸ Λούβρον ὁ Γκρέζ, στὰς 4 Φεβρου-
αρίου 1780, ἐπῆγε μαζί με τὴν ἑμορφή στρίγγλα
του, τὸ σκύλο του, τὸν χαράκτη του, καὶ με τὴ
ζωγραφισμένη του ἡθική, στὴν ὁδὸν Thibault-
aux-dés¹ κοντὰ στὴν ὄχθη Φεράγι. Ἐργάσθηκε
κ' ἐκεῖ καὶ ἔκαμε καλὰ ἔργα μὰ, τώρα πειά,
δὲν ἦταν ἡ πρώτη θέρη καὶ ἡ νεότης ποὺ
εἶχαν δεῖξει τὴν τέχνη του τόσο γοητευτική,
τόσο δροσερή καὶ τόσο θαρρετή. Τώρα ἦταν
κουρασμένη, καὶ ἡ χάρη τῆς ἀμφίβολη ἔπειτα
ἀπ' ὅλα τὰ ὥραία ἐκεῖνα χαρίσματα. Ἡ βδε-
λυρὴ τυρανία τῆς «γυναίκας ποὺ τὴν εἶχε
καθίσει στὸ πλάι του» ἐχάλασε τὸ πνεῦμα
καὶ τὴν καρδιά του. Ὁ νοῦς τοῦ καλλιτέχνη, ποὺ
τὸν ἐβάρυναν οἱ καθημερινὲς σκέψεις καὶ
οἱ συζυγικὲς ταλαιπωρίες, ἔχασε τὸ ἀπαλὸ ἐκεῖνο
καὶ τὸ θελκτικὸ ποὺ ἔδιναν ἑμορφή νεανική ὅψι
σὲ ὅλα του τὰ ἔργα. Τὸ χόρημα τοῦ ἔγινε πάθος·
καὶ ὑποδουλώθηκε σ' αὐτὸ με τὴν καινούρια
ἀγάπη ποὺ αἰσθάνθηκε πρὸς αὐτὴ τὴ γυναῖκα.
Μάταια ἠθέλησε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀνάξια
γυναῖκα καὶ τὴν κακὴ μητέρα ποὺ παραμελοῦσε
τὰ δυὸ τοὺς κορίτσια καὶ αὐτόν. Δὲν ἠμποροῦσε,
μακρυνὰ ἀπ' αὐτήν, νὰ σβύσῃ ἀπὸ τὴν καρδιά του
τὴν περασμένη ἀγάπη ποὺ τοῦ εἶχε τόσο ἑμορφή-
νει τὴ ζωή. Ἀφῆσε καὶ τὴ νέα του κατοικία γιὰ
νὰ τὴν πάσῃ μακρυνὰ. Ἡ Ἄννα-Γαβριέλλα,
ἔπειτα ἀπὸ ὅλη τὴ δυστυχία ποὺ προξένησε στὸν
Γκρέζ σπαταλώντας ὅ,τι εἶχε κερδίσει ὁ ζωγράφος
πάνω ἀπὸ εἴκοσι χρόνια, ἐξακολουθοῦσε νὰ
πουλῇ, νὰ ἀγοράζῃ, νὰ κρατῇ τοὺς λογαρι-
ασμοὺς τοῦ σπιτιοῦ. Τὸ ἀκόλουθο γράμμα τῆς,
ποὺ βρέθηκε, μιλεῖ ἀρκετὰ γι' αὐτὴν καὶ γιὰ τὴν
τυφλὴ ἐπιμονή τοῦ Γκρέζ νὰ τῆς ἀρίνη τὴν
οἰκονομικὴ διοίκησι στὸ σπίτι.

Παρίσι, 17 Ὀκτωβρίου 1780

Μπορεῖτε, Κύριε, νὰ δώσετε τὸ κεφάλι ποὺ ἔχετε·
ὁ κ. Γκρέζ θὰ σᾶς στείλῃ ἄλλο εὐθὺς ποὺ τοῦ γράψετε·

¹ Εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά του γράφει: rue Thibo-
todé (sic).

θὰ διαλέξετε ἀπὸ δύο ἄλλα ποὺ ἔχει· καὶ στὴν ἴδια
τιμὴ· τὸ ἓνα εἶναι κεφαλὴ παιδιοῦ, μεγάλο ὅσο καὶ τὸ
ἰδιό σας καὶ τὸ ὥραιότερο ποὺ ἔχει κάμει· τὸ ἄλλο
εἶναι κοριτσιοῦ ποὺ ἔχει τὸ στήθος μισοανοιγμένο,
φαίνεται νὰ ἀκροάζεται· εἶναι δυὸ δάχτυλα πειὸ
ψηλὸ καὶ πειὸ πλατὺ ἀπὸ τὸ δικό σας, κλπ. . .

Φα ΓΚΡΕΖ

Ὁδὸς Νότε-Ντάμ-ντέ Βικτουάρ ἀρ. 12

Νὰ μιλῇ ἄρα γε γιὰ καμιά σπουδὴ κόρης
με μεγάλα γαλάζια ἄκακα μιάτια, με ἀπαλὸ βλέμμα
καὶ με χεῖλη ζαχαρένια, ποὺ ἄλλοτε τόσο ἀγα-
ποῦσε νὰ ζωγραφίσῃ; Ὁ χρωστήρ τοῦ Γκρέζ
ἔχει μὴν ὑστερονὴ ἀνάλαμπή, μὴ γοητεία φωτεινὴ
καὶ τελικὴ· θὰ λάμψῃ καὶ πάλι πρὶν φθίση ἢ
παρακμῇ· καὶ ἔτσι με ἔργα χαριτωμένα σὰν
ἐκεῖνα ποὺ τὸν ἐδόξασαν: Ἡ κόρη ποὺ βουλόνει
τ' αὐτιά της, νὰ μὴν ἀκούσῃ ὅ,τι τῆς λέγουν,
Νέα γυναῖκα ποὺ ἐτοιμάζεται νὰ γράψῃ γράμμα
ἐρωτικό, δείχνει τὸ τελευταῖο ἀκτινοβόλημα τοῦ
πνεύματός του.

Ἦταν τότε στὴ Γαλλία ἐποχὴ ταραγμένη· ἡ
Ἐπανάστασις εἶχε ἀρχίσει· ἔφθασε τὸ 91. Πετοῦ-
σαν οἱ ἀνθρώποι κάθε ζυγόν. Ὁ Γκρέζ σκέ-
φθηκε νὰ τινάξῃ καὶ αὐτὸς τὸν ζυγὸ ποὺ τὸν
ὑπόφερε τόσα χρόνια τώρα. Πῆγε στὴν ὁδὸν
Μαζαρίνου στοῦ κ. Σενύ, δικαστικοῦ ὑπαλλήλου,
εἶπε τὰ παράπονά του, ἀφηγήθηκε δολόκληρο τὸ
ἀτελείωτο καὶ θλιβερὸ μαρτύριο, καὶ τέλος, ἔπειτα,
ἔφερε τὸ μοναδικὸν αὐτὸ ἔγγραφο, ὁποῦ ὁ κ.
Σεννεβιέ, ποὺ τὸ ἐξέδωκε, εἶπε, πολὺ ὀρθά,
πὼς μόνον μερικὲς ἐπιστολὲς τοῦ Πруντόν καὶ
ἡ βιογραφία τοῦ δυστυχισμένου Ὑάκινθου
Λαγκλουά, εἶχαν τόσον πόνο καὶ οἰκογενειακὴ
αἰσχύνῃ. «Ἐγὼ νὰ σᾶς φανερώσω, ἔγραψε ὁ
Γκρέζ — καὶ ντρέπομαι — πράγματα ποὺ τὰ
εἶχα καλύψει με πέπλο πένθιμο· θὰ ἰδῇτε ἀτι-
μίες ἐπάνω σὲ ἀτιμίες· τὴν τιμὴ μου, τὴ ζωὴ
μου, τὴν περιουσία μου καὶ τὴν περιουσία τῶν
παιδιῶν μου, καταστραμιμένα ἀπὸ μιὰ μητέρα
ἀκαρδη. . .»

Τέλος βρέθηκε ἐλεύθερος ἀπὸ τὴ γυναῖκα
αὐτή. Ὁμως, ἀλοῖμονο! ἀλοῖμονο! ἦταν πολὺ
ἀργά! Δὲν ἦταν πειὰ ὁ Γκρέζ· καὶ ἡ τέχνη του
δὲν ἦταν πειὰ ἡ δροσερὴ καὶ χαριτωμένη τέχνη
ὁποῦ ἀνθῆσε τότε ποὺ ἦταν ἐρωτευμένος, ἐπι-
στρέφων ἀπὸ τὴ Ρώμη, στὴν ὁδὸν Σαιν-Ζάκ.
Μιὰ ζωὴ δολόκληρη εἶχε περάσει ἐπάνω του.
Νέα ζωὴ γεννιόταν. Ἦταν τὸ 1792. Ὁ κόσμος
δὲν ἀγαποῦσε πειὰ τὴν τέχνη, ἐκτὸς ἀπ' τὴν
τέχνη τοῦ Λαβίδ. Ὁμως ἔπρεπε νὰ ζήσῃ
καθεὶς. Ἐκαμε μερικὰ πορτραῖτα τοῦ Φάβρ
Ἐγκλαντίν, ἓνα ἀπὸ τὰ ὥραιότερα μὰ, ἀνὰψε
ἡ Ἐπανάστασις, μεγάλωσε, ἄπλωσε ἀκόμα, καὶ
μέσα στὴν ὁρμὴ τῆς, ἐσάρωσε τὸ λίγο ποὺ ἡ
γυναῖκα του τοῦ εἶχε ἀφήσει. «Ὁ Γκρέζ, γρά-
φουν σκληρὰ οἱ Γκογκούρ, ἔζησε τὰ ὑστερνὰ
του χρόνια ἀκούοντας τὸ θόρυβο ποὺ γινόταν

γύρω στὴν περασμένη του ζωὴ. . .» Οὔτε τὸ
ἔργον του μπόρεσε ν' ἀντισταθῇ· αἱ εἰκόνες του
ἔπεσαν. Ἐγινε τὸ ἀνήκουστο αὐτὸ στὸν καιρὸ
τῆς Τρομοκρατίας: ἓνας καρβουνιάρης ἀγόρασε
γιὰ μιὰ δεκάρα μιὰν ὥραία κεφαλὴ τοῦ Γκρέζ,
τὴν κάρφωσε στὸ μαγαζί του καὶ ἔγραψε
ἀπὸ πάνω με κιμωλία: Ἡ ὥραία Καρβουνιάρ-
ρισσα!¹

Τότε ἐγνώρισε τὴ δυστυχία: τὶς ἀτέλειωτες
μέρες τῆς πείνας, τὶς ἀστέγαστες νύχτες. — Τί νὰ
σοῦ κάνῃ ἡ τέχνη, ἔλεγε μιὰν ἡμέρα στὸν νέο
Πруντόν ὁ ὁποῖος τὸν ἀγαποῦσε. . . «Ἐγὼ ποὺ
σοῦ μιλῶ, τὸ ξέρεις πὼς εἶμαι μεγάλος ζωγρά-
φος ὅπως καὶ ἄλλοι εἶναι· κύτταξε τὶς μανσέττες
μου!» Ἀλοῖμονο! Οἱ μανσέττες, οἱ ὥραιες μαν-
σέττες τῆς ἐποχῆς τοῦ Μπινφρόν, ποὺ φοροῦσε
τὴν ὥρα ποὺ ζωγράφιζε, ἦταν κουρελιασμένες!

Ἐργινε μελαγχολικὰ, κακομοίρης.
Ἀρχισε λίγο νὰ παιδιάριζῃ· τώρα τοῦ ἄρσαν ὁ
θόρυβος καὶ τὰ χρώματα. Φοροῦσε παλιὰ κόκ-
κινα φορέματα κ' ἐπήγαινε, ὅπως ὁ δυστυχὴς
ἀνεμὸς τοῦ Ραμῶ, στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ καὶ
στοὺς δρόμους ὅπου εἶχε κατοικήσει, ζητώντας
ὥραιες ἀναμνήσεις τῶν νεανικῶν του χρόνων.
«Νὰ ὁ ζωγράφος ὁ τρελλός!» ἔλεγαν οἱ ἑπανα-
στάται βλέποντάς τον νὰ περνᾷ βιαστικὸς καὶ
βέβαιος πὼς εἶναι ἀκίνδυνος. Τὸ πρῶτ' στὸ κα-
φενεῖον τῶν Τεχνῶν ὁδὸς Θεάτρου καὶ ἀπ' ἐκεῖ στὸ
Παλαί-Ἐγκαλιτέ, ὅπου δὲν πῆγαιναν πειὰ οἱ
σκακισταί· καὶ τὸ βράδυ τῆς ἴδιας ἡμέρας τὸν
ἔβλεπε στὸ Πόν-Νέφ, ἀνάμεσα στοὺς στρατιῶ-
τες καὶ τοὺς πολῖτες. «Στὰ ὅπλα ἐμπρός» ἐφώ-
ναζε τὸ πλῆθος τρελλό. Καὶ ὁ δυστυχισμένος ὁ
γέρος ζωγράφος θιμώτανε τὰ περασμένα χρό-
νια ὁποῦ, ἀπὸ τὴν ἴδια θέσι τοῦ χάλκινου καβα-
λάρη, ἀντὶ ἀνθρώπων ὀπλισμένων καὶ πολι-
τικῶν καταδίκων, ἔβλεπε τὰ μεγάλα δένδρα
τοῦ δρόμου, τὸ πρόστεγον τῶν βιβλιοπωλείων
καὶ μιὰν ὥραία ξανθὴ κόρη, ποὺ εἶχε μικρὸ
ποδαράκι, γελαστὴ καὶ ρόδινη, καὶ πουλοῦσε
βιβλία.

Ὁ πόνος τὸν ἔσυρε χαμηλὰ καί, στὴν ἐποχὴ
τῆς Τρομοκρατίας καὶ τοῦ Διευθυντηρίου καὶ
στὴν ἀρχὴ τῆς Αὐτοκρατορίας, τὸν ἔβλεπαν με
τὰ κόκκινά του φορέματα, στὰ χαρτοπαίγνια
καὶ στὰ καταγώγια καὶ τὰ ἄσπρα μαλλιά τοῦ
εὐγενικοῦ πατέρα, τὰ σεβαστὰ ὥραία μαλλιά
ὁποῦ ἡ Κυρία Βιζέ-Λεμπρέν τόσο τὰ ἐθαύμαζε,
τὰ ἔβλεπε πλάι-πλάι με τὶς περροῦκες τῶν ἀσέ-
μνων γυναικῶν τοῦ Διευθυντηρίου. Ἡ τέχνη
του, καὶ αὐτὴ ἀκόμα ἐγνώρισε κάτι σὰν ταπεί-
νωσι, καὶ ἦταν ἡ θλιβερὴ παρῳδία τῆς τέχνης
ποὺ τὸν εἶχε δοξάσει. Οἱ γυναῖκες ποὺ ζωγρα-
φίσει, δείχνουν τὸ εἶδος τῶν μοντέλων ποὺ

¹ Ἀρχεῖα τῆς Γαλλικῆς Τέχνης.

ἔπαιρνε τώρα ἀπὸ τὰ καταγώγια. Ποιὸς ξέρει;
Τρέχοντας ἀπὸ καταγώγιο σὲ καταγώγιο, ἴσως
νὰ τὸ ξαναεῖδε πάλι μιὰ στιγμὴ, πεσμένο στὰ
πειὸ χαμηλὰ σκαλοπάτια τῆς ἐποχῆς αὐτῆς,
καὶ τὸ ξαναζωγράφησε τὸ κεφάλι ἐκεῖνο, ὁποῦ
ὅλα τὰ φτιασίδια καὶ οἱ ρυτίδες καὶ οἱ ἀτιμίες
δὲν μπόρεσαν νὰ τοῦ σβύσουν ὁλότελα τὴν
ἀνοιχτὴ καὶ ἑμορφή ἄδολη ματιά, τὴν παιδικὴ
φιλαρέσκεια καὶ τὴν ὄψι τὴν παρθενικὴ ὁποῦ
ἀπ' αὐτὴν παίρνει τὸ πρόσωπο κάτι, τόσο προ-
κλητικό. Καὶ ἀληθινὰ αὐτὸ τὸ ἴδιο κεφάλι
ξαναθυμᾷσαι κυττάζοντας τὰ ἔργα τοῦ ζωγράφου
ποὺ δείχνουν, με ὅλη τὴν ἡλικία καὶ τὴν ἀδυ-
ναμία του, ἓναν ὑστερνὸ ἀντίλαλο τῆς καρδιάς
του καὶ τῆς τέχνης του.

Ἀλοῖμονο! τὰ ἔργα αὐτά, τὰ τελευταῖα του,
δὲν βρίσκουν καλύτερη τύχη! Πέρασε ὁ καιρὸς
ποὺ ἀγαποῦσαν τὶς βοσκοπούλες, τὶς φιλάρεσκες,
τὶς γαλατοῦδες, τὸν Κολέν, τὴν Κολέτ. Τώρα
θέλουν στρατόπεδα, πολεμιστὰς. Ὁ Λαβίδ ἀνι-
ψόνεται, μεγαλώνει. Εἶναι ὁ μεγάλος, ὁ ἐπίσημος
ζωγράφος τοῦ Αὐθέντου. Λησμονήθηκε ὁ Γκρέζ,
καὶ στὶς ἐκδόσεις τῶν ἐτῶν 1800, 1801 καὶ 1804
καμιά εἰκόνα δὲν φαίνεται με τὸ ὄνομα αὐτό,
ποὺ ἦταν μιὰ φορὰ σεβαστό. Εἶναι γέρος· εἶναι
φτωχός· κατάντησε νὰ ζητιανεύῃ· γράφει στὸν
Λουσιέν, ὑπουργὸ τῶν Ἐσωτερικῶν: «Εἶχα τὴν
τιμὴ νὰ σᾶς φανερώσω ὅλα μου τὰ δυστηχίματα.
Δὲν μοῦ μένει τίποτε, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τέχνη καὶ
τὸ θάρος!»

Δυστηχισμένε Γκρέζ! Χρειάζεται τόλμη. Ἡ
τέχνη καὶ τὸ θάρος, στὰ ὀγδόντα χρόνια, λογα-
ριάζονται μόλις. Καὶ τέλος ἐλύγισε. Ἡ ἡλικία
σταμάτησε τὴν ὁρμὴ του. Τώρα πειὰ δὲν τὸν
βλέπουν νὰ φορῇ τὰ παρῳδικὰ φορέματα, νὰ γα-
ξεύῃ στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ, ἀπὸ τὸ Πόν-Νέφ
ὡς τὸ νησί Σαιν-Λουί, κάτω ἀπὸ τὴ σκιὰ τῶν
δένδρων ὅπου ὁ Ρετίρ, γέρος πειὰ καὶ παραλιτι-
κός, ἐρχόταν ἀκόμα καὶ ἐχάρατε τὰ δνόματα τῶν
γυναικῶν ποὺ εἶχε ἀγαπήσει. Αἱ ἀναμνήσεις
ἐρχόντανε θλιβερὲς πολὺ μαζί με τὰ πεθαμένα
φύλλα, μπρὸς στὶς θύρες τῶν βιβλιοπωλείων
ἀπὸ τὴν ὁδὸν Σαιν-Ζάκ ἔως τὴν ὄχθη Ὁγκυστέν.

Στὴ δύσι τῆς ζωῆς αὐτῆς, τόσο μακρινῆς καὶ
τόσο βασανισμένης, ἦρθε σὰν ἀπροσδόκητη
ἐκδίκησις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν τύχην. Ὁ
Γκρέζ, σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ, ἦταν ὁ ζωγράφος
τῶν κορασίδων. Εἶχε ζωγραφίσῃ μεγαλοπρεπῶς,
σὲ εἰκόνες λαμπερὲς καὶ ὥραιες, παντοτεινὸ τὸ
ἐγκώμιόν τους. Δὲν στάθηκαν ἀχάριστες καὶ ὡς
τὰ τελευταῖα γηρατεῖα, τότε ποὺ ἐπλησίασε ὁ
θάνατος, τὸν ἀγάπησαν. Ἡ κόρη του Ἄννα,
ἡ βαφτιστικὴ του Καρολίνα, ποὺ παντρεύτηκε
τὸν κ. Βαλορί, ἡ κυρία Ζυμπό, ἡ Δ^ε Λεντού,
ἡ Δ^ε Μαύρο μαθήτριές του, ἦταν ἀγνὴ συν-
τροφία στὸ τέλος τῆς ζωῆς του. Ἐως τὴν τε-
λευταία ἡμέρα οἱ γλυκεῖς αὐτὲς καὶ χαριτωμέ-

νες κόρες ἐχάριζαν στὸν γέρο διδάσκαλο ἄδολη ἀγάπη καὶ εὐγνωμοσύνη. Καὶ ἦταν ἀναγκαῖα ἡ ἀγάπη αὐτῇ!

Ἦταν δίκαιο, ἦταν φυσικό, νὰ τιμῇσούν, τελευταία φορά, οἱ παρθένες ἐκεῖνον ποῦ — καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον — ζωντάνεψε ἔμορφα μάτια, ἔκανε νὰ λαχταρίσουν ἔμορφα χεῖλη, ἔμορφα δόντια, ἔμορφα στήθη. Ἦταν ὡραῖο ποῦ συνώδευσαν ἕως τὸ κατώφλι τῶν δακρῶν, τὸν μεγαλύτερο καὶ τὸν πειδ αἰσθαντικὸ ζωγράφου. Ἦταν ὡραῖο προπάντων ὁποῦ, μετὰ τὴν τρυφερή τους ἀγάπη ἐπούλωσαν τὴν πληγὴν ποῦ μιὰ ἄλλη γυναίκα, μετὰ τὰ ρόδινα δάκτυλά της, εἶχε ἀνοίξει στὴ θερμῇ αὐτῇ καρδίᾳ.

Πέθανε τέλος, λησμονημένος ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του, στὰς 21 Μαρτίου 1805, εἴκοσι χρόνια μετὰ τὸν Διδερὸ καὶ δεκατέσσερα πρὶν ἀπὸ τὸν Μερσιέ, τοὺς φίλους του, ἕνα ἔτος πρὶν ἀπὸ τὸν Ρετίφ καὶ τὸν Φραγκονάρ. Δύο ἄνδρες, μία γυναίκα ἀκολούθησαν τὸ φέρετρο. Οἱ δύο ἦταν ὁ Ντυμόν καὶ ὁ Μπαρτελεμύ.

Ἡ γυναίκα ἦταν ἡ ὀρμητικὴ ἐκείνη, ἡ γε-

μάτη πάθος Μάυερ, ποῦ ἀγάπησε μετὰ λατρεία τὸν Πруντόν καὶ ποῦ στὸ τέλος σκοτώθηκε ἀπὸ ἀγάπη πρὸς αὐτόν, ἀνοίγοντας μετὰ τὸ μαχαῖρι τὸ στήθος της. Ἔως τὸ νεκροταφεῖο τὸν συνώδευσαν μετὰ δάκρυα ἡ Ἄννα, ἡ μεγαλειότερη κόρη του, ἡ Ἀντιγόνη τοῦ ζωγράφου, ἡ Καρολίνα, ἡ κυρία Ζυμπό, ἡ Δ^ε Λεντού. Ἦταν μιὰ ἔμορφη ἡμέρα, τέλος τοῦ χειμῶνος καὶ πρῶτο ξάνοιγμα τῆς ἀνοιξιᾶς. Χλωμὸς ἥλιος λαχταροῦσε μέσα στὴν κίνησι καὶ τὸν θόρυβο τῶν στρατιωτικῶν παρατάξεων.

Τὸ Παρίσι, μεθυσμένο ἀπὸ γιορτὲς καὶ ἀπὸ νίκες, ζοῦσε μετὰ μόνο τὴν ἐπιδεικτικὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ Ναπολέοντος. Καί, μέσα στὴν πρωϊνὴ δροσιά, μετὰ τὰ τραγούδια τῶν στρατιωτῶν, μετὰ τὴ βοή καὶ τὸν κρότο τῶν κανονιῶν, οἱ ἄνθρωποι ἐκύτταζαν ξαφνιασμένοι τὴς νέες αὐτὲς γυναῖκες κλαμένες, μετὰ μακρὰ πέπλα, φορτωμένες ὅλες μετὰ βιολέττες καὶ μετὰ ὡραῖες προμαβέρες ποῦ νόμιζες πὼς συνοδεύουν στὸν τάφο τῶν λουλουδιῶν τὸν ἀρχαῖον Ἀδωνι, τὸν παλαιὸν Ἀδωνι, νεκρὸν ἐποχῆς σβυσμένης, κόσμου χαμένου.

[Τέλος — Μετάφρ. Κ. Μ.]

ΕΛΜΟΝΔΟΣ ΠΙΛΟΝ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ *

Διὰ τὰς δύο ἐπομένους ἐπιστολὰς πρέπει νὰ προταῖξωμεν ὀλίγας γραμμὰς, διὰ νὰ μάθῃ ὁ εὐμενὴς ἡμῶν ἀναγνώστης ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ θανάτου τῆς ἀνεψιᾶς τοῦ ποιητοῦ Ἀγγελικῆς. Ἡ πολὺτιμος αὕτη κόρη ἦτο ἐκ φύσεως προικισμένη μετὰ γενναῖα αἰσθήματα, μετὰ καρδίαν μεγάλην. Ὁ ποιητὴς τὴν ὠνόμαζεν *ἡ λιγύλογη* καὶ ὑπερβολικὰ τὴν ἠγάπα, διότι πάντοτε σιωπηλὴ παρετήρει καὶ ἐσκέπτετο. Ὡς ὁ ἀναγνώστης εἶδεν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς 5 Ὀκτωβρίου 1838¹, ὁ ποιητὴς ἐπεθύμει νὰ λάβῃ ἡ κόρη αὕτη διὰ σύζυγον τὸν κόμητα Θεοτόκην. Ἀγνώστος μὲς εἶναι ἡ ἀπάντησις τοῦ ἀδελφοῦ του, διότι τοιαύτην δὲν εἶδαμεν εἰς τὰς ἐπιστολὰς ποῦ ἔχομεν ὑπ' ὄψιν.

Ἐπιστολὴ ὅμως τοῦ ἀδελφοῦ του τῆς 26 Ἀπριλίου 1847, γράφει ὅτι ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ὁ γάμος μετὰ τοῦ Στεφάνου κόμητος Μεσσαλά. Ἦθελε τὸν γάμον ἡ γραῖα Μεσσαλά, καὶ αὐτός, ὁ ἀδελφὸς τοῦ ποιητοῦ, ἦτο εὐχαριστημένος. Ἀλλὰ οὕτε ἡ κόμησσα Δημ. Σολωμοῦ, οὕτε ἡ κόρη ἠθέλαν. Διὰ τοῦτο τὸ συνοικέσιον ἐναντίγησε πρὸς μεγίστην λύπην τοῦ πατρὸς τῆς κόρης. Μάλιστα οὗτος ἔγραφε πρὸς τὸν ἀδελφόν του ποιητὴν, ὅτι τὸσον ἐλυπήθη, ὥστε ὀλίγον ἔλειπε νὰ χάσῃ καὶ τὴν ζωὴν του. Ἡ μήτηρ καὶ

ἡ κόρη ἔπειτα μετενόησαν. Ἀλλὰ πολὺ ἀργά Ἡ ἄρνησις πολὺ εἶχε δυσχεραίνει τὴν οἰκογένειαν Μεσσαλά. Ἀκολουθῶς εἶχον συλλάβει οἱ γονεῖς τὴν ιδέαν νὰ δώσουν σύζυγον εἰς τὴν κόρην τὸν ἀδελφόν τοῦ Στεφάνου Μεσσαλά ἢ τὸν Διονύσιον Καρρέρ. Ἀλλ' ἐμείναν αὐτὰ ἀπλαῖ ιδέαι. Μετὰ τινα καιρὸν ἀπεφάσισαν τὸν γάμον τῆς μετὰ τὸν εὐγενὴ καὶ πλούσιον Δημήτριον Μηχαλίτην. Ἡ κόρη εἶχε τὴν καρδίαν τῆς δοσμένην εἰς ἄλλον. Πρὸς δὲ εἶχε σχηματίσει τὴν πεποιθήσιν ὅτι τὰ αἰσθήματα αὐτῆς διέφεραν ἀπὸ τὰ αἰσθήματα τοῦ μέλλοντος συζύγου της. Δὲν ἔβλεπε ὁδὸν τὸ μέλλον της. Ἀλλὰ, ὡς εὐπειθὴς θυγάτηρ, ὥφειλε νὰ ὑπακούσῃ εἰς τοὺς γονεῖς, οἱ ὅποιοι τὸ συνοικέσιον τοῦτο ἐνόμιζον κατάλληλον καθ' ὅλα.

Δυστυχῶς, ἐνῶ ἦσαν ὅλα ἔτοιμα διὰ νὰ τελεσθῇ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου, ἐδηλητηριάσθη ἡ κόρη καὶ ἀπέθανε τῇ 21 Αὐγούστου τοῦ 1850. Ὁ Ἀγγελος Ζήζος, ὅτε κατὰ τὸ *τεσσαρακονταήμερον συλλεῖτουργον* ἐδημοσίευσεν νεκρολογίαν τῆς κόρης, λέγει ὅτι ἐπὶ ὁκτὼ ἡμέρας πολὺ ὑπέφερεν. Οἱ σύγχρονοί της διηγοῦνται ὅτι, ἅμα ἔφερεν ἡ ῥάπτρια τὸ νυμφικὸν φόρεμα, τὸ ἐφόρεσε καὶ ἠθέλησε νὰ μείνῃ μετὰ αὐτὸ ἕως ὅτου ἐξεπύχθη, καὶ μετὰ αὐτὸ τὴν ἐνταφίαν.

Ὁ Σολωμὸς κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ δυστυχῆματος, εἶχε κακὴν προαἰσθήσιν διὰ τὴν ἀνεψιάν του. Ἐγραψε, διὰ τὸ δυστύχημα, ποίημα, τοῦ

ὁποίου ὁ Πολυλάς, ἀτυχῶς, μόνον στίχους ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ. Ὁ Δημήτριος Μινώτος μὲς ἐπεβεβαίωσεν, ὅτι ὁ ποιητὴς ἔστειλεν εἰς Ζάκυνθον ὁλόκληρον τὸ ποίημα, ὅτι τὸ ἐδιάβασεν, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐκράτησεν εἰς τὴν μνήμην, οὐδὲ ἔκαμεν ἀντίγραφον.

Ἴδου αἱ δύο ἐπιστολαὶ αἱ ἀφορῶσαι τὸν θάνατον τῆς ἀνεψιᾶς του.

Κέρκυρα, 8 Σεπτεμβρίου Ε. Ν. 1850

«Τὸ ἄμετρον μεγαλεῖον, μετὰ τὸ ὅποιον ἡ κόρη ἐποδοπάτησε τὰς ἐπιγίους δυνάμεις, ὅπου μετὰ τὸσον τρομερὰν τέχνην ἠγωνίζοντο νὰ καταβάλουν τὴν ὑπαρξίν της, ἐξήγειρεν ἐντός μου τὸν μεγαλειότερον θαυμασμόν. Χιλιάδες χιλιάδων ἀνδρῶν θὰ ἠδύναντο νὰ μάθουν ἀπὸ αὐτὴν πὼς νὰ ζήσουν καὶ πὼς ν' ἀποθάνουν. Ἡ τελευταία αὐτῆς σκέψις, μακρὰν ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς τοῦ πόνου, ποῦ ἐμελλον νὰ πέσουν ἐπὶ τοῦ φερέτρου της, ἐστράφη μόνον πρὸς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐνδομύχως τὴν ἠγάπησαν, καὶ ἐπεθύμησε νὰ μετριασθῇ ἡ ἀγωνία των. Εἰμαι ἐγὼ ἱκανὸς νὰ συντρέξω εἰς τὴν ἐπιθυμίαν της, ἐξυψούμενος μετὰ δυνάμιν πρὸς αὐτήν, ἡ ὁποία εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Ἀγαθοῦ, ὅπου μετὰ πόθου τὴν ἔσυρεν ὁ τρόπος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου της, θὰ μὲς φυλάττῃ ἀπὸ τοὺς τόσους μανιώδεις ποῦ εἶναι γύρω μας. Τοιοῦτοτρόπως, τὸ συμβὰν τοῦτο, τὸ ὅποιον μετὰ τὴν σκιάν του ἦλθε κρύφιον καὶ ἰσχυρόν, ἐπὶ τόσα ἔτη, νὰ μοῦ ταράξῃ τὸν νοῦν, μοῦ ἀνοίγει, τώρα ποῦ συνέβη, πηγὴν γνώσεως καὶ παρηγορίας. Ζῶ μετὰ τὴν βεβαιότητα, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ χάριση τάχιστα τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν σου ψυχὴν».

Ο ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΥ

«Υ. Γ. Μὴ διαβάσῃς αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴν παρὰ μόνον εἰς τὸν Ῥαῖνερ».

Τῇ 22 τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐταχυδρομήσεν ὁ ποιητὴς τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν συνεχίζουσαν τὴν προηγουμένην.

«Εἰς τὴν ἐπιστολήν, τὴν ὁποίαν σοῦ ἔγραψα τὴν 8 Σεπτεμβρίου, τὴν ὁποίαν εἰξέσω ὅτι ἔλαβες, προσθέτω ὅτι, συλλογισόμενος τὴν εὐλογημένην κόρην καὶ τὴν φύσιν της, εἶδα ὅτι, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ διάγῃ τὸν βίον, τὸν ὅποιον ζῶ ἐγὼ καὶ ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ μόνος ἀρμόζων δι' αὐτήν, διότι τὴν ἠμποδίζαν τὸ φύλον της καὶ ὁ τόπος εἰς τὸν ὅποιον ἔζη ἐξ ἀνάγκης, θὰ εὐρίσκετο εἰς περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ διετάραινον τὴν ψυχὴν της καὶ ἴσως καὶ τὸ πνεῦμα της. Ἐκτὸς τούτου, ἐγὼ πιστεύω, ὅτι πᾶν ὅ,τι συμβαίνει ἐδῶ κάτω, ἔρχεται πάντοτε ἐγκαίρως, ὅπως καὶ ἂν φαίνεται εἰς ἡμᾶς, ποῦ ὀλίγον ζοῦμεν καὶ ὀλίγον βλέπομεν. Ἐκαί μοι ἐγὼ μάλιστα καὶ μακρὰς συνομιλίας μαζί της, ὡς νὰ ἦτο ζωντανή. Καὶ ἀκόμη, ἐσυζητήσαμεν περὶ τοῦ συμβάντος τὸ ὅποιον, ἀπὸ πολλοῦ περιεμένετο.

Τὴν ἡρώτων ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἂν κἀν κρῦον. Προνοητικῶς μοῦ ἀπήντησε *ναί*, ἂν καὶ ἔκανε πολλὴν ζέσθην. Ἐγὼ τὴν ἐπίστευσα.

«Εἰς τὴν ἐπιστροφὴν σου δὲν θὰ εἶμαι πλέον ἐδῶ. Ἐπὶ ὀλίγους μῆνας πρέπει νὰ εὕρω τὴν *γαλήνην* εἰς τὰς σπουδὰς μου τῆς οἰκίας εἰς Νεάπολιν. Ὅθεν νὰ βιασθῇς νὰ μοῦ στείλῃς διακόσια ἢ τριακόσια τάλληρα. Μοῦ ἀναγκαιοῦν διὰ τὸ ταξεῖδι, διὰ ἕκτακτα ἔξοδα, τὰ ὁποῖα ἔκαμα καὶ διότι ἐπέρασε μισὸς μῆνας διὰ νὰ μοῦ στείλῃς τὸ μηνιαῖον».

Δ. Σ.

Θὰ παρετήρησεν ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὁ ποιητὴς, ὡς πολλοὶ ἄλλοι μεγάλοι ἄνδρες ἔβλεπεν ὁράματα. Ἐπασχεν ἀπὸ υπερδιέγερσιν τοῦ ἐγκεφάλου. Ὁ ἀδελφὸς του εἶς τινα ἐπιστολὴν τοῦ 1853, γράφει ὅτι ὁ ποιητὴς ἀπὸ νεανικῆς ἡλικίας ὠραματίζετο καὶ ἐνόμιζεν ὅτι συνδιελέγετο μετὰ προσφιλεῖ πρόσωπα ἀποθαμένα ἢ ἀπόντα.

Ἡ μικρὰ αὕτη ἐπιστολὴ δὲν φέρει καμίαν ἡμερομηνίαν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ ἀδελφὸς του τότε ἦτο *ὕψηλότατος*, δηλὰ δὴ Πρόεδρος τῆς Γερουσίας. Ὡστε ἐδῶ ἔχει τὴν θέσιν της.

«Μὲ μεγάλην χαρὰν ἀνέγνωσα, ἀδελφέ μου εὐλογημένε, τὰς λέξεις σου. Ὅσα περισσότερα διὰ λογαριασμόν μου δύνασαι νὰ δώσῃς εἰς τὸν ἀνεκτίμητον φίλον, τόσον θὰ μείνω περισσότερον εὐχαριστημένος. Ἀς καταδεχθῇ αὐτὸς νὰ τὰ δεχθῇ».

«Ἡ οἰκία ὅπου ἔμεινεν ἡ μητέρα μας, ἀδιανέμητος εἶναι· διατὶ δὲν τὴν δίδεις;»

Δ. Σ.

Δὲν φέρει ἡ κατωτέρω ἡμερομηνία, οὐδὲ ἐστάλη διὰ τοῦ ταχυδρομείου, ἀλλ' ἐγράφη διαρκούντος τοῦ πένθους διὰ τὴν ἀνεψιάν του, ὡς ἀποδεικνύει τὸ μαῦρον βουλοκέρι ὥστε ἐδῶ εἶναι ἡ σειρὰ της.

«Ἐχεις ὅλα τὰ δίκαια, ἀλλὰ κάμε ὅ,τι σοῦ ζητῶ. μὴ ἀπαρθέσῃς τὴν ἀγάπην σου ἀπὸ τὸν Νικόλαον. Τὸ πᾶν τώρα, δι' ἀγάπην μου, ἔπειτα θὰ εἴρῃς τὴν παρηγορίαν μόνος σου. Δὲν δύνασαι ποτε νὰ λείψῃς ἀπὸ τὰ τέκνα τῆς Ἀνέττας. Ὅθεν, πρὸς χάριν αὐτῆς τῆς ἰδίας, ἡ ὁποία τώρα μὲς προστατεῖ, συγχώρεσε τὸν Νικόλαον. Ὁ κακόννομος ὁ κόσμος θὰ ἀναγνωρίσῃ καὶ εἰς τοῦτο τὸ μεγαλεῖον τοῦ χαρακτῆρος σου. Προσπάθησε νὰ λησμονήσῃς τὰ πάντα καὶ δεῖξε τὴν μεγάλην ψυχὴν, τὴν ὁποίαν ἔχεις».

«Θὰ σοῦ γράψω ἐκτενέστερον, διότι ἐντὸς ὀλίγου ἡ παρούσα ἀναχωρεῖ».

«Ἀπὸ πολλοῦ δὲν συνέβη, οὐδὲ θὰ συμβῇ ἴσως νὰ κάμω ἕκτακτα ἔξοδα. Μόνον καμιά δεκαριά ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα νὰ λάβω ἑκατὸν κολωνάτα».

Ο ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΥ

Ὁ ἀναφερόμενος Νικόλαος εἶναι ὁ Λούντζης.

[Συνέχεια]

ΣΠ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

* Συνέχεια: «Παναθήναια» 15-30 Σεπτεμβρίου σ. 301.

¹ «Παναθήναια» τόμ. ΙΗ', σελ. 166.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ἡ Ἀνόρθωσις...

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ — Παρακολουθεῖτε τὴν ἀνόρθωσιν;
Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ — Ποίαν ἀνόρθωσιν;
Ο ΜΑΘ. — Τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ Κράτους, τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη ἡ Ἐπανόστασις.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Πῶς θέλετε νὰ τὴν παρακολουθήσω ἀπὸ τώρα; Τὸ Κράτος ὁμοιάζει μ' ἓνα ἀσθενῆ, ὕστερα ἀπὸ ἱατρικὸν συμβούλιον. Ἦλθαν οἱ νέοι ἱατροί, μετὰ τὴν ζωηρότητα ποὺ χαρακτηρίζει πάντοτε τοὺς νέους, ἀκόμη καὶ ὅταν εἶναι ἱατροί, καὶ ὁμίλησαν ὀλίγα λατινικά εἰς τὸ παράλευρον δωματίον. Ἐπειτα ἐμπήκαν εἰς τὸ δωμάτιόν του. Τοῦ ἐπέταξαν ὅλα τὰ παλαιὰ του φάρμακα, ὅλα τὰ χάπια καὶ ὅλα τὰ μαντζούνια καὶ ὅλα τὰ κριθαρόνερα. «Δὲν ἔχομεν καιρὸν νὰ χάνωμεν, εἶπαν οἱ νέοι ἱατροί, μετὰ τὰ ἄθωα χορταρικά. Ἐδῶ χρειάζεται μιά δραστηριὰ θεραπεία. Ἡ τοῦ ὕψους ἡ τοῦ βάρους».

Ο ΜΑΘ. — Γνωρίζετε βλέπω καλὰ τὴν ἱατρικὴν γλῶσσαν.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Καὶ τὴν γλῶσσαν τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἐπειτα κάποιος ἄρπαξε ἓνα ἔμπλαστρον ἀπὸ τὴν πλάτην τοῦ ἀσθενοῦς καὶ τὸ ἐπέταξε μετὰ περιφρόνησιν. «Τὰ σοβαρὰ νοσήματα δὲν θεραπεύονται μετὰ ἔμπλαστρα τῆς κυρούλας μου», εἶπε. Ἐξέκόλλησε μετὰ τὴν βίαν τὸ ἔμπλαστρον, ὥστε ἀπέσπασε καὶ τὴν ἐπιδερμίδα τοῦ ἀσθενοῦς. Ὁ ἀσθενὴς ἐπόνεσε καὶ οἱ οἰκεῖοι του ἔταραχθησαν. Ἀλλὰ τί σημαίνει; Ἡ νέα ἱατρικὴ δὲν ἔχει καιρὸν νὰ χάσῃ. Βιάζεται νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν νέαν θεραπείαν, ἀδιαφοροῦσα ἀν' πληγὴν καὶ ὀλίγον τὸν ἀσθενῆ.

Ο ΜΑΘ. — Ὁ νέος αὐτὸς ἱατρός σας μοῦ φαίνεται πῶς ὁμοιάζει ὀλίγον μετὰ τὸν Τυπάλδον.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ἰσως νὰ τοῦ ὁμοιάζῃ εἰς τὴν βίαν, ἡ ὁποία εἶναι χαρακτηριστικὴ τῆς νεότητος, καθὼς καὶ ἡ ἀφροσύνη. Καὶ ἡ βία καὶ ἡ ἀφροσύνη εἶναι ἀρεταὶ τῆς νεότητος.

Ο ΜΑΘ. — Ἀρετὴ καὶ ἡ ἀφροσύνη;

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ἀρετὴ βέβαια, ἀναλόγως τοῦ πεδίου τῆς ἐνεργείας τῆς. Τὸ πεδίον ὅπου ἐνήργησεν ἡ ἀφροσύνη τοῦ Τυπάλδου ἦτο ἀκατάλληλον. Ἐὰν ἦτο διαφρορετικόν, ἡ πράξις του θὰ ὀνομάζετο ἡρωϊσμός. Κατὰ βάθος εἶναι τὸ ἴδιον πράγμα ποὺ παίρνει διάφορα ὀνόματα, ἀναλόγως τῆς περιστάσεως, καὶ ὁδηγεῖ ἄλλοτε εἰς τὴν λαίμητόμον καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν δόξαν. Ἡ ἀφροσύνη εἶναι ἀρετὴ καὶ ἐλάττωμα τῆς νεότητος. Ὅπως ἡ φρόνησις εἶναι ἀρετὴ καὶ ἐλάττωμα τοῦ γήρατος. Ἀλλ' ἂς ἐπανεέλθωμεν εἰς τὸν ἀσθενῆ μας.

Ο ΜΑΘ. — Σὰς ἐρώτησα ἐὰν παρακολουθῆτε τὴν ἀνόρθωσιν.

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Πῶς θέλετε, σὰς εἶπα, νὰ τὴν παρακολουθῶ ἀπὸ τώρα; Ὁ ἀσθενὴς εἶναι τὸ βέβαιον ὅτι ἀνωρθώθη ὀλίγον ἀπὸ τὴν θέσιν του, ὅσον διὰ νάνακαθίσθη εἰς τὸ κρεβάτι του καὶ νὰ πάρῃ τὰ νέα του ἱατρικά. Τὸ μέγα φάρμακόν του, τὸ ὁποῖον εὗρεσκεται εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου, παρασκευάζει ἀδυσκόπως τὰ νέα αὐτὰ φάρμακα μετὰ πρωτοφανὴ δραστηριότητα. Κοπνίζει, βράζει, διηθεῖ, ζυμώνει καὶ τοποθετεῖ εἰς τὰ κουτάκια καὶ τὰ μπουκαλάκια, τὰ φάρμακα τῶν νέων συνταγῶν. Καὶ τὰ φάρμακα φθάνουν τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο εἰς τὴν κλινὴν τοῦ ἀσθενοῦς. Οἱ νοσοκόμοι τοῦ τὰ ποτίζουν. Ἀκόμη ὅμως τὰ νέα φάρμακα δὲν

κατέβηκαν ἀπὸ τὸν φάρυγγά του. Πῶς θέλει νὰ γνωρίζω τὸ ἀποτέλεσμα;

Ο ΜΑΘ. — Ὅπωςδήποτε πάντοτε θὰ εἶναι καλύτερα ἀπὸ τὰ παλαιά. Δὲν ἔχετε ἐμπιστοσύνην εἰς τὰ νέα φάρμακα;

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ἰδίως εἰς τὰ δραστήρια φάρμακα, εἰς τὰ φάρμακα «τοῦ ὕψους ἢ τοῦ βάρους». Τί θέλετε νὰ κάμῃ σὰς παρακαλῶ εἰς ἓνα βαρέως ἀσθενῆ μὴ πιστάνη ἀπὸ κριθαρόνερον; Τοῦ παρατείνει τὴν ἀγωνίαν του χωρὶς λόγον. Ἐνῶ ἓνα δραστήριον φάρμακον σώζει ἢ φρονεῖ. Εἴμαι ὑπὲρ τῶν δραστηρίων φαρμάκων.

Ο ΜΑΘ. — Ἀνεξαρτήτως τῶν πεποιθήσεών σας αὐτῶν, ἤθελα νὰ γνωρίζω τὴν πρόγνωσίν σας. Πιστεύετε εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀσθενοῦς;

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Ἐγὼ μεγάλην ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν κρᾶσιν του. Καὶ ἡ κρᾶσις εἶναι τὸ πᾶν. Ὁ ὁργανισμός αὐτοθεραπεύεται. Ἡ ἱατρικὴ εἶναι ἐντελὴς δευτερευούσης σημασίας παράγωγος.

Ο ΜΑΘ. — Προσδοκᾶτε λοιπὸν ἀνόρθωσιν;

Ο κ. ΑΣΟΦ. — Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.

Ο ΜΑΘ. — Ἀμήν.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἡ κόρη τοῦ Ἀντισίου εἶναι ἡ Πράξιλλα τοῦ Λυσίππου;

Φίλε Μιχαηλίδη,

ΜΕ ἐρωτᾷς νὰ σοι γράψω τὴν γνώμην μου διὰ τὸ ὥραϊον ἀγαλμα τῆς κόρης τοῦ Ἀντισίου. Λησιμονεῖς ὅτι οἱ εἰδικοί ἀρχαιολόγοι οὐδὲ κἂν ἐπιτρέπεται νὰ ἐκφράσωσιν οἰανδήποτε γνώμην ἢ καὶ ἀπλὴν εἰκασίαν περὶ ἔργου, ὅπερ δὲν εἶδον. Σήμερον μάλιστα τόσον αὐστηρὰ κατέστη ἡ εὐθύνη τῆς γνώμης τῶν εἰδικῶν, ὅσοι ἐννοεῖται σέβονται τὴν γνώμην των, ὥστε οὐτε εἰς καλὰς καὶ πολλὰς φωτογραφίας, οὐδὲ εἰς καλὸν ἐκμυαγεῖον κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ πρωτοτύπου δύναται τις νὰ στηριχθῇ ἀσφαλῶς. Τὸ πᾶν εἶναι νὰ ἴδῃ τις καὶ πρὸ πάντων νὰ εἰδεύῃ νὰ βλέπῃ: man muss sehen, und zwar kennen sehen.

Καὶ ὅμως δὲν δύναμαι νὰ ὀρκισθῶ ὅτι δὲν εἶδον τὸ περίφημον αὐτὸ ἀγαλμα: ἔχω μίαν ἀμυδρὰν ἀνάμνησιν τοῦ ὅτι μετέβην κατὰ τινα ἀκριβῶς τῶν ἡμερῶν τοῦ Νοεμβρίου πρὸ ἑνδεκα ἐτῶν εἰς τὸ Ἀντισίον, ἀποσταλὲς ἐκ Ρώμης ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος Δημητρίου Κουντουριώτου διὰ τινα ὑπόθεσιν Ἑλλήνων ὑπηκόων. Εἶχον μάλιστα σύντροφον καὶ τὸν υἱὸν τοῦ πρεσβευτοῦ κ. Ἀνδρέαν Κουντουριώτην καὶ τὸν Γενικὸν Πρόξενον τῆς Ἑλλάδος κ. Ruspoli. Ἐπὶ τῇ ἐκκαιρίᾳ ἐπερὶ τὴν πόλιν καὶ ἴσως μετέβην εἰς τὴν Villa Aldobrandini....

Ἀλλ' εἶνε περιττὸν νὰ ἐξακολουθῶ τὴν συσσώρευσιν τῶν πιθανότητων καὶ εἰκτολογιῶν καὶ ἂν εἶδον τότε τὸ περίφημον ἀγαλμα, τὸ πρᾶγμα θὰ ἦτο ἐντελὴς ἀσήμαντον: διότι τῷ καιρῷ ἐκείνῳ διέτρεχον τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους τῆς ἀρχεγονίας καταστάσεως, καὶ ἦν ὁ ἀνθρωπος, ὁ εἰλικρινὴς καὶ μὴ αὐταπατώμενος, ἐξελάμβανε τὰ μὲν ἀγάλματα ὡς λίθους περιέργους, τοὺς δὲ θαυμάζοντας αὐτὰ ὡς ὄντα ὑπεράνθρωπα, ἂν μὴ ματαιόσχολα καὶ μωρὰ. Καὶ ἐπ' αὐτῇ ἀνὰ τὰς ἀεράντων αἰθούσας τοῦ Βατικανοῦ, τοῦ Museo Nazionale delle Terme Diocleziane, τοῦ Λατερανοῦ καὶ τόσων ἄλλων τῆς αἰωνίας

πόλεως, διερωτῶν ἐμαυτὸν ἐπὶ μῆνας ποῦ εἶνε τὸ ὥραϊον, τὸ ἄξιον σπουδῆς ἐντὸς τῶν ἀναπήρων αὐτῶν καὶ ψυχρῶν εἰδῶλων;

Καθὼς βλέπετε διέτρεχον τὴν ἐποχὴν τοῦ νὰ βλέπω, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἤξεύρω νὰ βλέπω καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἦτο μία τέχνη, τὴν ὁποίαν κολακεύομαι νὰ πιστεύω ὅτι μετὰ πολλὰ ἔτη καὶ κόπους κατώρθωσα ἐν μέρει νὰ μάθω εἰς τὴν ἀπώλειαν δὲ τόσου χρόνου μὴ νομίσῃς ὅτι συντελέσε μόνον ἡ φυσικὴ μου δυσμάθεια πολλὸ μέρος αὐτῆς διαμφορητικῇ ἐπιτυχῶς ἢ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ δοθεῖσα τότε εἰς ἡμᾶς πνευματικὴ ἀρχαιολογικὴ τροφή, τῆς ὁποίας τὴν ποιότητα δύνασαι νὰ ὑποθέσῃς.

Καὶ τώρα ἂς ἐλθῶμεν εἰς τὸ ἀγαλμα: τὸ σωστὸν θὰ ἦτο νὰ μὴ ἐλθῶμεν, συμφώνως πρὸς τὰ ἀνωτέρω. Προκειμένον ὅμως νὰ σοι γράψω κατὰ τι ἀνευ ἀξιώσεων, ἀφ' οὗ εἶχες τὴν καλωσύνην νὰ μοι στείλῃς ἀοκετὰς φωτογραφίας τοῦ ἔργου, ἂν καὶ ὄχι καλὰς ὅλας, ἤμπορετ' ὁ κανὼν νὰ λάβῃ καὶ μερικὰς ἐξαιρέσεις. Ἄλλως τε ἔχομεν πολλὰ ἐλαφροντικά: ὁ Brunni καὶ ὁ Friederichs καὶ ἄλλοι ἔγραψαν περὶ τοῦ Ἐρμού τοῦ Πραξιτέλους χωρὶς νὰ τὸν ἴδωσιν, ὁ Loeschke περὶ τοῦ Ἐρμήνου τῶν Ἀντικυθήρων καὶ ἄλλων ἐπίσης, αὐτὸς δὲ Furtwängler παρέβη τὸν κανόνα, ὃν ὁ ἴδιος ἔθεσεν: οὐδὲν ἄπορον ἂν καὶ ἐγὼ, si licet parva comparare magnis, παραβῶ αὐτόν.

Ἐν πρώτοις τὴν ὑπαρξιν τοῦ ἀγάλματος ἔμαθον μόνον ἐκ τινῶν εἰκόνων τῶν ἐφημερίδων «Ἐμπρός» καὶ «Καίρῳ», ἀγνοῶ δὲ οἰανδήποτε γνώμην ἀρχαιολόγων περὶ αὐτοῦ. Ἐκ τῶν εἰκόνων φαίνεται ἀσφαλῶς ὅτι εἶναι μαρμαρίνον καὶ μεγέθους ὀλίγον ὑπερτέρου τοῦ φυσικοῦ: ἡ ἐργασία θὰ εἶναι τόσον ἐντεχνος, ὥστε νὰ θεωρητῇ πρωτότυπον ἔργον καὶ οὐχὶ ἀντίγραφον.

Ἀλλ' ἴσως εἶναι ἀντίγραφον ὑπὸ λίαν δεξιῷ καλλιτέχνῳ ποιηθέν: τοῦτο ὑποθέτω βλέπον ὅτι ἡ δεξιὰ χεὶρ ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος περιῖπτον ἦτο πρόσθετος, ποιηθεῖσα ἐξ ἰδιαίτην τεμαχίου μαρμαρίου καὶ γομφωθεῖσα εἰς τὸ κύριον σῶμα. Ἡ περίπτωσις αὕτη καὶ ἡ προεξοχὴ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἰκανῶς ἔξω τοῦ σώματος, μάλιστα δὲ αἱ πτυχαὶ τῶν ἐνδυμάτων δεικνύουσιν ἐργασίαν ἐπὶ μετάλλῳ τὸ πρῶτον προϋπολογισθεῖσαν. Καὶ ἡ ἰκανὴ ὁμοίᾳ γυνή, ἣν ὀνομάζομεν μεγάλην Herculanese, ὁρατὸν μαρμαρίνον ἀγαλμα, ἔχει πάσας τὰς σχετικὰς ιδιότητας τῆς ἀρχήθεν ἐπὶ χαλκῷ ἐργασίας τοῦ ἀρχετύπου.

Ἡ στάσις τοῦ ἀγάλματος εἶναι ἀσυνήθης: τὸ βάρος τοῦ σώματος φέρεται ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους, ἐν ᾧ τὸ δεξιὸν ἀποσύρεται παραπλεύρως κεκαμμένον, πατοῦν διὰ τοῦ προσθίου τοῦ πέλματος μετὰ τινος ὀμῆς κινήσεως πρὸς τὰ ἐμπρός σχεδὸν περιστροφικῆς, ἣν καὶ τὸ ὅλον δεξιὸν ἦμισον τοῦ σώματος ὑποδηλοῖ. Ἐκ τούτου εἰκάζομεν ὅτι ὁ καλλιτέχνης προϋπέθεσε τὸ ἔργον του ὡς διανοοῦμενον νὰ κινήται κατὰ χώραν στρεφόμενον ἐκ δεξιὸν πρὸς ἀριστερά, ὡς πρᾶττον οἱ ὀδητοὶ φέροντες ἀφ' ὑψηλοῦ πρὸς πλῆθος περικυκλῶν αὐτοὺς πανταχόθεν καὶ χαμηλότερον ἰστάμενον. Τοῦτο δεικνύει καὶ ἡ ἀρκούντως ἰσχυρὰ κλίσις τῆς κεφαλῆς πρὸς τὰ καὶ τὸ καὶ ἀριστερὰ ἐάντις.

Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν ὅτι ὁ καλλιτέχνης καὶ ὑπέθεσε καὶ ἐξόχως ἐπέτρεχε νὰ παραστήσῃ γυναῖκα νεαράν, ἀνδροπρεπῶς ὥραϊαν, ἐμπνευσμένην, ὁρμηδούσαν ἢ ἀπαγγέλλουσαν ποιήματα ἐνώπιον θαυμαζόντων ἀκροατῶν, προσέχουσιν εἰς αὐτὰ καὶ ἀνήσυχον ἰσταμένην, ὅπως ἀκριβῶς οἱ θεωροῦνται ἄλλ' εὐγενεῖς καὶ

1 Ὁ κανὼν τοῦ Λυσίππου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν τοῦ Πολυκλείτου καὶ τῶν Ἀθηναίων καλλιτεχνῶν, ὑπολογίζει κινήσιν κατὰ χώραν οὐχὶ πρὸς τὰ ἐμπρός: ἀποδείξεις πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἰδίως ὁ Ἀποκυλόμενος καὶ αὐτὸς ὁ Ἅγιος τῶν Δελφῶν δεικνύει τὴν ἔμμενον κατὰ χώραν στάσιν, ἰδιότητα τοῦ Λυσίππου ἰδίως κανόνος ἀκριβῶς τὸ σχῆμα (motive) τῆς κόρης τοῦ Ἀντισίου ἐνέχει τὰ στοιχεῖα ταῦτα, χαρακτηριστικώτατα τοῦ ὑπερῶς ἐνεῖναι καὶ πρὸς τὴν φύσιν ἀρίστα προσηρμοσμένου Λυσίππειου κανόνος.

μεγάλῳ ποιητῇ. Παράδοξον ὅμως εἶναι τὸ ὅτι βλέπει εἰς βιβλίον ἢ πίνακα δίπτυχον, ἐν ᾧ οἱ ὁρμηδούστες ἀπήγγελλον ἀπὸ στόματος. Ἀλλ' εἶναι ἀβέβαιον ἐν ταῖς φωτογραφίαις καὶ τὸ ἀντικείμενον ὅπερ κρατεῖ καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ βλέμματος ἀκριβῶς: ἐπίσης δὲν ἀποκλείεται ἡ εἰκασία ὅτι ἡ γυνὴ ἔγραφεν ἐπὶ τοῦ διπτύχου οὕτως ἐφαντάσθη καὶ ὁ Σολωμὸς τὴν Δόξαν:

«μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια»!

Καὶ τὸ ἔνδυμα τῆς γυναικὸς ταύτης ἔχει τι τὸ ἀρμόζον εἰς ποιητὰς: χιτὼν ἀχειρίδωτος, σχεδὸν ποδήρης, ἐξωσιμένος περὶ τὴν ὀσφύν, φυσικῶν καὶ ἐλευθερῶν πτυχώσεων, οἷας μόνον ἡ περὶ τοὺς χρόνους τοῦ Λυσίππου (350 π. Χ.) τέχνη γινώσκει νὰ ἀποδίδῃ τόσον ἀκριβῶς καὶ μετὰ μεγάλων γραμμῶν ὁ χιτὼν ἀφίρει γυμνὸν τὸν δεξιὸν ὦμον καὶ τὸ στήθος, ὡς νὰ πρὸκειται περὶ ἐκτελέσεως βαρυτέρας καὶ κοπιωδεστέρας ἐργασίας, οἷα ἡ ἀπαγγελία ἢ γραφή. Τὸ δὲ ἱμάτιον, καλυπτόν ὀλίγον τὰ περὶ τὸ μέσον τοῦ σώματος μέση, συνεστράφη ἐν σπουδῇ περὶ τὴν ὀσφύν καὶ ἐρρίφθη ἐκ τῶν ὀπισθεν πρὸς τὰ ἐμπρός ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὦμου κατὰ τρόπον ἀνδρικότερον: τοιαύτην διάταξιν τοῦ ἱματίου οὐδέποτε ἤθελεν ἀνεχθῆ ὑποβάθρᾳ συνήθους γυνῆ, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ἰέρεια ἢ ὁμοία. Ἡ τοιαύτη διάταξις τῶν ἐνδυμάτων, τῆς ὁποίας συγγενὴ ἀντίστοιχα ἀπαντῶμεν εἰς ἔργα τοῦ 350 π. Χ., ἰδίως εἰς τὴν Διμήτρα τῆς Κανίδου καὶ τὸν Μαύσσωλλον τῆς Ἀλικαρνασοῦ (Βρετανικὸν Μουσεῖον), δὲν εἶνε ἀρχαιοτέρα τοῦ Σκόπα: γνωστὸν δὲ ὅτι ὁ Λυσίππος πολὺ τὸ σκοπαῖκόν ἐνέχει εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἰδίως τὰ πρώτῳ.

Καὶ ἡ κόμη ἔχει τι τὸ νεανικόν καὶ ἡ ἔκφρασις τὸ ἀνδροπρεπέστερον, τὸ ἰδιάζον, τὸ ἀτομικόν, τὸ μὴ ἀπαντῶν εἰς ἄλλα ἔργα τέχνης τοῦ συνήθους τύπου καὶ τῶν ὁρισμένων τάσεων.

Ἐν γένει τὸ ἔργον, ἦτοι τὸ πρωτότυπον, δὲν φαίνεται δυνάμενον νὰ ἀναβιβασθῇ ὑπὲρ τὰ 350 π. Χ., οὐδ' ἔχει ὁμοιότητά τινα πρὸς τοὺς ἀττικὸς γυναικείους τύπους, οἵτινες ἐκυρίαρχον τότε ἐν τῇ Σχολῇ τοῦ Πραξιτέλους. Ἡμεῖς οὐδὲ ἔχνομεν πρᾶξιτέλειον οὐδὲν οὐδὲ ἀττικόν κἂν ἀναγνωρίζομεν ἐν τῷ ἀγάλματι τοῦτο.

Τούναντιον πολὺ τὸ ἀργεῖοσιμικόν ἐνέχει τὸ ἔργον, καὶ ἀρίστα θὰ ἤρμοζεν εἰς τὴν τέχνην τοῦ Λυσίππου αὐτοῦ.

Ἀκριβῶς ἀναφέρεται ὁ μέγας Σικυνώσιος καλλιτέχνης ὡς ποιήσας τὴν σαρκαλὶτιδα αὐτοῦ ποιήτριαν Πράξιλλαν. Πῶς δὲ ἄλλως θὰ ἀνεμένομεν τὴν ποιήτριαν ἐκείνην τῶν διθυράμβων, τῶν ἐρωτικῶν ᾠδῶν καὶ σχολίων; οὐχὶ βεβαίως διάφορον τῆς κόρης τοῦ Ἀντισίου. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ Νέρον, εἰς οὗ τὴν ἐπαύλιν εὗρεθῇ τὸ ἀγαλμα, ἦτο μανιώδης ποιητῆς, καὶ μάλιστα διθυραμβοποιός: εἰλογον λοιπὸν θὰ ἦτο νὰ ἔχῃ τοιαύτην συνάδελφον ἐκεῖ.

Ταῦτα, φίλε Μιχαηλίδη, εἶχον νὰ σοι γράψω προχειρῶς, ὡς ἀπλοῦς φιλόλογος: σοὶ τὰ ἔγραψα δὲ ἐκ μνήμης, διότι ἐνταῦθα οὐδὲν ἔχω βιβλίον, ἵνα συμβουλευθῶ λεπτομερείας. Τοῦλάχιστον αὐτὴν τὴν ἐντύπωσιν μοὶ ἔκαμε τὸ κατ' ὅλα θαυμασίον τοῦτο ἔργον, τοῦ ὁποίου τὴν ἰδανικώτεραν ἔκφρασιν δύνασαι νὰ ἀποδώσῃς εἰς τὸ ὅτι ὁ Λυσίππος δὲν εἶδε ποτὲ τὴν Πράξιλλαν, διότι ἔζη 100 καὶ πλέον ἔτη πρὸ αὐτοῦ: οὐδὲ εἶνε πιθανόν ὅτι εἶχεν εἰκόνα τινὰ αὐτῆς: ἐδημιούργησε λοιπὸν αὐτὸς τὴν μορφήν τῆς ποιητρίδας κατὰ τρόπον, δι' ὃν δὲν θὰ δυσηρεστεῖτο.

Ἐν Βόλῳ τῇ 24 Ὀκτωβρίου 1909.

Ὁ φίλος σου

Α. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

Τὸ μουσεῖον τῆς Ὀλυμπίας

Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας κατέδρασε τὸ μουσεῖον τῆς Ὀλυμπίας: ἀπεφάσισεν, ὡς ἀνεκὸν ὄν, νὰ ἀνεγείρῃ ἄλλο νέον μουσεῖον ἐν Ὀλυν

πία, καθόσον κατά την κρίσιν αὐτοῦ τὸ ὑπάρχον εἶνε ἀνεπίδεκτον διορθώσεως καὶ κινδυνεύει νὰ καταπέσῃ. Θὰ ἔλεγε τις, ὅτι καὶ πολὺ ὀρθὴ καὶ πολὺ δικαία εἶνε ἡ γενναία αὕτη ἀπόφασις, ἃν ἐκρίνε μόνον ἐκ τοῦ θορύβου, ὅστις καθ' ἑκάστον ἔτος γίνεται περὶ ζημιῶν τοῦ μουσείου καὶ περὶ κινδύνου τῶν ἐν αὐτῷ ἀρχαιοτήτων.

Τὸ Μουσεῖον τῆς Ὀλυμπίας

Τὸ μουσεῖον τῆς Ὀλυμπίας ἐκτίσθη πρὸ εἰκοσιπενταετίας περίπου διαπάνῃ τοῦ ἀοιδίμου Ἀνδρ. Συγγροῦ· τὸ σχέδιον αὐτοῦ ἐξεπόνησεν ὁ περίφημος Γερμανὸς ἀρχιτέκτων Adler, εἰς δὲ τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ ἐπεστάτησε ἐπίσης εἷς ἐκ τῶν διασήμων Γερμανῶν ἀρχιτεκτόνων· τὴν ἐργολαβίαν τῆς κατασκευῆς εἶχεν ὁ νῦν ἀρχιτεχνίτης τοῦ Ἑθνικοῦ Μουσείου Π. Καλούδης, ἐπεθεώρει δ' ἐκάστοτε καὶ ὁ Dörpfeld τὰς ἐκτελουμένας ἐργασίας. Εἰς τὴν οἰκοδομὴν αὐτοῦ ἐδαπανήθησαν ὑπὲρ τὰς 250,000 δραχμῶν.

Τὸ μουσεῖον κεῖται ὀλιγώτερον τῶν 5 λεπτῶν μακρὰν τῶν ἀρχαίων ἑρειπίων παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν ἐπὶ λόφῳ μόλις ὀλίγα μέτρα ὑπερέχοντος ταύτης, τόσον δηλαδὴ μόνον, ὥστε νὰ ἀναδεικνύηται τὸ μουσεῖον καὶ νὰ ἐπιβάλληται τῶν πέριξ, τεθειμένον ἐπὶ ὑψηλοτέρᾳ ὁπωσοῦν βάσει, χωρὶς νὰ δυσχεραίνηται ἡ εἰς αὐτὸ μετάβασις.

Τὸ μουσεῖον ἀποτελεῖται ἐκ τῶν ἑξῆς μερῶν, ἐκ μιᾶς κεντρικῆς αἰθούσης ἐχοῦσης μῆκος 25 περίπου μέτρων καὶ ὕψος περὶ τὰ 15 μέτρα, ἐνὸς μεγάλου προδόμου ἔχοντος μικρότερον δωρικὸν πρόστοον, μιᾶς ὀπισθίας αἰθούσης, ἐχοῦσης θέσιν ὀπισθοδόμου, καὶ ἐκ δύο στενωτέρων πλαγίων πλευρῶν διηρημένων εἰς μικροτέρας αἰθούσας ἐκατέρωθεν καὶ κατὰ μῆκος τῶν κεντρικῶν μερῶν. Ἐκαστὸν τῶν μερῶν τούτων ἔχει ἰδίαν στέγην δωρικῶν ὀυθμοῦ μετ' ἀετωμάτων, ἀκρωτηρίων καὶ ἀκροκεράμων κατ' ἀπομίμησιν ἀρχαίων σημάτων κατεσκευασμένην. Ἡ στέγη τῆς κεντρικῆς αἰθούσης, ὑψηλοτέρα κατὰ πολὺ τῶν λοιπῶν, δεσπόζει τοῦ ὅλου κτιρίου.

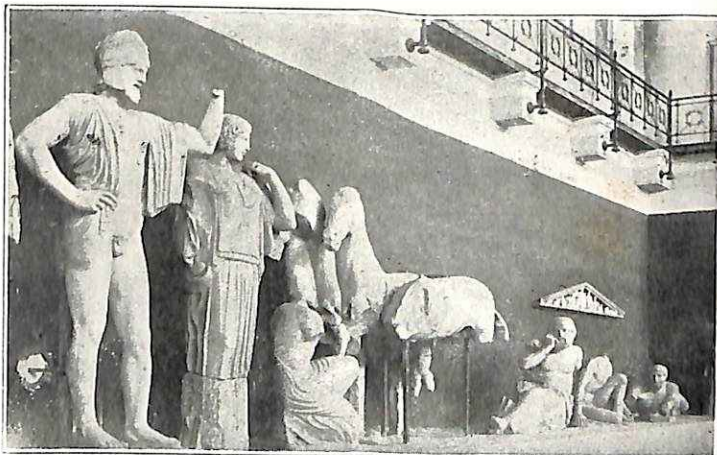
Τὸ μῆκος τῆς κεντρικῆς αἰθούσης ὑπελογίσθη συμφώνως πρὸς τὸ μῆκος τῶν ἀετωμάτων τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς, ἐξετέθησαν δ' ἐν αὐτῇ τὰ λείψανα τῶν ἀγαλμάτων τῶν ἀετωμάτων τούτων, κατ' ἣν τάξιν ἐπίστευον πρὸ εἰκοσαετίας οἱ σπουδαιότεροι ἀρχαιολόγοι, ὅτι εἶχον ταῦτα καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, διότι, ὥς γνωστόν, τώρα αἱ γῶμαι εἶνε ὀλίγον διάφοροι, καὶ μετ' αὐτῶν αἱ μετόπαι τοῦ ναοῦ καὶ ἡ Νίκη τοῦ Παιωνίου. Ἡ θέσιν ὀπισθοδόμου κατέχουσα αἰθουσα προωρίσθη μόνον διὰ τὸν Ἑρμῆν, ἐν τῷ προδόμῳ ἰδρύθησαν τὰ ἀγάλματα τῶν Ῥωμαίων αυτοκρατόρων, ἐντὸς δὲ τῶν πλαγίων πλευρῶν αἱ λοιπαὶ ἀρχαιοότητες τῆς Ὀλυμπίας, ἀριστερὰ μὲν αἱ

ἀρχαιότεραι, δεξιὰ δὲ αἱ νεώτεραι Ἑλληνικαὶ καὶ αἱ Ῥωμαῖαι.

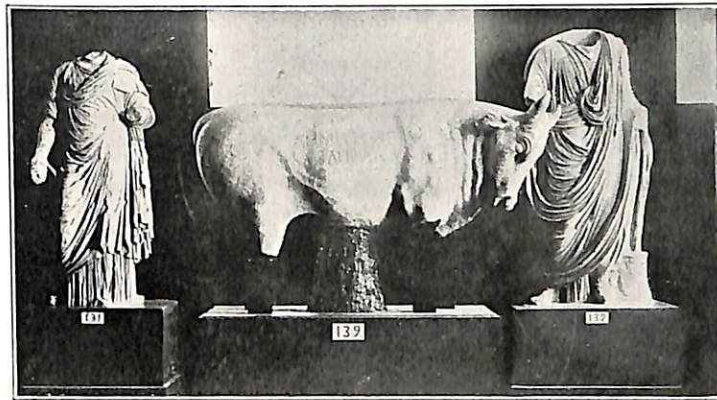
Λόγω μεγέθους οἰκοδομῆς τὸ μουσεῖον τῆς Ὀλυμπίας εἶνε τὸ δεύτερον ἐν Ἑλλάδι μετὰ τὸ Ἑθνικὸν Μουσεῖον. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ αὐτοῦ διαμόρφωσις δὲν δύναται νὰ ψευθῇ. Πρακτικῶς βεβαίως δὲν εἶνε λαμπρὰ διηρημένον, οὐδ' ὑπελογίσθησαν αἱ διαφοροὶ αἰθουσαι, πλὴν τῆς κεντρικῆς, συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχαιότητας, αἵτινες ἦσαν ὁρισμέναι νὰ ἐκτεθῶσιν ἐν αὐταῖς. Ἰδίως αἱ πλάγαι πλευραὶ εἶνε λίαν στεναί, δὲν φωτίζεται δὲ καλῶς καὶ ἡ αἰθουσα τοῦ Ἑρμοῦ, οὐδ' εἶνε καὶ αὕτη ἀναλόγως εὐρύχωρος πρὸς τὸ ὕψος τοῦ ἀγάλματος μετὰ τοῦ βάθρου. Ἀλλ' ἐκ τῶν σφαλμάτων τούτων δὲν ζημιοῦται πολὺ ἡ ἐκ τοῦ ὅλου τῆς οἰκοδομῆς ἀγαθὴ ἐντύπωσις, τινὰ δ' ἐκ τούτων, ὡς τὰ τῆς αἰθούσης τοῦ Ἑρμοῦ δύναται μετ' ἀρχετῆς εὐκολίας νὰ διορθωθῶσιν.

Ἄν ὅμως δὲν δύναται τις νὰ κατακρίνῃ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν διαμόρφωσιν τοῦ μουσείου, ὑπάρχουσιν ἐν τούτοις πολλὰ τὰ ψεκτά, ὅσον ἀφορᾷ τὸ τεχνικὸν μέρος τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ. Εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς χρησιμοποίησός του ἐκθέσεις τῶν ἐπιτηρητῶν ἀνέφεραν εἰς τὸ ὑπουργεῖον, ὅτι τὰ ὕδατα τῆς βροχῆς διέρρεον διὰ τῆς στέγης, ὅτι μετὰ μεγάλῃν βροχὴν ἐπλημμύρει τὸ μουσεῖον ἐκ τῶν ὑδάτων τούτων, ὅτι δὲ καὶ ἐκ τῶν παραθύρων κακῶς κατεσκευασμένων εἰσέρχοντο τὰ ὕδατα. Τὸ κακὸν δὲν ἐθεραπεύθη διὰ τῶν γενομένων ἔκτοτε ἐπανειλημμένως προχείρων ἐπισκευῶν, τούναντίον ἡ κατάστασις ἐχειροτέρευεν, ἡ τελευταῖον δὲ σταλεῖσα ἐπιτροπὴ ὑποπτεῖ, ὅτι καὶ τὰ ξύλα τῆς στέγης, ἴσως δὲ καὶ τινες ἐκ τῶν μεγάλων δοκῶν ἐσάτησαν ὑπὸ τῶν διαρρεόντων ὑδάτων.

Ἄλλο φοβερότερον κακὸν ἐγένετο καταφανὲς ὀλίγον μετὰ τὸ πέρας τῆς οἰκοδομῆς. Ὁλόκληρος ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ ἐκλίνε μικρὸν κατὰ μικρὸν πρὸς τὰ ἔξω καὶ ἀπεχωρίζετο ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ κτιρίου σχηματίζον ἐπιφόβου ὄψη καὶ ὀδυνηρὸν τοῦτο καὶ αὐτῆς. Ὑπετέθη, ὅτι αἰτία τούτου ἦτο ἡ κακὴ θεμελίωσις τῆς πλευρᾶς ταύτης καὶ δι' αὐτὸ ἀντικατεστάθη ὀλόκληρος ἐκ θεμελίων, ὑπεστηρίχθησαν δὲ καὶ δι' ἀντηρίδων τὰ νέα θεμέλια, ἀλλ' εἰς μάτην· τὸ αὐτὸ ὄψγμα παρουσιάσθη καὶ εἰς τὴν ἐκ νέου κτισθεῖσαν πλευράν. Ἐγένετο λοιπὸν προδήλον ὅτι ἀφορμὴ τοῦ κακοῦ ἦτο ἡ ἐξολίσθησις τοῦ ἐδάφους κατὰ τὴν πλευράν ταύτην. Ὅτι ἄλλως τε τὸ ἔδαφος ὑπέστη ἐξολίσθησιν πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ λόφου ἐγένετο φανερόν καὶ ἐκ μερικῶν καταπτώσεων ὄγκων χώματος

Ἐκ τῆς κεντρικῆς αἰθούσης τοῦ Μουσείου τῆς Ὀλυμπίας

Ἐκ τῆς αἰθούσης τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀρχαιοτήτων

Εἶναι βεβαίως πολὺ μεγάλα τὰ κακὰ ταῦτα τῆς οἰκοδομῆς τοῦ μουσείου τῆς Ὀλυμπίας, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν κίνδυνοι ἀρκετὰ σοβαροί, ἀλλ' εἶναι καὶ ἀνεπανόρθωτα καὶ πρέπει δι' αὐτὰ νὰ ἐγκαταλειφθῇ τὸ ὑπάρχον μουσεῖον καὶ νὰ ἀνεγερθῇ νέον; Γελοῖον εἶναι καὶ νὰ ὑποθέτῃ τις, ὅτι δὲν ὑπάρχει τρόπος οἰαδήποτε στέγῃ νὰ καλυφθῇ, οὕτως ὥστε νὰ μὴ διαρρέωσι διὰ ταύτης τὰ ὕδατα τῆς βροχῆς. Τὸ ὅτι αἱ γενόμεναι μέχρι τοῦδε ἐργασίαι πρὸς ἄσιν τοῦ κακοῦ τούτου ἀπέτυχον, ὀφείλεται εἰς ἐσφαλμένους ἐκάστοτε ὑπολογισμούς περὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ κακοῦ καὶ εἰς τὴν ὥς ἐκ τούτου ἐπιχρησάσαν ὑπερβολικὴν φειδὺν εἰς τὰς δαπάνας. Ἡδη ἡ ἐσχάτως σταλεῖσα εἰς Ὀλυμπίαν ἐπιτροπὴ ἐκ μηχανικῶν, προσέτεινε τρόπον ὀξυκνῆς διορθώσεως τῆς στέγης μετὰ δαπάνην, εἶναι ἀληθές, ἀρκετὰ μεγάλην.

Δυσκολώτερον κατὰ τὸ φαινόμενον εἶναι τὸ δεύτερον κακόν. Ἀλλ' ἐν πρώτοις ὁ ἐκ τούτου κίνδυνος δὲν εἶναι ἄμεσος οὐδὲ ἐπικείμενος ταχέως. Ἀπὸ ὀκταετίας, ὁπότε τὸ πρῶτον μετέβην εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Ὀλυμπίας, τὸ ἐκ τῆς καθιζήσεως προερχόμενον ὄψγμα τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς δὲν ἠΐξεν ἐπαίσθητῶς, σημειοῖν ὅτι ἡ καθιζήσις εἶνε ἐλαχίστη, ἡ δὲ εἶναι διαρκής· ἐκτὸς δὲ τούτου τὸ κεντρικὸν καὶ κυριώτερον μέρος τοῦ κτιρίου οὐδεμίαν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ὑπέστη ὀρατὴν βλάβην ἐκ τῆς ἀλλοιώσεως τοῦ ἐδάφους, τοῦδ' ὅπερ σημαίνει, ὅτι τοῦτο ἐδράζεται ἐπὶ στερεᾷ βάσει.

Δὲν γράφω ταῦτα διότι νομίζω, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ληφθῇ φροντίς πρὸς ἄσιν καὶ τοῦ δευτέρου τούτου κακοῦ. Τούναντίον νομίζω, ὅτι πρέπει μετὰ πάντα τρόπον νὰ ζητηθῇ ἡ ὑποστηρίξις καὶ τοῦ ἐδάφους· ἡ γνώμη μου μόνον εἶναι, ὅτι τοῦ κινδύνου μὴ ὄντος ἄμεσου ὑπάρχει καιρὸς πρὸς μελέτην καὶ τοῦ ζητήματος τούτου, δὲν εἶναι δὲ ἀνάγκη ἐπεσυσμένων ἀποφάσεων, οὐδ' ἐπείγει ἡ ἐκτέλεσις ἀμελετήτων ἐργασιῶν, αἵτινες συχνότατα, σχεδὸν πάντοτε ἀποτυγχάνουσιν. Ἐλαττωματικὰ ἐδάφη, διολισθαίνοντα ἢ καθιζάνοντα ἀπαντώνται συχνότατα εἰς τὴν κατασκευὴν σιδηροδρόμων γραμμῶν, καὶ ὅμως ταῦτα ὑποστηρίζονται οὕτω δύναται βεβαίως νὰ στερεωθῇ καὶ τὸ ἔδαφος τοῦ μουσείου τῆς Ὀλυμπίας.

Λοιπὸν φρονῶ, ὅτι οὐδεμία προκύπτει ἐκ τῶν πραγμάτων ἀνάγκη τῆς ἐγκαταλείψεως τοῦ ὑπάρχοντος μουσείου καὶ τῆς ἀνεγέρσεως νέου. Ὑπάρχουσι τούναντίον λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους πρέπει μετὰ πάντα τρόπον νὰ ζητηθῇ ἡ διατήρησις τοῦ παλαιοῦ μουσείου, νὰ ἐξαντληθῶσι δὲ πάντα τὰ μέσα πρὸς ὑποστήριξιν αὐτοῦ πρὶν ἢ φθάσωμεν εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἀνεγέρσεως νέου. Πρώτον ἡ θέσις, ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶναι ὠκοδομημένον τὸ μουσεῖον εἶνε ἡ μόνη κατάλληλος ἐν Ὀλυμπίᾳ. Ὁ γνωρίζων τὴν Ὀλυμπίαν θὰ ὁμολογήσῃ,

ὅτι τόπος μετρίως ἐξέχων, πλησίον τοῦ χωρίου καὶ τῆς ὁδοῦ καὶ οὐχὶ μακρὰν τῶν ἀνασκαφῶν οὐδεὶς ἄλλος ἐκτὸς τῆς θέσεως ταύτης ὑπάρχει. Ὁ ἕτερος λόφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου γίνεται σκέψις νὰ κτισθῇ τὸ νέον μουσεῖον καὶ σχετικῶς λίαν ὑψηλὸς εἶνε καὶ μακρὰν τοῦ χωρίου καὶ τῶν ἀνασκαφῶν, καὶ ἐπομένως ἡ εἰς τὸ μουσεῖον μετάβασις καὶ ἐπίτονος θὰ εἶναι καὶ ἴσως καὶ εἰς πολλοὺς ἀδύνατος. Ἀλλ' ὁ κυριώτερος λόγος, δι' ὃν πρέπει νὰ διατηρηθῇ τὸ ὑπάρχον μουσεῖον εἶνε ὁ κίνδυνος τῆς μεγίστης καταστροφῆς, ἣν θὰ ὑποστῶσι ἐκ τῆς μεταφορᾶς εἰς τὸ νέον μουσεῖον αἱ ἀρχαιοότητες.

Ἀγάλματα ἐκ πολυαριθμῶν τεμαχίων συνηρμοσμένα καὶ διὰ λιθοκόλλης καὶ μεταλλίνων γόμφων συγκρατούμενα, εἶνε βεβαίως ἀσφαλῆ ἐν ἡ θέσει συγκολλοῦνται καὶ τοποθετοῦνται τὸ πρῶτον, πιθανώτατον ὅμως εἶνε, ὅτι μετακινούμενα θὰ διαλυθῶσι καὶ θὰ ὑποστῶσι μεγίστας καὶ ἀνεπανορθώτους ζημίας.

Ἐν τοῖς ἀνωτέρω δὲν ὠμίλησα ἐπιτήδες περὶ τῆς δαπάνης διὰ τὸ νέον μουσεῖον, διότι προκειμένου περὶ τῆς Ὀλυμπίας οὐδεὶς βεβαίως θὰ ὑπολογίσῃ τὴν δαπάνην, οὐδὲ θὰ λυπηθῇ τις ἂν δαπανηθῶσι 300,000 δραχ. ἢ καὶ τι πλέον δι' ἀνεγέρσιν νέου μουσείου καὶ τοποθέτησιν ἐν αὐτῷ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ὀλυμπίας. Τὸ συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας προσέβη εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ περὶ ἀνεγέρσεως νέου μουσείου ἐν Ὀλυμπίᾳ οὐχὶ μετὰ ὥριμον σκέψιν, ἀλλὰ παρορμηθὲν ἐκ τοῦ ὑπερβολικοῦ ζήλου πρὸς διαφύλαξιν τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ὀλυμπίας καὶ ἐκ τῆς πολλῆς δυσφορίας διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν ἐπιχειρουμένων ἐκάστοτε μικροεπισκευῶν, ἀλλὰ βεβαίως δεύτεραι σκέψεις θὰ πείσωσιν αὐτὸ νὰ μεταβάλῃ ἀπόφασιν.

Ἐγὼ πιστεύω, ὅτι ἂν σταλῶσιν εἰς Ὀλυμπίαν ὁ παρὰ τῇ Γενικῇ Ἐφορείᾳ τῶν Ἀρχαιοτήτων ἀπεσταλμένος ἀρχιτέκτων, ἡ δ' ἀρχιτεκτονικὴ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, καὶ εἰς ἄλλος μηχανικὸς εἰδικὸς διὰ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἐδάφους, ὅστις εἶναι ἴσως δυνατόν νὰ ληφθῇ ἐκ τῆς ὑπηρεσίας τῶν σιδηροδρόμων μετὰ τὴν ἐντολήν νὰ παραμετρήσῃ ἐκεῖ ὅπως μελετήσῃ τὴν κατάστασιν τοῦ μουσείου καὶ προτείνωσι τὰ πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ δέοντα γενέσθαι, εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν νὰ ἐπιστατήσῃ, παραμένον ἐκεῖ διαρκῶς, καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐργῶν, τὰ κακὰ τοῦ μουσείου τῆς Ὀλυμπίας θὰ ἀρθῶσι ταχέως καὶ τελείως καὶ μετὰ δαπάνην πολὺ ὀλιγοτέραν ἐκείνης ἣν πολλοὶ φοβοῦνται, εἶμαι δὲ βέβαιος, ὅτι τοιοῦτο τι λίαν συντόμως θὰ γίνῃ τώρα, ὁπότε τὴν εὐθύνην διὰ τὴν συντήρησιν τῶν ἀρχαίων τῆς Ὀλυμπίας ἀνέλαβεν ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία.

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕΛΙΣ

Τὴν κατὰ τύπους ὁμαλὴν ἐξέλιξιν τῆς πολιτικῆς κρίσεως ἐτάραξε τὸ πρᾶξιμοτικὸν τῆς Σαλαμίνας. Οἱ νεώτεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ Ναυτικοῦ, ἐκ τῆς ιδέας ὅτι ἐπεκράτουν οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς ξηρᾶς εἰς τὸν σύνδεσμον καὶ ἐκ τοῦ φόβου ὅτι ἡ ἀνόρθωσις θὰ συνετελεῖτο ἀνευ ἐγκαταρίσεως τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ Ναυτικοῦ πρὸς τοὺς ὁποίους δὲν τρέφοντο τὰ ἐκ τῆς ἱεραρχίας ἐπιβαλλόμενα αἰσθήματα, εὐρέθησαν προδιατεθειμένοι νὰ ἀκούσῃν παράτολμα σχέδια καὶ διὰ τοῦτο εὐκόλως παρεσβήθησαν εἰς τὴν ὑπογραφὴν πρωτοκόλλου, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ οὕτω παριστανόμενοι ἀδικηθέντες ἀνελάμβανον νὰ ἐπιδιώκουν τὰ δίκαιά των. Τὸ πρῶτον τοῦτο πρωτόκολλον διεδέχθη ἕτερον περὶ αὐτὸν τοῦ ὑποπλοῦρχου Τυπάλδου, ἐντονώτερον, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ ὑπογράφωντες ἀνεγνώριζον τὴν λήψιν ἐν

ανάγκη και τῶν ἐσχάτων μέτρων τῆς βίας. Ὁ παράτολμος ὑποπλοίαρχος, ἔχων τὸ πρωτόκολλον τοῦτο εἰς τὸ ὅποιον εἶχον ὑπογράψει ἐκλεκτοὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ Ναυτικοῦ, ἔχων ἐνθαρρύνσεις ἐκ μέρους πολιτευτῶν τινων μὴ ἀνεχομένων τὸν τρόπον καθ' ὃν κοινοβουλευτικῶς ἐργάζεται ἡ παρούσα Κυβέρνησις, ἡξίωσε παρὰ τοῦ κ. Ζορμπά δι' ἐντόνου γλώσσης τὴν παραδοχὴν τῶν αἰτημάτων τῶν ἀξιωματικῶν ὑπὸ τοῦ Συνδέσμου καὶ τὴν υἱοθέτησιν αὐτῶν. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Συνδέσμου ἀπέκρουσε τὰς προτάσεις, ἀλλ' εἰς τὸν νοῦν τοῦ Τυπάλδου ἐγεννήθη ἡ πεποιθήσις ὅτι πρὸ τοῦ φόβου τῆς διασπάσεως τοῦ Συνδέσμου θὰ ὑπέκυπτον οἱ διενθύνοντες τοῦτον καὶ ἅμα ἐξεδίηλον διὰ τῶν βιαιῶν μέσων τὴν σταθερὰν ἀπόφασίν του καὶ ἡ Κυβέρνησις καὶ ὁ Σύνδεσμος θὰ ἐσυνθηκολόγουν καὶ τὰ αἰτήματα θὰ ἐγένοντο δεκτά. Ἐνῆργησε προδήλως μὲ τὴν πεποιθήσιν αὐτὴν καὶ ἄνευ προθέσεως ἀπλοῦ πραξικοπήματος. Οὕτε προητοίμασε τοιοῦτον πραξικόπημα οὔτε τοὺς συνυπογράφαντας καὶ τὸ δεύτερον πρωτόκολλον εἰδοποίησε καὶ προσεκάλεσε. Ἐξοργισθεὶς ἐκ τῆς ἐντόνου γλώσσης τοῦ κ. Ζορμπά κατήλθεν εἰς Πειραιᾶ, διεπεραιώθη εἰς Ναύσταθμον καὶ ὑπὸ τὸ κράτος ἀναγκαστικῶς διατελὼν προητοίμασεν ἐκ τοῦ προχείρου στάσιν ἐλπίζων ὅτι θὰ προσεῖλκε τοὺς πολλοὺς καὶ θὰ ἔφερε πρὸς αὐτὸν συμβιβαστικὴν τὴν Κυβέρνησιν. Διεψεύσθη εἰς τὰς πεποιθήσεις τῆς ἐξημένης φαντασίας του, καὶ, ὅταν διαταγῇ τῆς Κυβερνήσεως παρετάχθῃσαν παρ' αὐτοῦ εἰς τὸ στενὸν τῆς Σαλαμίνος τὰ θωρηκτά, ἐξήτησε νὰ τοῦ ἐπιτραπῇ ὁ ἐπισιτισμὸς ἐκ Πειραιῶς, ἐλπίζων πάντοτε ὅτι κερδίζων χρόνον θὰ ἐλάμβανε τὴν ἐπικουρίαν τῶν ὁμοφρόνων. Ὅταν πλὴν ἐπεισθῇ διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν σφαιρῶν ὅτι ἡ δοθεῖσα ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως διαταγὴ ἦτο ἡ διὰ παντὸς μέσου κατὰ πνίξις τῆς στάσεως, ὑπέκυψε, ἐγκατέλειπε τὴν ἀντίστασιν. Ἐφύγαδ' εὐθὺς εἰς τὴν ξηρὰν μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν συλληφθεὶς ὡς ὑπόπτος διαβάτης εἰς τὴν ὁδὸν Κηφισίας ἐσφύρη εἰς τὰς φυλακάς, διαψεύσας καὶ τὴν λαϊκὴν φαντασίαν τῶν ἀπλοϊκωτέρων οἱ ὅποιοι περιβάλλουν μὲ τὴν αἰγλήν τῆς δόξης καὶ τὸν πλεόν παράτολμον καὶ βλαβερόν ἥρωισμόν. Οἱ πυκνοὶ πυροβολισμοὶ μεταξὺ τῶν ἀντιτορπιλικῶν καὶ θωρηκτῶν, οἱ ὅποιοι πενήμως ἀπήχησαν τὸ ἀπόγευμα τῆς 16 Ὀκτωβρίου μέσης Ἀθηνῶν, εἶχον ζῆμίας ὀλίγους νεκροὺς καὶ μικρὰς ζημίας τῶν πλοίων. Ἀλλ' ἀντιθέτως ἢ ἐν τῇ ἐκρήξει τῆς καταπνιγείσα στάσις εἶχεν ὡς ἡθικὸν ἀποτέλεσμα τὴν κραταίωσιν τῆς ἐννόμου τάξεως καὶ τὴν σταθερότητα τῆς ὁμαλῆς ἐξελεύσεως τῶν πραγμάτων. Ἀλλὰ τινὲς φιλοδοξοῦσι αἱ ὁποῖαι ἥρωισαν παρακαίρως νὰ ἀφηνευσθῶνται ἐσθρόσθησαν καὶ ὅλοι ἐπανήλθον μὲ ζῆλον μεγαλείτερον εἰς τὴν ἐργασίαν πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων.

ΑΓΡΙΠΠΑΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Εἰς ἐν ὥραϊον ἄρθρον τοῦ ὁ Ἀνατὸλ Φράνς διατυπώνει τὴν περὶ θανάτου ἀντίληψιν τῶν ἀρχαίων: ὕπνος, θάνατος. Ὁ θάνατος δὲν εἶναι παρὰ ὕπνος ἀτελεύτητος. «Ὅχι διότι ἦτο θελκτικὸς ὁ θάνατος αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν Ἑλλήνων. Εἰς πάντα καιρὸν ἦτο φορικτὸς καὶ σκληρὸς ὁ θάνατος. Καὶ οἱ Ἕλληνες τὸν ἐφοβούντο» δὲν τὸν ἀσχημίζαν ὅμως. Ἡ ἑλληνικὴ φαντασία ἐξωρούει τὰ πάντα, ἐστόλιζε μάλιστα μὲ χάριν τὰ λοιπὰ τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ μέσος αἰὼν ἀπ' ἐναντίας μᾶς ἔχει τρομάξει μὲ τὸν φόβον τοῦ Ἄδου, μὲ τὴν πένθημον φαντασμαγορίαν τῶν διαβόλων πού ἀρπάζουν εἰς τὸ διάβα τῆς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀμαρτωλοῦ, μὲ τὰ νεκρώσιμα ὁμοιώματα τῶν τάφων, μὲ τὰς εἰκόνας τῶν σκελετῶν καὶ τῶν σκολήκων τοῦ φρεσέτρου πού τρώγουν τὰς σηπομένας σάρκας, τέλος μὲ τοὺς νεκρικοὺς χοροὺς. Ὁ θάνατος μὰ αὐτὰ ἔγινε κατὰ πολὺ δεινότερος... Οἱ ἀρχαῖοι

ἐπέθαιναν φυσικώτερα παρὰ ἡμεῖς. Ἀφῆναν τὴν ζωὴν εὐκόλα, διότι τὴν ἀφῆναν χωρὶς οὔτε νὰ πολυφοβούντο οὔτε νὰ πολυελπίζοντο. Τὰ ὑπὸ τὴν γῆν δὲν τοὺς ἐνδιέφεραν» δὲν ἐφρατίζοντο, ὅτι ἡ παρούσα ζωὴ εἶναι προετοιμασία διὰ τὴν ἄλλην. Ἐλέγαν: — Ἐξῆσα. Ὁ χριστιανός, ὅταν πεθαίνῃ, λέγει: — Ἐπὶ τέλους μέλλω νὰ ζήσω. Ἡ ἐθνικὴ (κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν χριστιανικὴν) ιδέα τοῦ θανάτου ἀναδεικνύεται εἰς τὰς ἐπιταφίους στήλας τοῦ ὠραίου ἑλληνικοῦ ρυθμοῦ, πού παριστάνουν τοὺς νεκροὺς καθιστούς, ὠραίους καὶ γαληνοὺς. Κάποτε ἕνας ζωντανὸς φίλος, ἡ γυναῖκα πού ἀφῆσαν στὸν κόσμον, ἔρχονται καὶ ἀπαλὰ βάζουν τὸ χέρι στοὺς ὤμους τῶν ἄλλ' οἱ νεκροὶ δὲν ἤμποροῦν νὰ στρέψουν τὴν κεφαλὴν καὶ νὰ τοὺς ἰδοῦν. Ἐγλύτωσαν γὰρ πάντα ἀπὸ τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύπην. Διὰ τὸν ἀρχαῖον Ἕλληνα ὁ θάνατος εἶναι ἀφραλὴς. Εἶναι ὕπνος δίχως ὄνειρα καὶ δίχως ἀφύπνισιν...

Τὰ δὲ ἀρχαῖα ἐπιγράμματα, πού ἐκφράζουν θανματοσίως τὴν γαλήνην τῶν τάφων» τὰ κτερίσματα, πολῦτιμα κοσμήματα καὶ ταπεινὰ οἰκιακὰ σκευῆ καὶ εἰδῶλια θεῶν καὶ ἀνθρώπων, πού ἐρριπταν τὴν παλαιὰν ἐποχὴν εἰς τοὺς τάφους, περιγράφονται μὲ συγκίνησιν ἀπὸ τὸν ἄλλον καλλιτέχνην τοῦ λόγου. Μία ἀρχαιολογικὴ παρατήρησις διὰ τὰς πλαγγῶνας τῶν τάφων τῆς αἰολικῆς Μυρίνης, ὅτι εὐρέθησαν πεσμένοι πρηνεῖς, ἀκέφαλοι ἢ μὲ κομμένα μέλη, τὰ ὅποια ἐκείντοι εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τοῦ νεκροῦ, τοῦτο δὲ δεικνύει, ὅτι ὁ ἱστάμενος εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου ἔθραυεν εἰς δύο τὸ ἀντικείμενον πού ἐκρατοῦσε κ' ἐρριπτε τὰ δύο τεμάχια εἰς τὸν λάκκον μὲ τὸν δεξιὸν καὶ μὲ τὸ ἀριστερόν χέρι — τὸν κάμνει νὰ ἐρωτᾷ: «Τί ἐσθίμαιεν αὐτὸς ὁ νεκρικὸς τύπος; αὐτὸς ὁ ἀκρωτηριασμὸς τῶν εἰδωλίων; Ἄγνωνστον».

ΚΑΙ περιγράφει τὰς Μυρινάδας πλαγγῶνας, τινὲς τῶν ὁποίων εὐρίσκονται εἰς τὸ Λοῦβρον, ὡς περιεργότατας. «Πολὺ διαφωτιστικὰ ἀπὸ τὰς Ταναγραίας κόρας, πού διατηροῦν κατὰ τὸ αὐστηρὸν καὶ εἰς τὴν φιλαρθεσκίαν ἀκόμη, τὰ ἐξ ὁπτιῆς γῆς εἰδῶλα τῆς Μυρίνης ἐκφράζουν ὅλον τὸ φιλήδονον καὶ ὅλην τὴν μαλθακότητα τῆς Ἀσίας. Ὁ τεχνίτης ἀρέσκειται νὰ σημειώῃ μὲ ἀβρὰς καὶ ἀπαλὰς γραμμὰς τὸ ἀβέβαιον τοῦ φύλου κ' ἐνασμενίζεται δίδων εἰς τοὺς ἐφήβους γυναικεῖας μορφάς. Τέτοιους εἶναι ὁ Ἔρως εἰς τὸ Λοῦβρον, μὲ τὰ σγουρὰ τοῦ μαλλιά ἐπὶ τοῦ μετώπου, πού φορεῖ κατὰ σὺν φρακίῳ. Κλίνει γλυκὰ τὸ θελκτικόν του πρόσωπον. Πετᾷ, — διότι ἔχει περὰ. Ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴν του ἐσθίθη διαφαίνονται αἱ κνήμαι του, πού θὰ ἦσαν κατάλληλοι δι' Ἀρτέμιδα. Θὰ τὸν ἐλέγατε ψυχὴν ἡδοναθῇ, ἢ μᾶλλον πνεῦμα υπερηδονικὸν καὶ ὑπέρλεπτον. Οἱ ἀρχαιολόγοι λέγουν, ὅτι αὐτὸς ὁ Ἔρως κομίζει πνίξιδα ψιμυθίων εἰς τὴν μητέρα του. Ἀλλὰ εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸ φύκος καὶ τὰ μῦρα τοῦ κάλλους. Δι' αὐτοῦ εἶναι ἡ Ἀφροδίτη ὠραία».

Ο Φιλέας Λεμπέγκ γράφει τὰ ἐξῆς εἰς τὸν «Ερμῆν τῆς Γαλλίας» σχετικῶς πρὸς τὰ «Δημοτικὰ Τραγούδια» τοῦ συνεργάτου μᾶς κ. Ἀγίδος Θέρου. «Δὲν ἔχει κοπὴ κανεὶς ἀπὸ τοὺς δεσμούς πού συνδέουν τὴν σημερινὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν ἀρχαιοτάτην, καὶ ἔχομεν ἐμπρὸς μᾶς διὰ νὰ τὸ ἀποδείξωμεν μίαν θαυμασίαν συλλογὴν «Δημοτικῶν τραγουδιῶν» τοῦ κ. Ἀγίδος Θέρου. Αἱ μορφαὶ τῶν πολεμιστῶν, τῆς ἱστορίας ἢ τοῦ θρύλου, Κοντογιάννης, Ἀνδροῦτος, Μπότσαρης, Γιώτης κλ. ἔχουν ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν δημορικῶν ἡρώων, καὶ ὅταν διαβάζωμεν τὸν «Γυρισμὸν τοῦ Ξενητεμένου» π. γ. ἀθελα πηγαίνει ὁ νοῦς μᾶς εἰς τὴν Πηνελόπην. Καὶ αὐτοὶ οἱ θεοὶ τοῦ γηραιοῦ Ὀλύμπου μορφὰς ἢ ὀνόματα μόνον ἤλλαξαν» ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας δὲν εἶναι παρὰ ἄλλος Ἡρακλῆς. Αἱ Νη-

ρηίδες ζοῦν ἀκόμη, καὶ καθρεπτίζονται εἰς τὰς κρυσταλλίνας πηγὰς, καὶ ὁ Χάρων ἐρχεται πάντοτε νὰ πάρῃ τοὺς νεκροὺς τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς δυνάμεις τοῦ οὐρανοῦ, τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ὁρέων, ἡ ἑλληνικὴ ποίησις διετήρησε τὴν βάσιν τοῦ χαρακτῆρος τῆς». Ἐξηγῶν δὲ ὁ Γάλλος κριτικὸς τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὅποιον ἀνθολογήθησαν τὰ «Δημοτικὰ Τραγούδια», ἀναφέρει ἐξ αὐτῶν ἰδιαιτέρως τάποτελόντα τὴν προσωπικὴν συμβολὴν τοῦ ἐκδότου: «τὰ Δάκρυα», τὴν «Κουκουβάγαν» καὶ τοὺς «Τρεῖς σταυραετούς».

«Τὰ ποιήματα αὐτὰ — λέγει — εἶνε ὁλόκληρα μικρὰ δράματα· ὁ θησαυρὸς εἶναι ἀνοικτός εἰς ὅλους, καὶ γνωρίζομεν ὅτι ἐξ αὐτοῦ ἐπλουτίσθη ἡδὴ ἡ σκηνὴ μὲ τὰ «Δύο Ἀδέλφια», καὶ τὸ «Γιοφύρι τῆς Ἀρτας». Ἡ ποιητικὴ τῶν καλλιῶν εἶνε ἀπὸ τὰς ὑψηλότερας, καὶ δὲν γνωρίζω τίποτε, τὸ ὅποιον εἰμπορεῖ νὰ παραβληθῇ πρὸς αὐτὰ, ἐκτὸς ἀπὸ μερικά δημοτικὰ τραγούδια τῆς Βρετάνης. Ἰδοὺ ἡ Τερά Βίβλος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ τὸ εὐαγγέλιον τῶν φιλολογικῶν γενεῶν τοῦ μέλλοντος!»

ΚΑΙ ἄλλοτε ὁ κ. Ι. Μινέττας, μὲ διαφωτιστικὰ τοῦ ζητήματος ἄρθρα του, ἀπέδειξε πόσον θὰ ὠφελήθῃ ὕλικὸς καὶ ἠθικὸς ἡ χώρα μὲ τὴν ἄρσιν τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας. Ἀλλὰ καὶ τώρα πού ἡ δραχμὴ ἔφθασε καὶ περιστρέφεται εἰς τὴν ἰσοτιμίαν περίπου μὲ τὸ φράγκον, δὲν περιορίσθη εἰς τὴν ἀκαδημαϊκὴν μόνον ἀρθρογραφίαν ὁ κ. Μινέττας. Ὑπέβαλεν ὑπόμνημα, ὅπου ἀναπτύσσει τὸν τρόπον τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος, εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν. Ἀρκεῖ, διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἡ τελεία νομισματικὴ ἐξυγίανσις, ἡ σύναψις δανείου 74 ἑκατομμυρίων διὰ τὸ δάνειον τοῦτο ὁ προϋπολογισμὸς θὰ ἐπιβαρυνθῇ ἐτησίως μὲ 1½ ἑκατομμύριον μόνον, ἀπὸ δαπανᾶ ἡδὴ 2,700,000 ἐτησίως χάριν τοῦ χαρτίνου νομίσματος, — ἀλλὰ θὰ ἐκλείπῃ τελείως εἰς τὸ μέλλον πᾶς φόβος νομισματικῆς ἀνωμαλίας. Μία ἐκκλίσις πρὸς τὸν τύπον καὶ τοὺς εἰδικούς, δημοσιευθεῖσα εἰς τὸ «Εμπρός» τῆς 25 λήγοντος, ἀποτελεῖ εἰσαγωγὴν ἀληθῶς εἰς συζήτησιν ἐπὶ τοῦ σοβαρωτάτου αὐτοῦ θέματος.

Εἰς τὴν σελίδα 43 βλέπουν οἱ ἀναγνώσται μᾶς τὸν «κόμητα Ὀλιβιέρ», τὴν περίφημον εἰκόνα τοῦ Βελάσκει. Ὁ κόμης Ὀλιβιέρ, ὁ πανίσχυρος ὑπουργὸς τοῦ Φιλίππου Δ' τῆς Ἰσπανίας, ἦτο φίλος καὶ προστάτης τοῦ μεγάλου ζωγράφου. Ἡ προσωπογραφία αὐτῇ ἔχει ἐκτελεσθῇ κατὰ τὸν πρῶτον ἢ Σεβιλλιανὸν τρόπον τοῦ καλλιτέχνη, παριστάνεται δὲ εἰς αὐτὴν ὁ Ὀλιβιέρ κρατῶν μαστίγιον, τὸ ἐμβλημα τοῦ ἀξιωματοῦ του ὡς *κοντοσταύλου*. Τὸ καλλιτέχνημα αὐτό, ἀνῆκον ἄλλοτε εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ ἰσπανικοῦ οἴκου τῶν Ἀλταμίρα, τελευταίως δὲ εἰς τὸν Ἄγγλον συγγραμμάτην Χόλφορντ, ἐπώληθη πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς τὸν Ἀμερικανὸν πολυεκατομμυριοῦχον Χώντιγκτον ἀντὶ μυθώδους ποσοῦ—2,000,000 φράγκων! Δι' ἕνα ἄλλον πίνακα τοῦ Βελάσκει, τὴν «Ἀφροδίτην μὲ τὸν Ἔρωτα», ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἀγγλίας εἶχε πληρώσει 1,125,000, διὰ νὰ τὸν ἀγοράσῃ καὶ τὸν φυλάξῃ εἰς τὴν Ἑθνικὴν Πινακοθήκην τοῦ Λονδίνου.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Εἰς τὸν κ. Πέτρον Ροῦμπον ἀνετέθη ὑπὸ τῆς οἰκογενείας Ἀθηνογένης ἡ ἐκπόνησις σχεδίου μνημείου οἰκογενειακοῦ, τὸ ὅποιον θὰ στηθῇ εἰς τὸ νεκροταφεῖον Ἀθηνῶν. Τὸ σχέδιον δημοσιεύομεν εἰς τὴν πρώτην σελίδα τοῦ τεύχους αὐτοῦ. Ὁ καλλιτέχνης εἶναι ἄξιος θερμῶν συγχαρητηρίων. Κρίσιν ἐπὶ τοῦ ἔργου θὰ γράψωμεν προσεχῶς, κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου.

Ἡ Καλλιτεχνικὴ Πινακοθήκη τῶν Ἀθηνῶν φαίνεται ὅτι θάποκτῇ ἐπὶ τέλους τὴν κατάλληλον στέγην. Μονώροφον εἰδικὸν κτίριον θὰ κτισθῇ ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ Πολυτεχνείου πρὸς τὴν ὁδὸν Τσιτσα. Τὸ σχέδιόν του εἶναι ἤδη ἑτοιμον, τὰ δὲ ἔξοδα διὰ τὴν οἰκοδόμησίν του θὰ καλυφθοῦν μὲ χρεωλυτικὸν δάνειον 150,000 δραχμῶν, τὸ ὅποιον χορηγῇ ἡ Ἑθνικὴ Τράπεζα. Διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δανείου διατίθενται οἱ τόκοι τοῦ σχετικῶς κληροδοτήματος Ἀβέρωφ. Τοῦ ἰδίου κληροδοτήματος τὰ μέχρι τοῦδε περισσεύματα—δρ. 55,000—θὰ διατεθοῦν ἐπίσης διὰ τὸν ἴδιον σκοπὸν.

Ἡ Γλωσσικὴ Ἑταιρεία Ἀθηνῶν προεκκήρυξε νέον διαγωνισμὸν πρὸς συγγραφὴν πραγματειῶν διὰ τὰ γλωσσικά ἰδιώματα τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν. Αἱ πραγματεῖαι θὰ εἶναι δεκταὶ μέχρι τέλους Νοεμβρίου 1910.

Ἡ Πρυτανεία τοῦ Ἑθν. Πανεπιστημίου προκηρύσσει τὸν πρῶτον Κόντειον ἀγῶνα· θέμα «ἡ Ἱστορία, ἥτοι ἡ γένεσις καὶ ἡ χρῆσις τῶν γραμματικῶν ὀρων τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Πατρίων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως». Χρόνος ἀποστολῆς τῶν πραγματειῶν μέχρι 10 Ἀπριλίου 1911.

Ἰδιωτικὴ καλλιτεχνικὴ ἐκθεσις 30 περίπου νέων ἔργων τῆς ζωγράφου κ. Θαλείας Φλωρᾶ Καραβία ἤνοιξε πρὸ ἡμερῶν εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν.

ΤΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΝΕΑ

Ὀκτωβρίου 11. — Ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων Μερκούρης μονομαχεῖ ἀναιμάκτως μὲ τὸν Δημοτικὸν Σύμβουλον Τουφεξήν.—Ὁ ἐκ Συρίας ὁμογενὴς Κυδάνης ἀπέθανεν εἰς Αἴγυπτον ἀρήσας 20,000 λίρας ὑπὲρ τοῦ Ἑθνους.

12.—Θορυβώδης συζήτησις εἰς τὴν Βουλὴν διὰ τὰ δικαστήρια πού... δὲν καταγοῦνται. Ὑποβολὴ νομοσχεδίου στρατολογίας.

13.—Δημοσιεύονται τὰ Διατάγματα τῆς παραίτησεως τῶν πρυγῶν ἀπὸ τὸν στρατόν. Τὸ Κρητικὸν ζήτημα ἀνακινεῖται εἰς τὸν ξένον τύπον ἐν σχέσει μὲ τὰ ἐσωτερικά μᾶς. Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ Ναυτικοῦ ζητοῦν ἐκκαθάρισιν τοῦ σώματος ἀπὸ τοὺς γέροντας ἀνωτέρους.

14.—Πάλιν φόβοι κρίσεως. Ἡ Πύλη ἐβεβαίωσεν ἐπισήμως τὸν Πατριάρχην ὅτι τὰ ἐκκλησιαστικὰ προνόμια διατηροῦνται. Ἐδῶ, νομοσχέδια περὶ ὁδοποιίας καὶ μεταλλείων. Ἐδολοφονήθη ὁ ἀναμορφωτὴς τῆς Ταπινίας πολιτικὸς Ἱπτο.

15.—Οἱ ναυτικοὶ μᾶς διατυπώνουν τηλεγραφικῶς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν: φῆμαι πὼς ἐτοιμάζουν κίνημα.

16.—Τὸ κίνημα τοῦ Ναυτικοῦ δυστυχῶς ἐξεργάγη. Ἀρχηγὸς τοῦ ὁ υποπλοίαρχος Κ. Τυπάλδος· ἰδὼν ὅτι ὁ Στρατιωτικὸς Σύνδεσμος δὲν υἱοθετεῖ τὰ αἰτήματα τῶν ὁμοφρόνων συναδέλφων του, ἠπειλήσε νὰ τὰ πάρῃ μὲ τὸ σπαθί του. Προληπτικὴ ἐνέργεια τῆς Κυβερνήσεως ὥστε τὸν συλλάβῃ ἡ ἀστυνομία, ἀπέτυχε. Μεταβάς ὁ Τυπάλδος εἰς τὸν Ναύσταθμον, ὅπου ἀπὸ τὸν Αὐτοῦστον ἦτο διορισμένος διοικητὴς τῆς Ὑποβρυχίου Ἀμύνης, ἔδρασε ὑπ' αἰμὸν τὸν «Κανάρην» καὶ 5 ἀντιτορπιλικά, ἔχων δὲ βοηθοὺς 19 ἄλλους ἀξιωματικούς, ἐξήγειρε τὰ πληρώματα, ἠχηματώσας τὸν ναύαρχον Βουδούρη καὶ ἔγεινε κύριος τοῦ Ναυστάθμου. Τὸ ἀπόγευμα ἐδοκίμασε μὲ τ' ἀντιτορπιλικά νὰ ἐλθῇ εἰς Πειραιᾶ πρὸς παραλαβὴν τροφίμων ἀλλ' εἰς τὸ Κερατοῖνι τοῦ ἀπέφραξε τὴν δίοδον ἡ θωρηκτὴ Μοῖρα, ὑπὸ τὸν Ι. Μιαούλην. Νομίζον ὁ Τυπάλδος ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ ταύτης θὰ τὸν ἠκολούθουν εἰς τὸ κίνημα, ἐξήτησε, λέγον, τὴν παραδοσιν τῶν θωρηκτῶν, κ' ἐπειτα ἐδοκίμασε νὰ ἐκβιάσῃ τὴν δίοδον. Συνεκρατήθη ἀληθινῇ

ναυμαχία εις τὸ στενὸν τῆς Σαλαμίνας· ὁ στολίσκος τῶν στασιαστῶν ὑπεχώρησε μετ' ἡμῶν· ὁ ναῦται ἐφο- νεύθησαν καὶ 4 ἐπληρώθησαν· τὸ ἀντιτορπιλικὸν

Κ. Τυπάλδος

17.—Τὸ κίνημα κατεπνίγη. Περιεργότατος λεπτομερείας γράφουν αἱ ἐφημερίδες· μία ὅβις ἐκρήμινε τὴν πρόσ- σπιν τοῦ Ν. Νοσοκομείου ἐν ἀντιτορπιλικὸν ἐπέρασε τὸν

18.—Μία παρηγορία εἰς τὴν τόσῃ συμφορᾷ· ἡ Κυβέρνησις ἐσυμφώνησε τὴν ἀγορὰν μεγάλου εὐδρό- μου ὠρηκτοῦ, 10,118 τόνων, νεωτάτου συστήματος ἀπὸ τὰ ἰταλικά ναυπηγεῖα Ὁρλάνδο· τὸ νέον ὠρη- κτὸν θὰ ὀνομασθῇ «Ἀβέρωφ».

19.—Ὁ Τυπάλδος, ὁ ὑπαρχηγὸς τοῦ Δεμεσίτιζας καὶ 7 ἄλλοι ἀσύλληπτοι ἀκόμη φῆμαι ὅτι κατ' ὅσον νὰ φύγουν πέραν τῶν συνόρων· ἄλλοι φῆμαι ὅτι δὲν θὰ καταδιωγθῶν δικαστικῶς· ἀλλὰ διαφεύδονται. Ἡ Βουλὴ συνεδριάζει ἐκτακτὰ μέτρα διὰ τὴν φρού- ρησίν τῆς· ἀλλὰ συζητήσεις διὰ τὸ κίνημα δὲν γίνεται.

20.—Ἐξακολουθοῦν αἱ ἀνακρίσεις, ἡ καταδίωξις τῶν φυγάδων καὶ ἡ ψήφισις τῶν νόμων.

21.—Συνελήφθησαν τὴν νύκτα 4 σύντροφοι τοῦ Τυπάλδου εἰς Πλατανιά, παρὰ τὴν Τανάγραν. Ὁ ξένος τύπος μαίνεται. Ἡ Ρωσσία εἶχε, λέγουσιν, προτείνει ξενι- κὴν κατοχὴν τοῦ Πειραιῶς, ἀν' ἐγενικεύοντο αἱ ταραχαί·

22.—Συνελήφθη τὴν νύκτα, σχεδὸν ἐντὸς τῆς πόλεως, εἰς τὴν ὁδὸν Κηφισιάς, ἐρχόμενος νὰ παρα- δοθῇ, ὁ Τυπάλδος μετ' ὅν ἀνθυποπλοίαρχον Δημοῦλην. Ἀντιπειθαρχικὸς πυρετὸς μεταξὺ τῶν πληρωμάτων τοῦ ναυτικοῦ· λέγεται ὅτι οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοί,

ἔχοντες συμφώνους τοὺς ὑπαξιωματικούς, ἐτοιμάζουν ὑπόμνημα κατὰ τῶν κατωτέρων· φῆμαι ὅτι συνέβη σύγκρουσις εἰς τὸν Ναύσταθμον.

23.—Καὶ ἰδοὺ, ὑπεβλήθη εἰς τὴν Βουλὴν τὸ νομο- σκεδίων περὶ ὁρίου ἡλικίας τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Ναυτικοῦ, ἀκριβῶς ὅπως τὸ ἐξητοῦσαν οἱ στασιάζαν- τες! Οἱ συλληφθέντες καὶ φυλακισθέντες ἀπειλοῦν ἀποκαλύψεις. — Νομοσχέδια νέας διοικητικῆς διαρ- ρέσεως, διὰ τὰ προσόντα τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων κτλ. — Συνελήφθη καὶ ἄλλος ἀξιωματικός.

24.—Ὁ Σμολένσκις προάγεται εἰς ἀντιστράτηγον. Ἐξακολουθοῦν αἱ ἀνακρίσεις διὰ τὸ κίνημα τῆς 16. Μία ἀνακοίνωσις τοῦ Στρ. Συνδέσμου διὰ τὰ δημο- σιεύματα ἀπὸ μερικῶς ἐφημερίδας, ὡς προκλητικὰ σοβαρῶν συνεπειῶν, προξενεῖ ἐντύπωσιν.

25.—Δύο ἀπὸ τοὺς στασιαστὰς ἀξιωματικούς, ὁ Δεμεσίτιζας καὶ ὁ Κολιολέξης μένουσιν ἀκόμη ἀσύλλη- πτοι. Εἰς τὸ Ληξούρι συλλαλητήριον τῶν Κεφαλλήνων· διαμαρτύρονται διότι χαρακτηρίζεται προδότης ὁ Τυπάλδος, πρὶν ἀκόμη δικασθῇ.

ΗΜΕΡΟΒΙΟΣ

ΜΙΚΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Μ. Φ. Τσατάλτζα. Ἐπιτρέπεται μόνον διὰ τὰ λογο- τεχνικά. Τὰ σταλέντα ἐδόθησαν. — Γ. Α. Πολύπιθανόν νὰ γείνη καὶ τὸ ἐρχόμενο καλοκαίρι ἡ τακτικὴ ἐκθεσις τῆς Ἑλλ. Καλλιτεχνικῆς Ἑταιρείας εἰς τὸ Ζάππειον. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ Σύνδεσμος τῶν Συντακτῶν προ- αγγέλλει τὴν πρώτην τοῦ καλλιτεχνικῆν ἐκθεσιν εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ, εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου· ἡ ἐκθεσις θ' ἀνοίξῃ τὴν πρώτην Δεκεμβρίου καὶ θ' ἀδιαρκέσῃ 10 μόνον ἡμέρας· ἡμέραι παραλαβῆς ἔργων ὁρίσθησαν αἱ 15, 16 καὶ 17 Νοεμβρίου. — Θ. Θ. Μόναχον. Ἐλή- φθησαν· θὰ σὰς γράψωμεν.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»
— ἀδείᾳ τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν . . . Δρ. 2.473.35

Τὸ ἀπαιτούμενον ὀλικὸν ποσὸν εἶναι 3,500 περίπου. Ὑπολείπονται περὶ τὰς 1,100. Καὶ τὸ ὑπενθυμίζομεν εἰς ὅλους. Ὅλοι ἔζησαν καὶ ζοῦν μετ' οὓς στίχους τοῦ ὕμνου τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35.

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

«Πατρίς» — Ἀπὸ τὴν Βουλὴν: Πῶς συζητοῦν εἰς τὴν Βουλὴν (Πλήρης Ἐνταξία).

«Σκρίπ» — Τὰ ἀπρόοπτα τοῦ νέου στρατολογικοῦ νόμου. Μία εἰκὼν ἀπὸ τὰ προσεχῆ μεγάλα στρατιωτικὰ... θεάματα.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: Ἐν Λονδίῳ E. C. (22 Fenchurch street), Ἀλεξανδρεία, Καῖρῳ (Αἰγύπτου), Χαρτοῦμ (Σουδάν), Κωνσταντινουπόλει (Γαλατᾶ καὶ Σταμπούλ), Σμύρῃ, Θεσσαλονίκη, Καβάλλα, Πειραιεῖ, Πάτραις, Βόλῳ, Λαρίσση, Τριπόλει, Σύρῳ, Καλά- μαις, Χανίοις, Ἡρακλείῳ, Ρεθύμνῃ (Κρήτης).

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 31^{ΗΣ} ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1909

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Ταμείον καὶ Τράπεζαι	Δρ.	7,288,521.17
Διαθέσιμα παρὰ ταῖς ἐν Εὐρώπῃ Τρ. εἰς χρ.	»	3,867,273.—
Συναλλάγματα ἐν Χαρτοφυλακίῳ καὶ χρυσός.	»	3,212,091.78
Προεξοφλήσεις	»	18,349,716.48
Τρέχοντες Λ/σμοὶ		
ἐπὶ ἐνεχύρῳ χρεωγράφων	»	56,872,183.34
ἐπὶ ἔμπορ. καὶ ἄλλων ἐγγυήσεων	»	28,232,235.60
ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων	»	9,012,531.75
Δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ χρεωγράφων	»	2,752,827.14
Προσωρινοὶ λ/σμοὶ (Ὑποκαταστήματα καὶ Ἀνταποκριταί)	»	12,278,979.53
Χρεώγραφα καὶ τοκομερίδια	»	11,229,731.62
Ομολογίαι Ἐθνικῶν Δανείων καὶ Δάνεια εἰς Δήμους, λιμένας καὶ λοιπὰ Νομικὰ πρόσωπα	»	9,321,952.65
Χρεώγραφα Ταμείου Συντάξεων καὶ ἀσφαλείας ζωῆς ὑπαλλήλων	»	480,000.—
Κτήματα Τραπεζῆς	»	4,265,700.01
Ἐγκατάστασις καὶ ἐπιπλα Κεντρικοῦ καὶ Ὑποκαταστημάτων	»	681,701.44
	Δρ.	167,845,445.51

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Κεφάλαιον Ἑταιρικὸν	Δρ.	40,000,000.—
Ἀποθεματικὸν τακτικὸν	»	9,095,000.—
Ὁμολογίαι φρ. χρ. 2 1/2 ἑκατ. ἐξοφλητέαι τῇ 1 ^ῃ Ἰουλίου 1924	»	2,500,000.—
Καταθέσεις εἰς χρυσὸν καὶ δραχμάς	Δρ.	79,094,115.02
Ταμειυτήριον	»	8,558,814.—
Ταμείον συντάξεων ὑπαλλήλων	»	480,000.—
	»	80,686.40
Ἐξωτερικοὶ λ/σμοὶ εἰς χρυσὸν	»	25,898,488.84
Ἐπιταγαὶ πληρωτέαι	»	1,531,661.67
Γραμμάτια εἰσπραχθέντα καὶ μὴπω ἐκκαθαρισθέντα	»	438,133.58
Μερίσματα πληρωτέα	»	168,546.—
	Δρ.	167,845,445.51

Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς
Ζ. Κ. ΜΑΤΣΑΣ

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Λογιστηρίου
Φ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν ἐκτελεῖ Προεξοφλήσεις, Εἰσπράξεις γραμματίων, Προκαταβολὰς ἐπὶ χρεωγράφων καὶ ἔμπορευμάτων, Ἀνοίγει τρεχομένους λ/σμοὺς ἡγγυημένους καὶ ἐν γένει ἀναδέχεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης τραπε- ζικῆς καὶ ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως ὑπὸ συμφερωτάτους ὁρους, Δέχεται χρεώγραφα πρὸς φύλαξιν ἀντὶ ἐλαχίστων δικαιωμάτων, Ἐνοικιάζει χρηματοκιβώτια εἰς ἰδιώτας, Δέχεται καταθέσεις χρημάτων εἰς χρυσὸν καὶ τραπεζογραμ- μάτια πληρώνουσα τόκον:

3	%	εἰς πρώτην ζήτησιν
3 1/2	%	διὰ καταθέσεις ἑξ μηνῶν
4	%	» » ἐνὸς ἔτους
5	%	» » δύο ἔτων καὶ ἐπέκεινα

Διὰ τὰς εἰς τὸ Ταμειυτήριον τῆς, λειτουργοῦν καθ' ἑκάστην, καταθέσεις ὡς καὶ διὰ τὰς χάριν ἀγαθοεργ- ῶν σκοπῶν, πληρώνει τόκον 4 %.

Systeme PASTEUR

Le seul autorisé par
Pasteur à porter son nom.
Le seul s'opposant à la
transmission de la fièvre
typhoïde par les eaux
d'alimentation.

Représentant Général

J. B. RODIER

50 rue Hippocrate — Athènes

ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ
ΓΙΑ ΚΥΡΙΟΥΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΑΣ

ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ

РАФЕІА

ΑΝΔΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΦΟΡΕΜΑΤΩΝ

ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ ΚΤΛ. ΚΤΛ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΝ ΕΝΩΣΙΝ

ΟΔΟΣ ΒΟΥΛΗΣ — ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

ΠΩΛΗΣΙΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΠΟΛΙΤΑΣ—ΤΙΜΑΙ ΩΡΙΣΜΕΝΑΙ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΝΤΟΚΟΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ

Καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια

Τροποποιηθείς της κλίμακος των τόκων των εις **τραπεζικά γραμμάτια** νέων εντόκων καταθέσεων εν ὧν η ἐπὶ προθεσμίᾳ, δηλοποιεῖται, ὅτι ἀπὸ 15 Ἀπριλίου 1999 ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος δέχεται παρὰ τὴ τῷ Κεντρικῷ Καταστημῇ καὶ τοῖς Ὑποκαταστήμασιν αὐτοῖς καταθέσεις εἰς **τραπεζικά γραμμάτια** ἀποδοτέας ἐν ὧν ἡ ἐν ὠρισμένη προθεσμίᾳ ἐπὶ τόκῳ:

1 $\frac{1}{2}$ τοις $\%$ κατ' ἔτος διὰ τὰς ἐν ὄψει ἀποδοτέας καταθέσεις μέχρι ποσὸς δρ. 10.000, πέρα τοῦ ποσοῦ τούτου τοῦ τόκου δοῖσιν ὁρίοντες εἰς 1 τοις $\%$ κατ' ἔτος μέχρι 50.000 δραχμῶν· πέρα δὲ τοῦ ποσοῦ τούτου εἰς $\frac{1}{2}$ τοις $\%$. Αἱ καταθέσεις αὗται γίνονται δεκταὶ καὶ εἰς ἀνοικτὸν λογαριασμὸν παραδιδομένου τῷ καταθέτῃ βιβλιαρίον λογαριασμοῦ καὶ βιβλιαρίον ἐπιταγῶν.— 2 τοις $\%$ κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ ἑξ ὥρας τοῦλάχιστον.— 2 $\frac{1}{2}$ τοις $\%$ κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ ἑν ἔτος τοῦλάχιστον.— 3 τοις $\%$ κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ δύο ἔτη τοῦλάχιστον.— 3 $\frac{1}{2}$ τοις $\%$ κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ τέσσαρα ἔτη τοῦλάχιστον.— 4 τοις $\%$ κατ' ἔτος διὰ τὰς καταθέσεις τὰς ἀποδοτέας μετὰ πέντε ἔτη τοῦλάχιστον ὡς καὶ διὰ τὰς πέρα τῶν πέντε ἐτῶν ἢ τὰς διαρκεῖς.

Καταθέσεις εις χουσόον

Δέχεται ἔτι ἐντόκους καταθέσεις εἰς χροσόν, ἤτοι εἰς
φράγκα καὶ λίρας Ἀγγλίας, ἀποδοτεῖς ἐν ὀρισμένῃ
προθεσμῇ ἢ διαρκεῖς ἐπὶ τῷ ὅλῳ.

1	17	τοῖς	κατ' ἐρος διὰ κατὰ	6	μητὸν καὶ λαμπρόν
2				1	ἐτος
2	1			2	ἐτὼν
3				4	ἐτὼν
4				5	ἐτὼν

Δι' ὁμολογίαι τῶν ἐντύπων καταθέσεων ἐκδιδόνται
κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτοντος ὁμοσπονδίασις ἢ ἀνώνυμον
Τὸ χρηματικὸν καὶ οἱ τύποι τῶν ὁμολογιῶν πληρο-
νοῦνται κατὰ τὴν Κεντρικὴν καταστήματι καὶ τῇ αἰτήσει
τοῦ καταθέτοντος κατὰ τοὺς ὑποκαταστήμασι τῆς Τρα-
πέζης εἰς τὸ πᾶν νομισμὰ πᾶς δ' ἐγγίνοτο ἢ καταθέσει.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΦΡ. ΧΡ. 15.000.000. — ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Καίρῳ, Θεσσαλονίκῃ, Σμύρῃ.

ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ καὶ ΥΠΟΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ: ἐν Μοναστηρίῳ, Μυτιλήνῃ, Περγάμῳ, Μαγνησίᾳ.

Προεξοφλήσεις, Εξοπραξίς γραμματίων, Τηλεγραφικαὶ πληρωμαί, Επιταγαί, Πιστώσεις, Πιστωτικαὶ Ἐπιστολαί, Δάνεια ἐπὶ χρεωγράφων, Ἐμπορευμάτων καὶ γραμματίων, Φύλαξις τίτλων, Ἐνοικίσεις χρηματοκιβωτίων, Ἐντολαὶ χρηματοποίησης κλπ.

Καταθέσεις Δραχμῶν.— 3 1/2 % ἑτησίως διὰ καταθέσεις ἐν ὄψει, καὶ Ἀνομοίους ληγούς μέχρι Δρχ. 25,000.—

5 % ετησίως διὰ καταθέσεις ἐν ὀφείλῃ καὶ Ἀγορεύουσιν Ἀσφαλίς, μέχρι τοῦ ποσού Δρχ. 100.000.—, διὰ τὰ πέραν τῶν 100.000 ποσά υπολογίζεται τόκος 2 % ετησίως.

• $4\frac{1}{2}\frac{0}{n}$ έτησίως διὰ καταθέσεις 6 μηνών

Καταθέσεις Χρυσού. --- Τόκος κατά $1\frac{1}{2}\%$ επί ἑλαττων τῶν εἰς Ἀρχαίους καταθέσεων.

Ταμειοθήριον — 4 1/2 % Διὰ καταθέσεις μέχρι τοῦ ποσού Δρχ. 2.000.

Αἱ καταθέσεις ἀποδίδονται εἰς τὸ νόμισμα ἐγένοντο.

ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ LIMITED

ΣΥΣΤΑΘΕΙΣΑ ΤΩ 1839

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ £ 315.510

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ἐν Κερκύρα, Κεφαλληνίᾳ, Ζακύνθῳ, Πάτραις, Πειραιεῖ, Τριπόλει.

Καταθέσεις. Ἡ Ἴονικὴ Τράπεζα Limited ἀπὸ τῆς 1^{ης} Ἰουνίου 1907 καὶ μέχρι δευτέρας εἰδοποιήσεως, δέχεται καταθέσεις εἰς τραπεζογραμμάτια ἐπὶ τόκῳ ὑπὸ τοὺς κάτωθι ὅρους:

2 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν διὰ ποσὰ μέχρι 100,000 Δρ.— 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν διὰ ποσὰ πέραν τῶν 100,000 Δρ.— 3 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 3 μῆνας. 3 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 6 μῆνας μέχρι 2 ἐτῶν.— 4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 2 ἔτη μέχρι 4 ἐτῶν.— 4 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ ἐπέκεινα τῶν 4 ἐτῶν.

Ἡ Τράπεζα δέχεται ἐπίσης καταθέσεις εἰς chèques ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, ἐπὶ τόκῳ, ὡς ἑξῆς: 3 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει εἰς α' ζήτησιν.— 3 1/4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 6 μῆνας.— 3 1/2 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 1 ἔτος.— 4 % ἐτησίως ἐπὶ ἀποδόσει μετὰ 2 ἔτη καὶ ἐπέκεινα.

Αἱ εἰς ἐπιταγὰς (chèques) ἐπὶ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας καταθέσεις ἀποδίδονται εἰς ὁ εἶδος ἐγένετο ἢ κατάθεσις, παντὸς δικαιώματος χαρτοσήμου ἐπιβαρύνοντος τὸν καταθέτην.

ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ ΚΟΜΜΩΣΕΩΣ

Σ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΔΟΔΕΚ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 4

La vraie ondulation Marcel.

ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου 67. Κολώνια

Κομμώσεις Κυριῶν

Κ. Βελισσάριος, ὁδὸς Σταδίου, 67.

Γαλακτοκομεία

Ι. Χρυσάκης, Πλατεῖα Συντάγματος.

Βιβλιοποιεῖα

Σ. Ἀμπατζόπουλος, ὁδὸς Κολοκοτρώνη 7.

Φαρμακεία

Π. Βασιλείου, ὁδὸς Σταδίου καὶ Αἰόλου.

Ἐδωδιμοπωλεῖα

Β. Ἀπότσου πρὸ φθγν **Γουλιέλμου**, ὁδὸς Σταδίου 9.

Π. Κ. Ἐξαρχόπουλος καὶ Ἀδελφός, Σταδίου 58.

Ἀφειυθεῖατορία

Πανελλήνιον, ὁδὸς Πανεπιστημίου-Προαστείου.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΕΩΣ

ΦΩΤΙΣΜΟΣ, ΘΕΡΜΑΝΣΙΣ
ΚΙΝΗΣΙΣ

Δι' οἰνοπνεύματος ἐκ Σταφίδος

ΜΑΡΜΕΛΑΔΑΙ

ΚΟΜΠΟΣΤΑ ΕΚ ΝΩΠΗΣ ΣΤΑΦΥΛΗΣ.
Η ΘΡΕΠΤΙΚΩΤΕΡΑ ΕΥΓΕΣΤΟΤΕΡΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΤΕΡΑ ΤΡΟΦΗ

ΝΕΚΤΑΡ

ΠΟΤΟΝ ΤΟΝΩΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΔΡΟΣΙΣΤΙΚΟΝ